

בית משפט מחוזי באר שבע
א 1263/07 (בשא 7036/07)
מוחמד אלגרגאוי נ. תרכובות ברום
(בתיק מוחמד אלגרגאוי נ. תרכובות)
ת. פתיחה: 05/11/07 סדר דין: רגיל

בבית משפט המחוזי

בבאר שבע

בעניין:

1. מוחמד אלגרגאוי, ת"ז מס' 54413489
2. אחמד אלגרגאוי, ת"ז מס' 059940072

שניהם מוואדי אל נעם, ת"ד 6263, באר-שבע

שניהם ע"י ב"כ עו"ד יוחי גבע,

שמענו להמצאת כתבי בי-דין:

דרך ז'בוטינסקי 5 (בית אבגד), רמת-גן, 52520,

טל': 7518477-03 פקס': 7518635-03

המבקשים

- נגד -

תרכובות ברום בע"מ מ.ח. 4-027339-51 ✓

מרמת חובב, ת ד 180 מיקוד 84101

המשיבה

בקשה לאישור תביעה ייצוגית

המבקשים מתכבדים בזאת להגיש לבית המשפט הנכבד, בד בבד עם הגשת התביעה העיקרית בתיק דגן ("התביעה"), בקשה לאישור התביעה כייצוגית לפי הוראות חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות")

א. מבוא:

1. תביעה זו – והבקשה לאשרה כייצוגית – עניינן באחת הפרשות החמורות ביותר שנתגלו בישראל בהקשר של זיהום אוויר בחומרים מסוכנים.
2. בבדיקות פתע שנתבצעו בארובות המפעל "תרכובות ברום" שבבעלות המשיבה, נתגלו חריגות, בפליטות מזהמים מסוג מתילן כלורי (דיכלורמתאן), אמוניה, כלורוברוממתאן, דיברוממתאן, וכו'. חריגות נרחבות הקבוע ברשיון העסק של המפעל, בשיעור הנע בין מאות אחוזים לעשרות אלפי אחוזים מהמותר בתקן

- 3 המתילן כלוריד, ידוע כחומר בעל השפעה על מערכת העצבים המרכזית, פגיעה בתפקודי הראיה והשמיעה וגרימת סרטן. חומר זה גורם לגירוי לעיניים, לעור ולדרכי הנשימה העליונים. בנוסף, גורם הוא לדיכוי מערכת העצבים המרכזית, כאבי ראש, בחילה והקאות. חשיפה אקוטית, יכול ותגרום להפרעות התנהגותיות, הפרעות בתגובה החושית, בצקת בריאות, הפרעות קצב לב ואובדן הכרה החומר עובר מטבוליזם בכבד, תוך שמשפיעה הוא ניכרות על מערכת העצבים המרכזית החומר יכול לגרום להרעלה ולנזקים בלתי הפיכים במה העצם, בכבד ובכליות חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג - 1993
- 4 האמוניה הנו חומר הגורם לגירוי לעיניים ולמערכת הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לדלקת בעיניים, דלקת של הלרינגס תוך יצירת הרגשת חנק ובצקת בריאות. חולי אסטמה, רגישים במיוחד לחומר זה, ולבד מעובדת היותו גורם לתחושת מתנק, גורם הוא לנזק בעור חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 22 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג - 1993
- 5 הכלורוברוממתאן הנו חומר מסוכן, העלול לגרום לנזקים בלתי הפיכים לכבד ולכליות
- 6 הדיברוממתאן הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג - 1993
- 7 הטולאן, הנו חומר הגורם לגירוי בעיניים ובדרכי הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לפגיעה במערכת העצבים המרכזית, הפרעות קצב לב, ולנזק בלתי הפיך לכבד ולכליות. לטולאן השפעה על מערכת הרבייה, על ההתפתחות, השפעות נוירולוגיות והשפעות טרטוגניות. בילדים לאמהות שנחשפו לטולאן בזמן ההריון - הפרעות בהתפתחות וחוסר ריכוז. חומר זה, הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 97 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג - 1993
- 8 התרכובות האורגניות הנדיפות (VOC), הן תערובת של פחמימנים רוויים, פחמימנים בלתי רוויים, פחמימנים ארומטיים ותרכובות נוספות, והינם חומרים רעילים ביותר (גם בריכוזים נמוכים), העלולים לגרום בין השאר לסרטן וכלולות הן ברשימת 189 החומרים המסוכנים ע"י USEPA (הממשל האמריקאי).
- 9 המשיבה מזהמת את האוויר זה שנים ארוכות, ולמרות כל ההתראות, השימועים למנהליה, הקנסות שהוטלו עליה, הקובלנה הפלילית פרטית וכתב האישום שהוגשו כנגדה והרשעתה עפ"י הודייתה - ממשיכה היא לזהם את האוויר, ולהעמיד בסיכון חיים ממשי ומוחשי, את תושבי באר שבע, הפזורה הבדואית, קיבוץ רביבים ותושבי שגב שלום
- 10 יודגש, כי בקרבה למפעל "תרכובות ברום" מתגוררים כ- 6,000 תושבי שבט בדואי אל גרגואי וכ- 6,400 תושבי שבט בדואי אל דנפירי. האוויר המזוהם מהמפעל משפיע בנוסף על מאות אלפי תושבי הנגב לרבות תושבי העיר באר שבע, ישוב שגב שלום, קיבוץ רביבים ועוד עשרות אלפי תושבים נוספים משבטים בדואים נוספים. קבוצת התובעים בתביעה דן מן הראוי שתכלול לפחות את הקבוצה הנ"ל
- 11 המפעל "תרכובות ברום" הינו מפעל "תרכובות ברום" שבין היתר יוצר חומרים מסוכנים ונחשפו לרעלים אשר השתחררו לאוויר ממפעל יתנו כוונת ברום. בבית דין תביעה

12. הבקשה מתייחסת לזיהום האוויר וחשיפת התושבים לרעלים בתקופה שמיום 1.1.01 ועד ליום הגשת בקשה זו (להלן – "התקופה").
13. בית המשפט הנכבד יתבקש בזאת לאשר למבקשים לנהל תביעה ייצוגית בשמה של הקבוצה כאמור, ולפסוק לכל אחד ואחד מחברי הקבוצה את הסעדים הבאים:
- (א) פיצוי כספי לכל חבר בקבוצה בגין פגיעה באוטונומיה של הרצון והעמדה בסיכון בריאותי
- (ב) העמדת קרן בנוגע לכל חבר בקבוצת התובעים למטרת השגחה רפואית ("Medical Monitoring")
- (ג) כל סעד אחר שייראה לביהמ"ש הנכבד כראוי בנסיבות העניין
- אך זה כללם של דברים ולהלן פירוטם:

ב. רקע עובדתי

(1) מעט על בעיית זיהום האוויר באזור רמת חובב בנגב

14. בעיית זיהום האוויר בישראל הינה לא פחות מאשר מכת מדינה.
15. מכת מדינה זו מתחדדת ומתחזקת כאשר מדובר על אזור רמת חובב: אזור זה שימש ועודו משמש משנת 1989 ועד להיום כתעשייה כימית מזהמת.
- סקירה כללית על רמת חובב מתוך "ויקפדיה" מצ"ב כנספת "א" לבקשה זו
- רקע כללי על רמת חובב מתוך אתר "נגב בר קימא" מצ"ב כנספת "ב" לבקשה זו
- צילומים ומפות האתר ומפעליו מצ"ב כנספחים "ג" לבקשה זו.
16. ביום 6.7.04 פורסם דו"ח מטעם משרד הבריאות, שהנו סקר אפידימיולוגי הדו"ח שכותרתו "הערכת ההשפעה האפשרית של פליטות מאתר רמת חובב על בריאות האוכלוסייה הגרה באזור" מציג ממצאים שהתיאור "עגומים" אין בו אף כדי להתחיל ולתאר את משמעותם
- תקציר דו"ח מטעם משרד הבריאות מצ"ב כנספת "ד" לבקשה זו.

17 במסגרת הדו"ח מוצגים נתונים חמורים בנוגע לרמת התחלואה באזור הנגב, ובכלל זאת כי אפשר ויש קשר בין זיהום האוויר שמקורו ברמת חובב, לבין עלייה בשיעורי התחלואה והתמותה בקרב אוכלוסיית נפת באר שבע עוד נקבע כי ישנו הכרח לבצע סקר מעמיק יותר, שיבדוק אף את זיהום האוויר באזור על תחלואת הסרטן בקרב תושבי האזור.

- הודעת דובר משרד הבריאות מצ"ב כנספת "ה" לבקשה זו

- כתבה מאתר YNET מצ"ב כנספת "ו" לבקשה זו

18 אכן כך נעשה משרד הבריאות הורה על ביצוע סקר מקיף יותר, שתוצאותיו פורסמו בימים אלו ממש

19 ביום 24.9.07, פורסם בעיתון ידיעות אחרונות, פרטים ראשוניים לגבי תוצאות הדו"ח המקיף שנערך ביחס לתחלואת הסרטן בקרב תושבי האזור, והקשר לזיהום האוויר, ובו נתונים קשים ביותר.

- צילום הכתבה מצ"ב כנספת "ז" לבקשה זו

20 בחודש אוקטובר 2007, פורסם ע"י משרד הבריאות, הדו"ח המקיף שנערך ביחס למיפוי תחלואת הסרטן והמחלות הממאירות בישראל, בחלוקה גיאוגרפית לנפות, בדבר נתוני 2001-2005.

- העתק הדו"ח מצ"ב כנספת "ז-1" לבקשה זו.

21 הדוח קובע כי החל משנת 2001 ועד לשנת 2005, תחלואת הסרטן והמחלות הממאירות באזור באר - שבע עלתה ב- 26% יותר מכל אזור אחר, הן בקרב הנשים והן בקרב הגברים.

22 ד"ר מיכה בר-חנא, מנהל מחלקת רישום הסרטן הלאומי, המרכז הלאומי לבקרת מחלות במשרד הבריאות שערך את הדו"ח, מצוטט בכלי התקשורת אומר: "הגורם היחיד שמייחד את באר שבע ועלול לגרום לעודף כזה של תחלואה הוא רמת חובב". בנוסף אמר ד"ר בר-חנא, כי הסיכוי שהמזהמים והחומרים המסוכנים המצויים במפעלי רמת חובב, תורמים לתחלואה בבאר שבע "הוא מאד הגיוני".

- כתבה מאתר קשת מצ"ב כנספת "ח" לבקשה זו.

- כתבה מאתר קשת מצ"ב כנספת "ט" לבקשה זו.

23 ביום 7 8 07, פרסמה עמותת אדם טבע ודין, מאמרה, ובו קובעת היא, כי באזור הנגב והמזרח הנגב, מזהמי אוויר יחודיים כדלהלן:

- א חומצה הידרוברומית
- ב חומצה הידרוכלורית
- ג פחמן ארבע כלורי
- ד מתיל איזובוטיל קטון
- ה טולאן
- ו קסילן
- ז מתנול
- ח זיכלורואתאן
- ט כלור

- פרסום אדם טבע ודין בדבר מזהמים מצ"ב כנספת "יא" לבקשה זו.

24 בחודש פברואר פרסמה אוניברסיטת בן גוריון, המחלקה לגאוגרפיה, מרכז הנגב לפיתוח אזורי, נייר עבודה הנושא את הכותרת "ההשלכות הסביבתיות של משטרו הרוחות ב"מכתשים" וברמת חובב.

- פרסום המחקר של אוניברסיטת בן גוריון מצ"ב כנספת "יא" לבקשה זו.

25 בהתאם למחקר, עולה כי מספר התלונות על ריח רע של תושבי באר שבע, כפי שנרשם במועצה האזורית רמת נגב אינו קטן. בדוח נקבע כי ב- 79% מהמקרים, על פי כיווני הרוח, נמצא שמקור הריח הרע בעיר באר שבע, הנו ברמת חובב, שכן שם הרוחות הצפון מערביות שולטות בשעות אחה"צ והערב, ומהירותן גבוהה. עוד נקבע כי בקיץ ובסתיו, שכיחות הופעתן של רוחות אלו עולה.

26 ביום 02.9.20, פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ח בדבר מפגעי תברואה באזור רמת חובב.

- פרסום המחקר מצ"ב כנספת "יב" לבקשה זו

27 בדוח נקבע, כי "כיום יש באזור עשרה מפעלים שפולטים סוגים שונים של זיהום לסביבה. סקרים ובדיקות פתע של המועצה המקומית ושל המשרד לאיכות הסביבה הצביעו על מגמה קבועה של חריגות מתקנים שנקבעו למפעלים במסגרת רישיונות העסק, או מרמת זיהום סביבתי שהמועצה קבעה שיש לעמוד בהן"

28 ביום 12.5.03, פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ח בדבר חריגה מהתקן המותר בזיהום אוויר במפעלי רמת חובב.

- פרסום המחקר מצ"ב כנספת "יג" לבקשה זו

29. בדוח נקבע, כי "מפעלי התעשייה ברמת חובב, רובם ככולם, הם מקורות פונציאליים לזיהום אוויר...".

עוד נקבע כי "זיהום האוויר גורם בין היתר למטרדי ריח קשים בישובים הסמוכים לאתר התעשייה" ולסחרתורות, בחילות הקאות וקוצר נשימה

30. ד"ר רעיה וולקן – יו"ר ועדת איכות הסביבה המועצה אזורית רמת נגב, פרסמה מאמר, בדבר זיהום סביבתי מרמת חובב.

- פרסום המאמר מצ"ב כנספת "יד" לבקשה זו

31. במאמר, קובעת ד"ר וולקן, כי:

"לאחר מאבק של שנים למען שקיפות ציבורית של המידע הנוגע לפליטות חומרים מארובות המפעלים, תוך שימוש בחוק חופש המידע, התקבלו חלק מהנתונים הנוגעים לפליטות מארובות המפעלים ברמת חובב מידי המשרד לאיכות הסביבה.

ריכוזי החומרים בארובות המפעלים נמדדים אחת לשנה בהתאם לתנאים המיוחדים ברישיון העסק. בנוסף, המשרד לאיכות הסביבה החל לערוך ביקורות פתע במפעלים.

בבדיקות שהתבצעו לאחרונה (אפריל 2002) נמצאו חריגות קשות (עד פי 150 מהתקן המותר ברישיון העסק בריכוזי חומרים כימיים, חלקם ידועים כמסרטנים, במפעל "תרכובות ברום". תופעה זו נמשכת לאורך השנים ונראות חריגות בפליטות ארובות המפעלים גם בבדיקות הפתע שנערכו בחודשים נובמבר דצמבר 2001 בפעלים "מכתשים" ו- "תרכובות ברום". תופעות אלו ידועות שנים רבות ומצורף תיעוד של חריגות קשות בבדיקות לצורך קבלת רישיון העסק בשנים 98, 99 ו-2000. גם בבדיקות לצורך מילוי התנאים המיוחדים לרישיון העסק שבוצעו בשנת 2001 לא נראה שיפור משמעותי בחריגות, ומספר מפעלים ממשיכים לפלוט לאוויר באופן קבוע חומרים מסוכנים בריכוזים שמעל למותר.

אפשר לציון על פי הנתונים כי חלק מהמפעלים ברמת חובב אינם עומדים בתנאים המיוחדים בתנאי רישיון העסק מזה שנים, ולא נראה כי יש שיפור משמעותי גם בבדיקות האחרות.

(...)

בהמשך מפורטות הודעות המשרד מערכי הסף בארובות המפעלים.

(.....)

מתילן כלוריד – נפלט בריכוז מעל התקן ממפעלי 'תרכובות ברום', גם בבדיקות באפריל 2002 - מסווג בקבוצה B2 של דירוג IARC, קיימת הייתכנות כמסרטן באדם ונמצא מסרטן בבעלי חיים.

(.....)

מתיל ברומיד – נמצא בריכוזים חריגים מאד במפעלי הברום בבדיקות 98-99. מאז לא הוגשו לועדת איכות אויר מ.ת. רמת חובב מדידות שמראות שיפור. חומר שנאסר לשימוש על פי אמנות בינלאומיות. הורשה לשימוש באופן חריג במספר מדינות למספר שנים מוגבל. עלול לפגוע במערכת העצבים המרכזית וכן בלב, בריאות, בכבד ובכליות.

32. בשנת 2003, פרסם מבקר המדינה בדוח 54 ב', את הדוח מטעמו, בדבר זיהום סביבתי ברמת חובב.

- פרסום העמודים הרלוונטיים מהדוח מצ"ב כנספת "טו" לבקשה זו.

33. הדוח קובע ממצאים תמורים ביותר בקשר לזיהום האוויר, והסכנה הממשית לחיי התושבים באזור, ובין היתר על מעללי המשיבה.

34. ביום 17 5 04, התכנסה וועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, ודנה בנושא הטיפול בשפכים וזיהום האוויר ממפעלי רמת חובב.

- פרוטוקול הישיבה מצ"ב כנספת "טז" לבקשה זו.

35. בישיבה נתשפו, עובדות תמורות ביותר, ביחס לזיהום האוויר שנעשה, בין היתר ע"י המשיבה.

36. ביום 30.1.05, פרסם השר לאיכות הסביבה, דאז, מר שלום שמחון, הודעת דובר משרד מטעמו.

- הודעת דובר המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "טז-1" לבקשה זו.

37. בין היתר הדגיש השר:

4. ילי טיעון התקציב המשרד לאיכות הסביבה משמעותו: פגיעה אנושה ביכולת המשרד להיאבק מול מפעלי התעשייה המזהמים... ובמאבק עצמאותי זהב וזהב... מתים מעל ל- 1000 איש מידי שנה..."

38. וועדת מומחים בינלאומית, כתבה בשנת 2006, דו"ח בקשר לבריאות הסביבה בישראל

- תקציר הדו"ח מצ"ב בנספח "ז" לבקשה זו.

39. המומחים, שהנם מהמומחים הגדולים ביותר בעולם, בנושא של זיהום סביבה, קבעו בין היתר את הממצאים הבאים:

"...הוועדה מעריכה כי קיים בישראל קשר משמעותי בין תחלואה וגורמים סביבתיים. הוועדה סבורה כי בישראל חסר הניסיון הנדרש לכימות רמת התחלואה הנובעת מגורמים אלו, וחסרה המומחיות הרצויה ומדיניות סביבתית ובריאותית מקיפה לצמצום נזקים בריאותיים הנגרמים ממפגעים סביבתיים".

40. ביום 9.9.07, פרסמו עמותות שונות, דין וחשבון מקיף שנקרא "חיים על הקצה", שהנו דין וחשבון של תושבים וארגונים לבחינת ההגנה על אזרחים בשעת אירוע חומר מסוכן שהתרחש במפעל מכתשים באתר רמת חובב ביום 13.8.07.

- העתק הדוח מצ"ב בנספח "ח" לבקשה זו

41. הדוח קובע ממצאים חמורים ביותר בקשר לזיהום האוויר, והסכנה הממשית לחיי התושבים באזור, שנגרמו להם ע"י המשיבה.

42. מכל האמור עולה, כי גם מבחינה של יעילות כלכלית, הרי שזיהום האוויר גורם נזק כלכלי עצום למשק הישראלי וזאת בין השאר בשל עלויות הטיפול במחלות הקשורות לזיהום

43. אחת הבעיות הקיימות היא, כי התקנים במדינת ישראל הינם מקלים מידי עם המזהמים ביחס למקובל במדינות העולם המערבי. קיימים בנוסף חומרים מסכנים רבים שאין להם תקן ואשר אינם נבדקים בנוסף קיימות בעיות של תת-אכיפה מצד רשויות הפיקוח.

על רקע האמור לעיל, קיימת חשיבות עליונה לוודא שהמזהמים בישראל לא יחרגו מהאיסורים המוטלים עליהם, שהם כאמור איסורים מקלים

44. אחת הבעיות המונעות אכיפה יעילה של התקנים וההמגבלות על זיהום האוויר, היא כי למפעלים משתלם כלכלית לזהם את האוויר בהעדר ענישה מספקת וללא שיאותרו מרבית מקרים של חריגות מתקנים, קיים תמריץ אינהרנטי לכל מפעל ומפעל לחרוג מתקנים ובכך להשיא את רווחיו תוך

45 אם נניח למשל כי התועלת הכספית למפעל המזהם מאי-נקיטת אמצעי זהירות נדרשים הינה 25 מיליון ש"ח בשנה, והסיכוי כי המפעל ייתפס הינו 10% - ברי כי במקרה כזה למפעל יהא משתלם לזהם אם במידה וייתפס הוא יידרש לשלם סך הפחות מ-250 מיליון ש"ח, כפי שמודגם להלן במסגרת טבלה מס' 1

טבלה מס' 1 – תחשיב סיכונים ע"י מפעל מזהם

עלות אמצעי זהירות	סיכויי התפיסה	סך פיצוי במקרה של תפיסה	תוחלת הנזק למפעל	האם ינקטו אמצעי זהירות?
25 מיליון	10%	50 מיליון	5 מיליון	לא
25 מיליון	10%	150 מיליון	15 מיליון	לא
25 מיליון	10%	300 מיליון	30 מיליון	כן

46 במצב הדברים הקיים, בהעדר אכיפה מספקת, זיהום האוויר הינו משתלם. מצב דברים זה ביכולתה של התובענה הייצוגית למנוע. כעת, ובמיוחד כעת, הגיעה העת לעשות שימוש בכלי הייצוגית על מנת לשנות את המשוואה ולהפוך את הזיהום לבתי משתלם מבחינה כלכלית. כעת, הגיעה העת לממש את האמרה: "המזהם ישלם"

47 כפי שיובהר להלן, תביעה זו מוגשת כנגד אחד מהמזהמים הגרועים מכולם, אם לא הגרוע מכולם, אשר רק פיצוי משמעותי בסך מאות מיליונים יגרום לו, ולשכמותו, לשנות מדרכיהם ולחדול מסיכון חייהם של תושבי אזור נפת באר שבע והנגב בפרט, ומדינת ישראל בכלל.

(2) פרטים עובדתיים בנוגע לפעילות המשיבה

48 המשיבה, הינה חברת ענק לה חברת אם, וחברות אחרות רבות אחרות, ואשר עיסוקה המוצהר הינו ייצור ושיווק של מוצרי ברום לתעשייה ולחקלאות.

49 תיק המוצרים של החברה כולל כ-70 מוצרים. לחברה מספר רב של לקוחות, בפיזור גדול על פני מדינות רבות בעולם

- דף פירוט פרטים בדבר החברה מצ"ב כנספת "יט" לבקשה זו

דף מ'י'ת'ר ו'ק'י'פ'ד'י'ה בדבר המשיבה מצ"ב כנספת "כ" לבקשה זו

- עמי' רלוונטיים מדו"ח תקופתי לשנת 2006 של החברה האם החברה לישראל בע"מ מצ"ב
כנספת "כא" לבקשה זו.

- 50 לחברה האם מחזור מכירת שנתי עצום המוערך בסך של 1 מיליארד ש"ח, אשר מהם ממכירת מוצרי ברום מעל חצי מיליארד ש"ח
- 51 במרכז פעילותה, מפעילה המשיבה את המפעל הידוע בשם "תרכובות ברום" (להלן: "המפעל" או "מפעל תרכובות ברום") המדובר במפעל לייצור, חומרי הברום
- 52 כאמור המשיבה מוכרת את תוצרתה ברחבי במדינות רבות בעולם.
- 53 המשיבה מזהמת באופן יוצר דופן, תוך סיכון חיי אדם יום ביומו את כלל אוכלוסיית הנגב, בכלל, ואת תושבי הישובים כאמור בבקשה זו.
- 54 מפעל המשיבה, סווג ע"י המשרד לאיכות הסביבה, בסיווג החמור מכולם, ביחס לסיווג מפעלים עפ"י פוטנציאל זיהום אויר

- טבלת סיווג מפעלים לפי פוטנציאל זיהום אוויר מצ"ב כנספת "כד" לבקשה זו.

- 55 כאמור, החומרים אותם פולטת כל יום המשיבה, ובכמויות ניכרות ביותר, בהתאם לבדיקות הפתע שנעשו בפעל תרכובות ברום, ברמת חובב, הנם מהמסוכנים והמסרטנים ביותר, והנם מוגדרים כרעלנים ברמה גבוהה ביותר, וכדלהלן:

א. המתילן בלוריד, ידוע כחומר בעל השפעה על מערכת העצבים המרכזית, פגיעה בתפקודי הראייה והשמיעה וגרימת סרטן. חומר זה גורם לגירוי לעיניים, לעור ולדרכי הנשימה העליונים. בנוסף, גורם הוא לדיכוי מערכת העצבים המרכזית, כאבי ראש, בחילה והקאות. חשיפה אקוטית, יכול ותגרום להפרעות התנהגותיות, הפרעות בתגובה החושית, בצקת בריאות, הפרעות קצב לב ואובדן הכרה החומר עובר מטבוליזם בכבד, תוך שמשפיעה הוא ניכרות על מערכת העצבים המרכזית. החומר יכול לגרום להרעלה ולנזקים בלתי הפיכים במח העצם, בכבד ובכליות. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ב. האמוניה הנו חומר הגורם לגירוי לעיניים ולמערכת הנשימה חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לדלקת בעיניים, דלקת של הלרינגס תוך יצירת הרגשת חנק ובצקת בריאות. חולי אסטמה, רגישים במיוחד לחומר זה, ולבד מעובדת היותו חומר מסוכן. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 22 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

- ג הכלורוברוממתאן הנו חומר מסוכן, העלול לגרום לנזקים בלתי הפיכים לכבד ולכליות
- ד הדיברוממתאן הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993
- ה הטולאן, הנו חומר הגורם לגירוי בעיניים ובדרכי הנשימה חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לפגיעה במערכת העצבים המרכזית, הפרעות קצב לב, ולנזק בלתי הפיך לכבד ולכליות. לטולאן השפעה על מערכת הרבייה, על ההתפתחות, השפעות ניורולוגיות והשפעות טרטוגניות. בילדים לאמהות שנחשפו לטולאן בזמן ההריון – הפרעות בהתפתחות וחוסר ריכוז. חומר זה, הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 97 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
- ו התרכובות האורגניות הנדיפות (VOC), הן תערובת של פחמימנים רוויים, פחמימנים בלתי רוויים, פחמימנים ארומטיים ותרכובות נוספות, והינם חומרים רעילים ביותר (גם בריכוזים נמוכים), העלולים לגרום בין השאר לסרטן וכלולות הן ברשימת 189 החומרים המסוכנים ע"י USEPA (הממשל האמריקאי).
- עותק רלוונטי מועדת החומרים המסורטנים מצ"ב כנספת "כה" לבקשה זו
- 56 ביום 20.4.98, חתמה המשיבה, כתנאי לרישיון העסק שלה, בין היתר, על אמנה ליישום תקנים בדבר פליטת מזהמים לאוויר
- העתק האמנה מצ"ב כנספת "כו" לבקשה זו
- העתק אישור חתימת המשיבה על האמנה מצ"ב כנספת "כז" לבקשה זו
- 57 כפי שיובהר להלן, המשיבה לא נקטה את אמצעי הזהירות הדרושים על-מנת להבטיח מניעה של פליטת חומרים רעילים בכמויות חריגות מהמפעל.
- 58 בדיוק להפך, המשיבה נתנה דרור למעשיה, ובפועל זיהמה את האוויר, וחרגה בחריגות הנעות בן מאות אחוזים לעשרות אלפי אחוזים, ובכך סכנה ועודה מסכנת היא את תושבי נפת באר שבע, והאזור כולו.
- 59 יודגש, כי מפעל תרכובות ברום, מצוי בקרבה רבה ליישובי הפזורה הבדואית, שגב שלום, קיבוץ רביבים והעיר באר שבע, ותושבי ישובים אלו, סובלים במיוחד מפליטת החומ"ס. האוויר המזוהם

60 מתוך כל האמור לעיל, לרבות כלל הראיות, עולה כי האוויר המזוהם היוצא ממפעל "תרכובות ברום" משפיע גם על יישובים במרחק 15 ק"מ מהמפעל

להלן טבלה הכוללת את היישובים בקרבת המפעל, מספר התושבים ומרחק מהמפעל:

טבלה מס' 2 – מרחק יישובים ממפעל "תרכובות ברום"

שם ישוב	מרחק מהמפעל	כמות אוכלוסין מוערכת
פזורה בדאית אל גרגואי	800 מ'	6,000 איש
פזורה בדאית אל דנפירי	800 מ'	6,400 איש
פזורה בדאית אבו עפאש	2500 מ'	כ-7,000 איש
פזורה בדאית עזאמה	3000 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאית א-סאנה	3500 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאית אל ולידי	4000 מ'	כ-5,600 איש
פזורה בדאית אל כלאב	4600 מ'	כ-3,700 איש
פזורה בדאית אח'רומי	5400 מ'	כ-6,000 איש
שגב שלום	6700 מ'	כ-6,300 איש
פזורה בדאית אל חמדי	9000 מ'	כ-6,700 איש
פזורה בדאית א-רובעיה אלחמידי	9,200 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאית אבו קוידר אל עפאוי	10000 מ'	כ-5,500 איש
באר שבע	10200 מ'	כ-201,000 איש
קיבוץ רביבים	10200 מ'	כ-800 איש

- מפת האזור בצירוף מיקום היישובים מצ"ב **כנספת "כז1"** לבקשה זו

61 ביום 6.2.03 פרסם המשרד לאיכות הסביבה, תוצאות בדיקות הפתע בארובות המפעלים בשנת 2001 וקבע כי בנעלום תרכובות ברום נמדדו ריכוזים

הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנסת "כח" לבקשה זו

- 62 במהלך שנת 2001 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים
- 63 ביום 6.11.01 נמצאה חריגה של 13,217% (!!!), של החומר המסוכן אמוניה, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 64 ביום 6.11.01 נמצאה חריגה של 15,133% (!!!), של החומר המסוכן אמוניה, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 65 במהלך שנת 2002 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
- 66 כך למשל, ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 220%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 67 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 292%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 68 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 1,385%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 69 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 679%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 70 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 281%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 71 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 411%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 72 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 1,384%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- 73 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 820%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 74 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 169%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 75 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 202%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 76 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 941%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 77 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 509%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 78 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 10,685% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 79 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 5,777% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 80 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 9,269% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 81 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 376% (!!!), של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 82 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 258%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 83 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1300% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 84 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 2,605% (!!!), של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 85 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,670% (!!!), של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.

- 86 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 722%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 87 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,361%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 88 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 921%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 89 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 290%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 90 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 322%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- 91 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 349%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.
- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2002 מחוז דרום מצ"ב כנספת "כס" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "ל" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לא" לבקשה זו.
- 92 תרכובות ברום המשיד גם המשיד, כפי שעודו עושה לזהם את האוויר, ולסכן את חיי התושבים הגרים באזור.
- 93 אף שימוע בהתאם לחוק רישוי עסקים וע"פ החוק למניעת מפגעים שנעשה למנהל המפעל, מהמשרד לאיכות הסביבה, בגין הזיהום - לא עזר.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לב" לבקשה זו.
- 94 ביום 10.11.03, הגיש המשרד לאיכות הסביבה, כתב אישום כנגד תרכובות ברום ומנהל המפעל

- העתק כתב האישום מצ"ב כנספת "לג" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לג-1" לבקשה זו.
- 95 ביום 9 5 04, הודעה תרכובות ברום, בכל העובדות המתוארות בכתב האישום (במסגרת עסקת טיעון)
- 96 ביום 20.5 04, נתן ביהמ"ש תוקף של פסק דין, להסדר הטיעון, וגזר על תרכובות ברום, קנס 500,000 ₪.
- בנוסף, חתמה תרכובות ברום על התחייבות בסך של 800,000 ₪ למשך 3 שנים, בכך שתמנע מגרימת זיהום אויר
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לד" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לד-1" לבקשה זו.
- 97 האמת, לא שימוע שנערך למנהל תרכובות ברום, לא כתב אישום לא הרשעה ולא קנס שהשית ביהמ"ש כנגד המשיבה, לא שינה מהרגלה המשתלם לזהם את איכות האוויר, וזו המשיכה גם המשיכה בשלה.
- 98 המשיבה המשיכה אף בשנת 2003 במעשיה החמורים, והמשיכה לסכן את חיי התושבים, אשר בינתיים, רבים מהם נפטרו ממחלות שונות, מבלי שיודעים המה, שמחלות אלו קשורות, באופן ישיר או עקיף לזיהום אותו מבצעת המשיבה.
- 99 במהלך שנת 2003 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
- 100 ביום 18 12 03 נמצאה חריגה של 344%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 101 ביום 18 12 03 נמצאה חריגה של 420%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 102 ביום 18 12 03 נמצאה חריגה של 1,300%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- 103 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 906%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 104 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,170%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 105 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 358%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 106 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,660%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 107 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 927%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2003 מחוז דרום מצ"ב כנספח "לה" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספח "לו" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספח "לז" לבקשה זו.
- 108 ואם לא די בכך, הרי שהמשיבה המשיכה אף בשנת 2004 במעשיה החמורים, והמשיכה לסכן את חיי התושבים, אשר בינתיים, רבים מהם נפטרו ממחלות שונות, מבלי שיודעים המה, שמחלות אלו קשורות, באופן ישיר או עקיף לזיהום אותו מבצעת המשיבה.
- 109 במהלך שנת 2004 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
- 110 ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 554%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 111 ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 628%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

112. ביום 30 3 04 נמצאה חריגה של 1,437% של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
113. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 127%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
114. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 486%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
115. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 280%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
116. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 380%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
117. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 20%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
118. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 172%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
119. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 97%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
120. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 391%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
121. ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 208%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2004 מחוז דרום מצ"ב כנספח "לח" לבקשה זו
- הודעה לעיתונות של המשד' לאיכות הסביבה מצ"ב כנספח "לט" לבקשה זו
122. כתוצאה מבדיקות הפתע דלעיל, הרי שמנהל המפעל הוזמן לשימוע, ובו הוברר לו - כ יו"ב - כי
- של מי מהחומרים יגרור לסגירת המפעל.

- כתבה מהעיתון האלקטרוני YNET מצ"ב כנספת "מ" לבקשה זו

123 מצב דברים זה אין לקבל: ביהמ"ש הנכבד יתבקש להורות למשיבה לפצות את תושבי האזור בפיצוי משמעותי בגין הפגיעה באוטונומיה וההעמדה בסיכון בריאותי, וכמו כן בגין הוצאות פיקוח רפואי ("Medical Monitoring").

ג. הטיעון המשפטי

א כללי

124. חוק תובענות ייצוגיות – שנכנס לתוקף בעת האחרונה – נועד להסדיר באופן ממצה את הדינים החלים על הגשת תביעות ייצוגיות בישראל.

125. המטרות שביסוד החוק מפורטות בו בסעיף 1, וכוללות בין השאר את המטרות של 'אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו', 'מימוש זכות הגישה לבית המשפט', 'מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין' וכן 'ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות'.

126. חוק תובענות ייצוגיות מתיר הגשת תביעה ייצוגית בעניינים המנויים בתוספת השניה לחוק, או בעניינים בהם נקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש תביעה ייצוגית. כאמור בסעיף 3(א) לחוק:

"לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה מפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית"

127. התוספת השניה לחוק כוללת רשימה של אותם עניינים בהם ניתן להגיש תביעה ייצוגית לענייננו, העילה הקבועה בסעיף 3 לתוספת היא הרלוונטית.

"תביעה בקשר למפגע סביבתי נגד גורם המפגע; לענין זה, "גורם המפגע", "מפגע סביבתי" - כמשמעותם בחוק למניעת מפגעים סביבתיים."

128. חוק תובענות ייצוגיות מתיר כיום הגשת תביעות ייצוגיות בקשר למפגע סביבתי.

129. המדובר הוא בהסדר מרויב לעומת המסדר הישן, שבו הוגשו תביעות ייצוגיות, שכן בעבר ניתן היה להגיש תובענה ייצוגית בהקשר זה רק מכוח החוק למניעת מפגעים

סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב 1992, אשר בעיקרון הגביל את הסעדים אותם רשאי לבקש התובע הייצוגי לסעד של הוצאת צו מניעה (סעיף 10 לחוק) (ראה בהקשר זה רע"א 3126/00 מדינת ישראל נ' א.ש.ת. ניהול פרוייקטים וכוח אדם בע"מ פ"ד נו (3) 220).

130. המשמעות היא שכיום ניתן להגיש תובענה ייצוגית בקשר למפגע סביבתי, כמשמעותו בחוק מפגעים סביבתיים, גם בגין הפרתם של דברי חקיקה נוספים ובכללם כמובן פקודת הנויקין, וכן לתבוע את הסעדים המוקנים לתובע היחיד מכוח אותם דינים, במסגרת ההליך הייצוגי

131. סעיף 4 לחוק קובע את רשימת הזכאים להגיש בקשה לאישור תביעה ייצוגית. לענייננו, רלוונטי סעיף 4(א)(1) לחוק:

"אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה;"

132. כלומר, על מנת להיות זכאי להגיש בקשה לאישור תביעה ייצוגית, יש להוכיח קיומה של זכות תביעה באחד העניינים המנויים בתוספת השניה, וכן להראות כי התביעה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי קבוצת התובעים.

133. לישום ענייננו, על המבקשים להראות כי עומדת להם עילת תביעה בקשר למפגע סביבתי, וכי עילת התביעה מעוררת שאלות משותפות של עובדה ומשפט לכלל חברי קבוצת התובעים.

134. בהקשר להוכחת הנזק, החוק קובע כי די בהוכחת גרימה של נזק ברמה לכאורית. כאמור בסעיף 4(ב) לחוק:

"בבקשה לאישור שהוגשה בידי אדם כאמור בסעיף קטן 1(א) – די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק."

135. סעיף 20(ה) לחוק קובע במפורש כי הגם שאין לפסוק פיצוי בתביעה ייצוגית ללא הוכחת נזק, הרי שאין מניעה לתבוע פיצוי בגין נזק שאינו ממוני:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני."

136. התנאים לאישור תביעה ייצוגית מנויים בסעיף 8(א) לחוק, הקובע כי:

8. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בתום לב.

137 בהתאם להוראות שפורטו לעיל, הרי שהדיון משלב זה יחולק לשני שלבים. בשלב הראשון, נראה כי עומדת למבקשים עילת תביעה אישית כנגד המשיבה, וכי נגרם להם לכאורה נזק שאינו ממוני. בשלב השני, נעמוד על התקיימות התנאים לאישור התביעה כייצוגית המנויים בסעיף 8 לחוק

ב. קיום עילת תביעה אישית

138. תביעה זו היא בעיקרה תביעה נזיקית, ועילות התביעה העומדות למבקשים הן מכוח פקודת הנזיקין, תשכ"ח 1968.

139. כבר מבראשית יש להבהיר כי חוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות) תשנ"ב-1992, המכיל הוראות שעניינן מפגעים סביבתיים, קובע במפורש, בסעיף 17 לחוק, כי "הודאות חוק זה באות להוסיף על הודאות כל חיקוק אחר ולא לגרוע מהן" מכאן, שאין כל מניעה לתבוע בתביעה נזיקית בהקשר של מפגע סביבתי.

140. כפי שיפורט להלן, למבקשים עומדות עילות תביעה כנגד המשיבות מכוח עוולת רשלנות, הפרת חובה חקוקה וכן מטריד ליחיד.

(1) עוולת הרשלנות

141. סעיף 35 לפקודת הנזיקין קובע באופן הבא:

"עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות, או לא עשה מעשה אחר שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות, או שבמשלח יד פלוני לא השתמש במיומנות, או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול באותו משלח יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות — הרי זו התרשלנות; ואם

התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה.".

סעיף 36 מוסיף בהקשר זה:

החובה האמורה בסעיף 35 מוטלת כלפי כל אדם וכלפי בעל כל נכס, כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות לראות מראש שהם עלולים במהלכם הרגיל של זברים להיפגע ממעשה או ממחדל המפורשים באותו סעיף.

142 עולת הרשלנות מורכבת משלושה יסודות: קיום חובת זהירות, הפרת חובת הזהירות וגרימה של נזק, ראה ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פ"ד לז(1) 113, 122.

143 לעניין קיומה של חובת זהירות איש לא יחלוק כי המשיבה חבה בחובת זהירות, הן מושגית והן קונקרטית, כלפי התושבים המתגוררים בסביבת המפעל, ובמסגרת זאת עליה לנקוט באמצעי הזהירות הנדרשים על מנת למנוע אירועים העשויים לגרום נזק – פיזי, ממוני, או בלתי ממוני – לתושבי האזור.

איש לא יחלוק כי היקפה של חובת הזהירות מושפע, בין היתר, מההוראות הקבועות בתקנים השונים המחייבות את המשיבה.

144 המשיבה חבות בחובת זהירות, מושגית וקונקרטית, גם כלפי המבקשים

145 בעניין ועקנין, נקבע כי קיומה של חובת זהירות מושגית וקונקרטית נקבעות בהתאם למבחן הצפיות, במסגרתו יש לבחון האם אדם סביר מסוגל לצפות את הנזקים שנגרמו.

146 לענייננו, איש לא יחלוק כי ניתן לצפות את האפשרות לפגיעה באוטונומיה והעמדה בסיכון בריאותי, שמקורה בהחשפות לא רצונית לאוויר מזוהם שלא כדין, של המבקשים ושל יתר חברי הקבוצה, כמו גם את האפשרות כי המבקשים וחברי הקבוצה ייזקקו לפיקוח רפואי, כמפורט להלן.

147 עניין הפרת חובת הזהירות, הרי שאין כל ספק כי האירועים נשוא תובענה ייצוגית זו הינם פועל יוצא של התרשלנות של המשיבה

148 אין זה מתיישב עם הגיון בריא כי כמות כה רבה של חומרים מסוכנים ורעילים – העולה על שיעור של בין מאות אחוזים לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר ע"פ תקן - תצא מהמפעל מקום בו ננקטו כל אמצעי הזהירות הנדרשים על מנת למנוע זאת

149 זאת ועוד במקרה זה, חל ללא כל שמץ של ספק הכלל המדבר על העברת חובת הראיה במקום יט בוח "חזבר מעיד בעד עצמו", כאמור בסעיף 41 לפקודת הניקיון:

"בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה כי לתובע לא היתה ידיעה או לא היתה לו יכולת לדעת מה היו למעשה הנסיבות שגרמו למקרה אשר הביא לידי הנזק, וכי הנזק נגרם על ידי נכס שלנתבע היתה שליטה מלאה עליו, ונראה לבית המשפט שאירוע המקרה שגרם לנזק מתיישב יותר עם המסקנה שהנתבע לא נקט זהירות סבירה מאשר עם המסקנה שהוא נקט זהירות סבירה — על הנתבע הראיה שלא היתה לגבי המקרה שהביא לידי הנזק התרשלות שיחוב עליה."

150 לענייננו, איש לא יחלוק כי המפעל ממנו נפלטו החומרים הרעילים מצוי בשליטת של המשיבה, וכי למבקשים אין כל יכולת לדעת בדבר הגורם לפליטת החומרים דלעיל

151. מטבעם של דברים, מתיישבת פליטת חומרים רעילים בין מאות אחוזים לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר עם המסקנה כי המשיבה לא נקטה זהירות סבירה, וזו בלשון המעטה

152. נוסף על האמור, הרי שנטל הראיה להוכיח כי רשלנות לא התקיימה עובר אל המשיבות מכוח סעיף 39 לפקודת הנוזיקין שעניינו חובת ההוכחה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים. כאמור בסעיף:

בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה שהנזק נגרם על ידי דבר מסוכן, למעט אש או חיה, או על ידי שנמלט דבר העלול לגרום נזק בהימלטו, וכי הנתבע היה בעל של הדבר או ממונה עליו או תופש הנכס שמתוכו נמלט הדבר — על הנתבע הראיה שלא היתה לגבי הדבר המסוכן או הנמלט התרשלות שיחוב עליה.

153 לענייננו, החומרים הרעילים דלעיל "נמלטו" ממפעל המשיבה המצוי בשליטתה המלאה, ומכאן שיש תחולה גם לסעיף זה.

154 לעניין יסוד הנזק, הרי שנגרם למבקשים – כמו גם ליתר חברי הקבוצה – נזק בלתי ממוני המתבטא בפגיעה באוטונומיה של הפרט המוצאת ביטוי בהחשפות לא רצונית לאוויר מזוהם תוך העמדה בסיכון בריאותי חמור כמו כן, יתבקש פיצוי בגין פיקוח רפואי וההוצאות שיתלוו לכך בעתיד.

155 נזקים מסוג זה הוכרו בפסיקה כבני תביעה

156 סעיף 2 לפקודת הנוזיקין מגדיר נזק באופן רחב כ-"אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה."

157 נוסף על הוראת החוק כאמור, הרי שזקקים בלתי ממוניים כבתביעה דן הוכרו כראויים להיתבע בתביעה ייצוגית גם בפסק-דינו של ביהמ"ש העליון בעניין תנובה (פסקה 11 לפסק-דינה של כבי השופטת נאור):

"החדרת תוספת של סיליקון לחלב בניגוד לתקן היא פגיעה באוטונומיה של הפרט... אינני סבורה שעלינו לקבוע, כי רק נזק ממוני יכול להצדיק תביעה ייצוגית. לתובע נגרם, לכאורה, נזק לא ממוני שאיננו עניין של מה בכך, ודי בכך כדי להכשיר את תביעתו בתביעה ייצוגית."

158 בפסק-דינו של ביהמ"ש העליון בע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' אלי גורדון, פ"ד לט(1) 113, נאמרו הדברים הבאים בהקשר להגדרת נזק (בעמ' 140):

הגדרה זו רחבה היא הן לעניין הפגיעות הנזכרות ברישא והן לעניין אלה הנזכרות בסיפא... היא כוללת את כל סוגי הנזק, בין פיסי ובין שאינו פיסי, בין ממוני ובין שאינו ממוני... ביסוד ההגדרה עומדת המציאות המוחשית... היא משתרעת הן על נזק פיסי והן על נזק כספי; הן על פגיעה בתחושות גופניות ונחות, שיש להן ביטוי פיסי, והן על פגיעה בתחושות גופניות ונחות, שיש להן ביטוי פיסי... לא היה מקום, על-כן, מבחינת היקפו של המושג "נזק", שלא לכלול בחובו שלילת נוחות גופנית, סבל נפשי ופחד, שאין להם ביטוי פיסי.

159 כאמור, סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות קובע במפורש כי אין מניעה לתבוע בתביעה ייצוגית פיצוי בגין נזק שאינו ממוני:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני."

160 לענייננו, נגרמה למבקשים ולחברי הקבוצה פגיעה באוטונומיה, בחשיפתם הלא רצונית של המבקשים לחומרים מסוכנים, החומרים המבוארים דלעיל, תוך העמדתם בסיכון בריאותי חמור, והכול ללא היתר, ללא רשות, ובניגוד מוחלט לדין.

161 הפגיעה באוטונומיה של הפרט הוכרה כבת-פיצוי בהקשרים שונים, ראה למשל ע"א 2871/93 מיאסה עלי דעקה נ' בית חולים כרמל, תק-על(3) 574 בהקשר של ביצוע הליך רפואי ללא הסכמה, ע"א 1338/97 תנובה נ' ראבי, פ"ד נו(4) 673 (להלן: "עניין תנובה") בהקשר של פגיעה ביכולתו של הצרכן להחליט מה להכניס לפיו בעניין דעקה נאמרו הדברים הבאים באשר לראש נזק זה (עמ' 672-673):

"השאלה הראשונה אשר יש להתייחס אליה בעניין זה היא, אם הנזק הכרוך בפגיעה בכבודה של המערערת באוטונומיה שלה הוא 'נזק' כמובנו

בפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. לדעתי, יש להשיב לשאלה זו בחיוב. המונח "נזק" מוגדר בסעיף 2 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש). הגדרה זו היא רחבה, ומתייחסת ל-'אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה'.

במסגרת הגדרה זו, ניתנה הגנה לאינטרסים בלתי מוחשיים רבים. כך, ניתן פיצוי בגין נזק לא רכושי - למשל, כאב וסבל - הכרוך בנזק גוף שנגרם לניזוק. נוכח רוחבה הניכר של הגדרה זו, נפסק כי פגיעה בנחות גופנית, סבל ופחד, גם אם אין להם כל ביטוי פיזי, וגם אם אין הם מתלווים לפגיעה פיזית כלשהי, עשויים להוות נזק בר פיצוי בניזיקין (ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון, (להלן - עניין גורדון, בעמ' 139). על פי גישה זו, מגנה פקודת הנזיקין [נוסח חדש] גם '... על האינטרס של הניזוק בנפשו, בנחותו ובאושרו' (שם, בעמוד 141). לפיכך, נקבע כי למי שהוטד כתוצאה מהליך פלילי אשר נבע כתוצאה מנקיטה רשלנית של הליך פלילי מוטעה כנגדו, עומדת זכות לפיצוי בגין פגיעה זו כלפי הרשות התובעת (שם).

בשורה של פסקי דין שניתנו לאחר אותה פרשה, הלכו בתי המשפט בדרך דומה ופסקו פיצויים בגין פגיעות באינטרסים לא מוחשיים של תובעים בניזיקין. כך נקבע כי הנזק המוראלי ועוגמת הנפש שנגרמו לבעל זכות יוצרים עקב הפרת זכותו, הינו נזק בר פיצוי (ראו פסק-דינו של המשנה לנשיא, השופט ש' לוי, בע"א 4500/90 הרשקו נ' אורבוך, בעמ' 432). כך נפסק גם לגבי הפגיעה בכבודו ובחירותו של אדם, הטבועה בעצם אשפוזו בכפייה ושלא כדין בבית חולים לחולי נפש (פסק דינה של השופטת נתניהו בע"א 558/84 כרמלי נ' מדינת ישראל, (להלן - עניין כרמלי), בעמ' 772). באופן דומה, נקבע כי הסבל שנגרם לאשה, הטבוע בעצם העובדה שבעלה גירש אותה בעל כורחה, מהווה נזק בר פיצוי (ראו פסק דינו של השופט גולדברג בע"א 1730/92 מצראווה נ' מצראווה, בפסקה 9 לפסק הדין).

הוא הדין בפגיעה בכבודו של אדם וברגשותיו, אשר מהווים ראש נזק עיקרי בעולות התקיפה ובעוולה של כליאת שווא (ראו *McGregor On Damages* (H. at p 1024, 1026).

אני סבור, על רקע זה, כי יש לראות גם בפגיעה בכבודו של אדם ובזכותו לאוטונומיה, הטבועה בביצוע פרוצדורה רפואית בגופו שלא בהסכמתו המודעת, משום נזק בר פיצוי בדיני הנזיקין. הפגיעה, שלא כדין, ברגשותו של אדם כתוצאה מ...
כרצונו, מהווה פגיעה ברווחתו של אותו אדם, והיא נכנסת לגדר הגדרת

'נזק' האמורה. זאת, בין אם נראה בה משום פגיעה ב'נוחותו' של אדם, ובין שנראה בה משום 'אבדן או חיסור כיוצאים באלה', כלשון הגדרת נזק בסעיף 2 לפקודה. אכן, עמדנו על מרכזיותה של הזכות לאוטונומיה בעיצוב זהותו וגורלו של האדם בחברה בה אנו חיים. ראינו את חשיבותה של זכות זו ליכולתו לחיות כפרט חושב ועצמאי. מתבקשת המסקנה כי זכות זו היא חלק חיוני, בלתי נפרד, באינטרס של אדם בנפשו, בנוחותו ובאושרו....."

162 דברים דומים באשר לזכות לאוטונומיה נאמרו ע"י כבי' השופטת נאור בעניין תנובת, בעמ' 692:

'הטעיה בדבר תכולת החלב במקרה זה היא, לכאורה, בגדר פגיעה באוטונומיה של הפרט. אנו עוסקים במוצר מזון. זכותם של צרכנים היא לקבוע מה יכניסו לפיהם ולגופם וממה יימנעו. מי שרוצה, למשל, לצרוך רק מזון כשר, ויסתבר לו בדיעבד שהמזון שהוצג תוך הטעיה איננו כזה, יחוש תחושת גועל ופגיעה באוטונומיה שלו. כך יחוש גם מי שצורך רק מזון אורגני והסתבר לו בדיעבד שמזון שפורסם כמזון אורגני איננו כזה. מי שמבקש לקנות חלב דל שומן דווקא, לא יסכין עם כך שימכרו לו תוך הטעיה חלב שבו אחוז השומן גבוה, ולהפך. בכל המקרים הללו ובמקרים רבים אחרים שניתן להעלות על הדעת, ישנה פגיעה באוטונומיה של הפרט, אף שאין עמה נזק גוף או סכנה ממשית לנזק גוף. לבל צרכו וצרכו העדפות בנוגע למזונותיו, העדפות המבטאות לעתים את האידיאולוגיה בה הוא מאמין כדרך לחיים נכונים או בריאים. אכן, זה שאינו שומר כשרות יוכל לומר לשומר הכשרות: מה קרה אם אכלת מזון שאינו כשר; לא נגרם לך כל נזק. לא זו השקפתו של מי שמבקש לשמור על כשרות או לאכול רק מזון אורגני או מזון דל שומן..'

163 לעניינו, קיימת פגיעה חמורה באוטונומיה של הפרט המוצאת ביטוי בהחשפות לא רצונית לאוויר המזוהם בחומרים מסוכנים. אכן, כפי שקיימת לצרכן הזכות לאוטונומיה בדבר מה שייכנס לפיו, כך יש גם לתושב זכות לאוטונומיה בדבר האוויר אותו הוא נושם: זכותו של התושב היא להימנע מחשיפה לחומרי מסוכנים הנפלטים שלא כדין ובניגוד לתקנים ממפעלים מזהמים. פגיעה זכות יסודית זו דינה לזכות את הנפגע בפיצוי כספי וזאת בהתאם לעיקרון "המזהם ישלם".

164 הפגיעה באוטונומיה לעניינו היא חמורה בהרבה מזו שבגינה אושרה בקשה לאישור תביעה ייצוגית בעניין תנובת: באותו עניין, החומרים שהוחזרו לגופו של התובע הוכחו כלא מזיקים. לעניינו, את האוויר המזוהם נשמו המבקשים וחברי הקבוצה תוך שהם מועמדים באל-כורחס בסיכון בריאותי חמור.

165 בנוסף, עומדת למבקשים עילת תביעה בראש נזק נוסף, שהינו עלות פיקוח רפואי (Medical) "Medical" כפי שזכרנו בדיון בפרט בשיטת המשפט האמריקאי בהקשר של תביעות ייצוגיות שעניינן מפגעים

- 166 בשל זיהום האוויר, ברי כי זכותם של התושבים המתגוררים בסמיכות לאזור הזיהום לבצע בדיקות רפואיות על כל העלויות הכרוכות בכך ובכלל זאת עלויות הבדיקה, אובדן ימי עבודה, עלות הנסיעות, וכיוצא בזה והכול לאורך תקופת זמן ממושכת בעלויות אלו על המשיבה לשאת בשל חשיפת התושבים לחומרים מסוכנים
- 167 במשפט האמריקאי המדובר בסעד מקובל במקרים בהם טרם נתגלו נזקים כתוצאה מחשיפה לחומרים מסוכנים. כך למשל, בהסכם פשרה שהושג בעניין Smith ed Al V. ABC Corporation (Case No. CV-00-1234) דובר בתביעה ייצוגית כנגד חברה שמוצריה כללו רכיבי אסבסטוס
- 168 הפיצוי באותו עניין ניתן הן למי שסבל ממחלות כתוצאה מהשימוש, אך גם נפסק פיצוי בשיעור 1000 דולר לכל מי שנחשף למוצרים אך טרם נתגלו בו תסמיני מחלה הפיצוי הנ"ל ניתן בעבור השגחה רפואית.
- 169 לענייננו, יש להורות למשיבה להעמיד קרן אשר תכסה את העלויות הכרוכות בהשגחה רפואית ובכלל זה הבדיקות וההוצאות הנלוות לכך. יש אף להורות למשיבה לייזע ולתמרץ את חברי הקבוצה לבצע בדיקות כאמור מעת לעת.
- 170 לעניין הקשר הסיבתי, איש לא יחלוק כי מבחן הצפינות מתקיים, שכן נזקים מהסוג שנגרמו ניתנים בנקל לצפייה מקום בו פולט מפעל חומרים מסוכנים לאוויר באזורים מאוכלסים
- 171 הקשר הסיבתי נתקיים גם בהתאם למבחן הסיכון, שכן הנזק מצוי במתחם הסיכון אותו יצרה המשיבה בפליטת החומרים המסוכנים, והן בהתאם למבחן "השכל הישר"
- 172 המסקנה המתחייבת היא כי עילת הרשלנות עומדת למבקשים.

(2) עולת הפרת חובה חקוקה

173 סעיף 63 לפקודת הנזיקין קובע באופן הבא:

(א) מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק - למעט פקודה זו - והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.

(ב) לענין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני,

אם לפי פירושו הנכון הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני.

174 לעולת הפרת חובה חקוקה חמישה יסודות (ראה פס"ד ועקנין בעמ' 139): (א) קיום חובה המוטלת על המזיק מכוח חיקוק (ב) החיקוק נועד לטובתו של הניזוק (ג) המזיק הפר את החובה המוטלת עליו, (ד) ההפרה גרמה לניזוק נזק (ה) הנזק אשר נגרם הוא מסוג הנזקים אליו נתכוון החיקוק

175 לענייננו, הפרה המשיבה את הוראת הוראת סעיף 4 לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א 1961 הקובעת כי:

(א) לא יגרום אדם לזיהום חזק או בלתי סביר של האויר, מכל מקור שהוא, אם הוא מפריע, או עשוי להפריע, לאדם המצוי בקרבת מקום או לעוברים ושבים.

(ב) זיהום אויר, לענין סעיף זה – זיהום על ידי עשן, גזים, אדים, אבק וכיוצא בזה.

176 בנוסף, הפרה המשיבה את ההוראות הקבועות בתקן הנכלל ברשיון העסק של המפעל כדוע – תקנים זינם כחוק. אם לא די בכך, הפרה המשיבה גם את הוראת סעיף 14 לחוק רישוי עסקים, תשכ"ח 1968.

177 בנוגע להיותו של חיקוק כזה שנועד לטובת הניזוק נקבע בענין ועקנין כי 'חיקוק בא לטובתו או להגנתו של אחר, אם אותו חיקוק קובע נורמות ורמות התנהגות, אשר נועדו להגן על האינטרסים של הפרט' (שם, בעמ' 141).

178 לענייננו, אין כל ספק כי דברי החקיקה שצוינו לעיל נועדו לטובת ואף להגנת הציבור - ובכלל זאת המבקשים - וזאת ניתן ללמוד בנקל גם מנוסח הסעיפים עצמם כמו גם מתכלית החוק.

179 בהקשר לתכלית ההוראה שברישיון העסק, הרי שעל היותן מיועדות להגן על המבקשים ועל חברי הקבוצה ניתן גם ללמוד מנוסחו של סעיף 10א לחוק רישוי עסקים, שכותרתו "תקנות איכות הסביבה":

"10א. השר לאיכות הסביבה, בהתייעצות עם שר הבריאות, רשאי להתקין, לכלל העסקים טעוני הרישוי או לסוגים מהם, תקנות להבטחת איכות נאותה של הסביבה ולמניעת מפגעים ומטרדים, ולרבות תקנות שענינן הוראות בנוגע להדרכת מועסקים, לצורך

180 לעניין התנאי כי ייגרם לניזוק נזק, הרי שהנזקים שנגרמו פורטו דלעיל בקשר לעולת הרשלנות נזקים אלו מקורם בפועלה של המשיבה ומכאן שמתקיים קשר סיבתי כנדרש, כמפורט לעיל

181 לעניין התנאי החמישי לקיום העוולה, הרי אין כל ספק כי הנזקים מהסוג שנגרמו הינם נזקים אותם התכוונו החיקוקים המצוינים לעיל למנוע, ואין כל סיבה להניח אחרת

(3) עולת מטרד ליחיד

182 סעיף 44(א) לפקודת הנזיקין קובע באופן הבא:

"מיטרד ליחיד הוא כשאדם מתנהג בעצמו או מנהל את עסקו או משתמש במקרקעין התפושט בידו באופן שיש בו הפרעה של ממש לשימוש סביר במקרקעין של אדם אחר או להנאה סבירה מהם בהתחשב עם מקומם וטיבם; אך לא ייפרע אדם פיזיים בעד מיטרד ליחיד אלא אם סבל ממנו נזק."

183 לענייננו, אין כל ספק כי החומרים המסוכנים שנפלטו ממפעל של המשיבה מהווים מטרד ליחיד וכי כתוצאה נגרם למבקשים נזק.

184 יצוין בהקשר זה כי סעיף 13 לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א 1961 מצוין במפורש כי לעניין פקודת הנזיקין "דין כל הפרה של הוראת חוק זה כדין מטרד היחיד", ומכאן שהפרת סעיף 4(א) לאותו חוק מהווה מטרד ליחיד לענייננו.

ג. התקיימות התנאים לאישור התביעה כייצוגית

185 סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי:

9. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנוסבות העניין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה

(4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.

- 186 להלן נעמוד על התקיימות תנאים אלו כסדרם.
187. יובהר ראשית, כי בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות תפקידו של בית המשפט הנכבד הוא להגדיר את קבוצת התובעים, כאמור בסעיף 10(א) לחוק בו מצויין כי "אשר בית המשפט תובענה ייצוגית, יגדיר בהחלטתו את הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה".
- 188 המבקשים יטענו כי על קבוצת התובעים לכלול את התושבים בפזורות הבדואיות השונות, באר שבע, ריביים ושגב שלום.
- 189 לעניין גודל הקבוצה, המבקשים יטענו כי ככל שידוע להם כוללת הקבוצה כ-260,200 איש.
- 190 התנאי הראשון לאישור התביעה הייצוגית הינו כי התובענה מעוררת שאלות משותפות – לכלל חברי הקבוצה – של עובדה ומשפט.
- 191 לענייננו, איש לא יחלוק כי התובענה מעוררת שאלות רבות המשותפות לכלל חברי הקבוצה, שכן:
- (א) חברי הקבוצה כולם סבלו משך תקופה ארוכה מפגיעה באוטונומיה המוצאת ביטוי בחשיפתם הלא רצונית לחומרים מסוכנים ובהעמדתם בסיכון בריאותי חמור.
- (ב) המשיבה ביצעה כלפי כלל חברי הקבוצה את עוולות המפורטות לעיל, קרי: רשלנות, הפרת חובה חקוקה ומטרד ליחיד.
- (ג) חברי הקבוצה זכאים כולם לפיצוי מהמשיבה בשל הפגיעה באוטונומיה כמפורט לעיל, וכמו כן לפיצוי בגין השגחה רפואית.
- 192 התנאי השני הוא כי התובענה הייצוגית היא הדרך ההוגנת והיעילה להכריע בסכסוך בנסיבות העניין.
- 193 בחקשר זה, מן הראוי לתזור ולציין המטרות שביסוד חוק תובענות ייצוגיות, המפורטות בו בסעיף 1, וכוללות בין השאר את המטרות של "אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו", "ימימוש זכות הגישה לבית המשפט", "ימתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין" וכן "ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות".
- 194 לענייננו, יש לבאר שזו הותב עתה יתנה ככלל גורם להחלטת בית המשפט על קבלת התביעה הייצוגית.

195 ראשית, יש בהגשת תביעה ייצוגית זו בכדי לתרום משמעותית להרתעה של המשיבה – ומעוולים כדוגמתה – מלפגוע בצורה חמורה בציבור במקרים כדוגמת המקרה נשוא תובענה זו.

196 המבקשים סבורים כי נושא איכות הסביבה הינו אולי המשמעותי ביותר בו עשוי כלי התובענה הייצוגית לשמש בכדי להוביל לשיפור חייהם של תושבי מדינת ישראל, ובפרט אלו המתגוררים בקרבה למפעלים בעלי פוטנציאל גבוה לזיהום אוויר.

בתובענות ייצוגיות כדוגמת זו יהא בכדי לתמרץ מפעלים מזהמים לנקוט באמצעי זהירות מראש, ולא בדיעבד לאחר שנגרם כבר הנזק. בתובענות ייצוגיות מסוג זה יהא על מנת לנטול את התמריצים הכלכליים להמשיך ולזחם

197 שנית, תובענה זו היא הכרחית על מנת לממש את זכאותם לפיצוי של חברי הקבוצה כלפי המשיבות.

198 כפי שיובהר להלן, בית המשפט הנכבד יתבקש לפסוק פיצוי בסכומי כסף, כאמור בטבלה שלהלן. סכומים אלו אין די בו על מנת לתמרץ תובע לפתוח בהליך משפטי מורכב ומסובך כנגד גופים עוצמתיים במיוחד כדוגמת המשיבה, וראיה בהקשר זה את הדברים שנאמרו ברע"א 4556/94 טצת ואח' נג' זילברשץ ואח', פ"ד מט (5) 774, בעמ' 784.

199 לעניין הייצוג החולם, הרי שהמבקשים הינם בעל אמצעים כלכליים הנדרשים לשם ניהול ההליך. המבקשים ייצגו ע"י הח"מ ב"כ המבקשים מבטיח להעמיד לרשות הקבוצה ייצוג משפטי ככל שיידרש על מנת לממש את זכויות החברים בקבוצה.

200 לעניין זרישת תום-הלב, הרי שתביעה זו הוגשה בתום-לב בידי המבקשים אשר נפגעו בצורה קשה ממעשיה של המשיבה ומעוניינים המה לזכות בפיצוי המגיע להם וכן לפעול על מנת להרתיע את המשיבה מפני מעשים דומים בעתיד.

ד. על הסעדים המבוקשים

201 כאמור לעיל, נגרם נזק לתושבים אשר התגוררו החל משנת 2001 בסמיכות למפעל המזחם "תרכובות ברום" שיעור הנזקים מפורט בטבלה מס' 3 המצ"ב להלן:

טבלה מס' 3 – פיצוי לחברי הקבוצה בהתאם למרחק מהמפעל

ישוב	מרחק מהמפעל	מס' תושבים	פיצוי- אוטונומיה	פיצוי- השגחה	סה"כ לאדם	סה"כ לישוב
פזורה	800 מ'	6,000 איש	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	15,000 ש"ח	90,000,000 ש"ח

						בדואית אל גרגואי
96,000,000 ש"ח	15,000 ש"ח	5,000 ש"ח	10,000 ש"ח	6,400 איש	800 מ'	פזורה בדואית אל דניפירי
84,000,000 ש"ח	12,000 ש"ח	4,000 ש"ח	8,000 ש"ח	7,000-כ איש	2500 מ'	פזורה בדואית אבו עפאש
66,000,000 ש"ח	11,000 ש"ח	3,500 ש"ח	7,500 ש"ח	6,000-כ איש	3000 מ'	פזורה בדואית עזאמה
60,000,000 ש"ח	10,000 ש"ח	3,000 ש"ח	7,000 ש"ח	6,000-כ איש	3500 מ'	פזורה בדואית א- סאנה
42,000,000 ש"ח	7,500 ש"ח	2,500 ש"ח	6,000 ש"ח	5,600-כ איש	4,000 מ'	פזורה בדואית אל ולדי
25,160,000 ש"ח	6,800 ש"ח	2000 ש"ח	4,800 ש"ח	3,700-כ איש	4600 מ'	פזורה בדואית אל כלאב
34,800,000 ש"ח	5,800 ש"ח	1800 ש"ח	4,000 ש"ח	6,000-כ איש	5400 מ'	פזורה בדואית אח'רומי
28,350,000 ש"ח	4,500 ש"ח	1500 ש"ח	3000 ש"ח	6,300-כ איש	6,700 מ'	שגב שלום
22,780,000 ש"ח	3,400 ש"ח	1,200 ש"ח	2,200 ש"ח	6,700-כ איש	9000 מ'	פזורה בדואית אל חמדי
18,000,000 ש"ח	3,000 ש"ח	1,000 ש"ח	2,000 ש"ח	6,000-כ איש	9200 מ'	פזורה בדואית א- רובעיה אלחמדי
14,850,000 ש"ח	2,700 ש"ח	900 ש"ח	1,800 ש"ח	5,500-כ איש	10000 מ'	פזורה בדואית אבו קוידר אל עפאוי
502,500,000 ש"ח	2,500 ש"ח	1,000 ש"ח	1,000 ש"ח	201,000-כ איש	10,000 מ'	בדואית אל גרגואי

קיבוץ רביבים	10200	כ-800 איש	1,700 ש"ח	800 ש"ח	2,500 ש"ח	2,000,000 ש"ח
סך כולל	---	260,200 איש	---	---	---	1,086,440,000 ש"ח

202 ככל שידוע למבקשים – וכמפורט בטבלה 3 – כוללת קבוצת התובעים כ-260,200 איש

203 המבקשים יטענו כי יש לפצות כל תושב בגין הפגיעה באוטונומיה והעמדה בסיגון כמפורט לעיל בנוסף, יש לפצות כל חבר בקבוצה בגין השגחה רפואית בעתיד והעלויות הכרוכות בכך גובה הפיצוי לכל חבר בקבוצה משתנה בהתאם למקום מגוריו, כמפורט בטבלה מס' 3.

204 בחישוב כולל של כלל התובעים, בהתאם למקום המגורים המשתנה, מדובר בפיצוי בסך 1,086,440,000 ש"ח.

205 בתביעה זו, ניתן יהיה לאתר את הזכאים לפיצוי באמצעות רישומים המצויים בידי הרשויות המקומיות ו/או משרד הפנים באזור ולפצות את התושבים באופן אינדוידואלי

206 "דרך המלך" במתן סעד במסגרת תביעה ייצוגית הינה באמצעות פסיקת פיצוי אינדוידואלי לכל חבר בקבוצת התובעים.

207 בהקשר זה, קובע סעיף 20(א) לחוק תובענות ייצוגיות באופן הבא:

(א) הכריע בית המשפט בתובענה הייצוגית, כולה או חלקה, לטובת הקבוצה שבשמה נוהלה התובענה הייצוגית, כולה או חלקה, רשאי הוא במסגרת החלטתו על מתן פיצוי כספי או סעד אחר לחברי הקבוצה להורות, בין השאר, הוראה כמפורט להלן, לפי הענין, ובלבד שלא יהיה בכך כדי להכביד במידה העולה על הנדרש על חברי הקבוצה או על בעלי הדין:

(1) על תשלום פיצוי כספי או על מתן סעד אחר, בשיעור ובאופן שיקבע, לכל אחד מחברי הקבוצה שהוכחה זכאותו לפיצוי או לסעד כאמור;

(2) על כך שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לפיצוי כספי או לסעד אחר;

(3) על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל ועל אופן חישוב חלקו של כל חבר

קבוצה, ובלבד שסכום הפיצוי הכולל ניתן לחישוב מדויק על יסוד הראיות שבפני בית המשפט; הורה בית המשפט על תשלום פיצוי כספי

בסכום כולל כאמור, א שיש להחיל על כל חבר קבוצה חלקו של חבר קבוצה אחד באופן יחסי לנזקיהם, של יתרת הסכום שתיוותר אם חבר קבוצה אחד

או יותר, לא דרש את חלקו, לא הוכיח את זכאותו לפיצוי או לסעד, לא אותר או שלא ניתן לחלק לו את חלקו מסיבה אחרת, ובלבד שחבר קבוצה לא יקבל פיצוי כספי או סעד אחר מעבר למלוא הפיצוי או הסעד המגיע לו; נותרה יתרת סכום לאחר החלוקה לחברי הקבוצה כאמור, יורה בית המשפט על העברתה לאוצר המדינה."

208 החוק קובע מנגנון גמיש במסגרתו יהא רשאי ביהמ"ש לקבוע כיצד ניתן יהיה להוכיח את נוקם האישי של החברים בקבוצה, כאשר בהתאם לסעיף 20(א)(3) יתרת הכספים – אשר לא יידרשו – תועבר לאוצר המדינה.

209 לחילופין, במידה ויתגלו קשיים באיתור חברי קבוצת התובעים, ניתן יהיה ליישם את עקרונות "הפיצוי לטובת הציבור" הקבועים בסעיף 20(ג) לחוק:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין."

210 פסיקת סעד לטובת הציבור הוכרה גם כסעד ראוי בפסק-דינה של כבוד השופטת נאור בענין תנובה נ' ראבי (בעמ' 687):

"שאלת הסעד ושאלת הגדרתה של "הקבוצה" הן שאלות שיש ביניהן, כפי שנראה, קשר גומלין הדוק. בית המשפט עמד בצדק על כך שאין דרכם של צרכנים לשמור קבלות בגין רכישת החלב, ויהיה קושי במשפט עצמו בהבאת ראיות בידי תובעים פוטנציאליים... נראה לי שפתרון אפשרי לקושי בזהו חברי הקבוצה שסביר שאכן יתעורר הוא שייקבע פיצוי לטובת הקבוצה או לטובת הציבור..."

לבית המשפט סמכות רחבה לקבוע את הסעד, ועמדתי היא שגם בתביעות לפי חוק הגנת הצרכן ניתן לקבוע סעד לטובת הציבור או סעד לטובת הקבוצה."

211 המבקשים סבורים כי מן הראוי שהפיצוי לטובת הציבור – לפחות בחלקו, יוקצה לגופים שמטרתם המוצהרת היא הגנת איכות הסביבה, ובפרט גופים הפועלים בישובים אשר נפגעו כאמור לעיל

ה. סיכום

212 תביעה זו – והבקשה לאשרה כייצוגית – עניינן באחת הפרשות החמורות ביותר שנתגלו בישראל בהקשר של מפגעים סביבתיים

213 בבדיקות פתע שנתבצעו בארובות המפעל "תרכובות ברום" שבבעלות המשיבה, נתגלו חריגות מהתקן הקבוע ברשיון העסק של המפעל בסוגים שונים של רעלנים שנעו בין מאות לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר בתקן. כעת, לאחר חקיקת חוק תובענות ייצוגיות נפתחת הדרך בפני המבקש – וכלל חברי הקבוצה – להשיג את הפיצוי המגיע להם במסגרת ההליך הייצוגי.

214 לעת סיום, מן הראוי להביא מדבריו המאלפים של כב' השופט מגן בב"ש 276/05 מדינת ישראל נ' מילועוף (מצ"ב כנספח " " לבקשה זו):

עד עתה היינו עסוקים ב"בנית הארץ" ולא התפנינו לקטנות כגון הטיפול במוצרי הפסולת וניקוי הזיהום שנוצר. כעת, כשמפרץ חיפה מכוסה בענני פסולת רעילה שנפלטת מארובות המפעלים בסביבה, כאשר הנחלים ספוגים חומרים רעילים, כאשר האדמה מלאה חומרים מסוכנים (אזכיר רק את שאריות האסבסט בסביבות נהריה) וכאשר הים מלא חומרים מסוכנים, הגיעה העת לומר עד כאן שבת הגדול. כל עוד ניתן להציל לפחות חלק מארצנו ולהחזירה למצב שיאפשר חיים בריאים, ראוי לפעול. ברור שיש לכך מחיר, כשם שיש מחיר לטיפול בזיהום. אם בחיים רצוננו, אין מנוס מלהתחיל לפעול ולו בשעה מאוחרת זו.

215 מכל האמור לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד:

(א) להורות כי המשיבה תשלם לכל אחד מחברי הקבוצה פיצוי כספי בגין הפגיעה באוטונומיה של הרצון והעמדה בסיכון בריאותי, וכמ כן להורות כי המשיבה תעמיד קרן למטרת השגחה רפואית ("Medical Monitoring") לחברי הקבוצה. סה"כ הפיצוי הכולל הינו 1,086,440,000 ש"ח.

(ב) להורות כי יתרת הכספים שלא יידרשו מהקרון כאמור בסעיף (א) לעיל תועבר למטרות ציבורית הקשורות לאיכות הסביבה

(ג) להורות על פסיקת פיצוי מיוחד למבקשים ועל תשלום שכר טרחת עורך-דין לעורך הדין המייצג בהתאם לשיקול דעתו של ביהמ"ש הנכבד וכן על תשלום והוצאות משפט.

מנחם גבע, עו"ד

ב"כ המבקשים

תצהיר

אני הח"מ, מוחמד אלגראוי, נושא ת.ז. מס' 54413489, לאחר שהוזהרתי לומר אמת, וכי אהיה צפוי לעונשים בחוק, אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב ואומר:

תצהירי זה ניתן בתמיכה לתביעתי ולבקשתי לאישור תביעתי כתובענה ייצוגית, אותה אני מתעתד להגיש לביהמ"ש המחוזי בבאר שבע, כנגד תרכובות ברום בע"מ.

תצהירי זה ניתן למיטב ידיעתי ולמיטב אמונותי וכן בהתאם לייעוץ משפטי אותו קיבלתי.

א. מבוא:

1. תביעה זו – והבקשה לאשרה כייצוגית – עניינן באחת הפרשות החמורות ביותר שנתגלו בישראל בהקשר של זיהום אוויר בחומרים מסוכנים
2. בבדיקות פתע שנתבצעו בארובות המפעל "תרכובות ברום" שבבעלות המשיבה, נתגלו חריגות, בפליטות מזהמים מסוג מתילן כלוריד (דיכלורמתאן), אמוניה, כלורוברוממתאן, זיברומומתאן, טולאן, ותרכובות אורגניות נדיפות, מהתקן הקבוע ברשיון העסק של המפעל, בשיעור הנע בין מאות אחוזים לעשרות אלפי אחוזים מהמותר בתקן.
3. המתילן כלוריד, ידוע כחומר בעל השפעה על מערכת העצבים המרכזית, פגיעה בתפקודי הראיה והשמיעה וגרימת סרטן. חומר זה גורם לגירוי לעיניים, לעור ולדרכי הנשימה העליונים. בנוסף, גורם הוא לדיכוי מערכת העצבים המרכזית, כאבי ראש, בחילה והקאות. חשיפה אקוטית, יכול ותגרום להפרעות התנהגותיות, הפרעות בתגובה החושית, בצקת בריאות, הפרעות קצב לב ואובדן הכרה. החומר עובר מטבוליזם בכבד, תוך שמשפיעה הוא ניכרות על מערכת העצבים המרכזית. החומר יכול לגרום להרעלה ולנוזקים בלתי הפיכים במח העצם, בכבד ובכליות. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
4. האמוניה הנו חומר הגורם לגירוי לעיניים ולמערכת הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לדלקת בעיניים, דלקת של הלרינגס תוך יצירת הרגשת חנק ובצקת בריאות. חולי אסטמה, רגישים במיוחד לחומר זה, ולבד מעובדת היותו גורם לתחושת מחנק, גורם הוא לנוזק בעור. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 22 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
5. הכלורוברוממתאן הנו חומר מסוכן, העלול לגרום לנוזקים בלתי הפיכים לכבד ולכליות.
6. הזיברומומתאן הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
7. הטולאן, הנו חומר הגורם לגירוי בעיניים ובדרכי הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לפגיעה במערכת העצבים המרכזית, הפרעות קצב לב, ולנוזק בלתי הפיך לכבד ולכליות. לטולאן השפעה על מערכת הרבייה, על ההתפתחות, השפעות נוירולוגיות והשפעות טרטוגניות. בילדים לאמהות שנחשפו לטולאן בזמן ההריון – הפרעות בהתפתחות וחוסר ריכוז. חומר זה, הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 97 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

8. התרכובות האורגניות הנדיפות (VOC), הן תערובת של פחמימנים רוויים, פחמימנים בלתי רוויים, פחמימנים ארומטיים ותרכובות נוספות, והינם חומרים רעילים ביותר (גם בריכוזים נמוכים), העלולים לגרום בין השאר לסרטן וכלולות הן ברשימת 189 החומרים המסוכנים ע"י USEPA (הממשל האמריקאי)
9. המשיבה מזהמת את האוויר זה שנים ארוכות, ולמרות כל ההתראות, השימועים למנהליה, הקנסות שהושתו עליה, הקובלנה הפלילית פרטית וכתב האישום שהוגשו כנגדה והרשעתה עפ"י הודייתה – ממשיכה היא לזהם את האוויר, ולהעמיד בסיכון חיים ממשי ומוחשי, את תושבי באר שבע, הפזורה הבדואית, קיבוץ רביבים ותושבי שגב שלום
10. יודגש, כי בקריבה למפעל "תרכובות ברום" מתגוררים כ- 6,000 תושבי שבט בדואי אל גרגואי וכ- 6,400 תושבי שבט בדואי אל זנפירי. האוויר המזוהם מהמפעל משפיע בנוסף על מאות אלפי תושבי הנגב לרבות תושבי העיר באר שבע, ישוב שגב שלום, קיבוץ רביבים ועוד עשרות אלפי תושבים נוספים משבטים בדואים נוספים. קבוצת התובעים בתביעה דן מן הראוי שתכלול לפחות את הקבוצה הנ"ל.
11. אני, הינו תושב היישוב "ואדי אל נעם". אני התגוררתי באזור במשך השנים האחרונות ונחשפתי לרעלים אשר השתחררו לאוויר ממפעל "תרכובות ברום" במהלך אותה תקופה
12. הבקשה מתייחסת לזיהום האוויר וחשיפת התושבים לרעלים בתקופה שמיום 1.1.01 ועד ליום הגשת בקשה זו (להלן – "התקופה")
13. בית המשפט הנכבד יתבקש בזאת לאשר לי לנהל תביעה ייצוגית בשמה של הקבוצה כאמור, ולפסוק לכל אחד ואחד מחברי הקבוצה את הסעדים הבאים:
- (א) פיצוי כספי לכל חבר בקבוצה בגין פגיעה באוטונומיה של הרצון והעמדה בסיכון בריאותי.
- (ב) העמדת קרן בנוגע לכל חבר בקבוצת התובעים למטרת השגחה רפואית ("Medical Monitoring")
- (ג) כל סעד אחר שייראה לביהמ"ש הנכבד כראוי בנסיבות העניין.
- אך זה כללם של דברים ולהלן פירוטם:

ב. רקע עובדתי

(1) מעט על בעיית זיהום האוויר באזור רמת חובב בנגב

14. בעיית זיהום האוויר בישראל הינה לא פחות מאשר מכת מדינה.
15. מכת מדינה זו מתחדדת ומתחזקת כאשר מדובר על אזור רמת חובב: אזור זה שימש ועודו משמש משנת 1989 היד להיוב כחשמלית רכיבית מזהמת

סקירה כללית על רמת חובב מתוך "ויקפדיה" מצ"ב כנסת א לבקשה זו

- רקע כללי על רמת חובב מתוך אתר "נגב בר קימא" מצ"ב כנספת "ב" לבקשה זו.

- צילומים ומפות האתר ומפעליו מצ"ב כנספתים "ג" לבקשה זו.

16 ביום 6.7.04 פורסם דו"ח מטעם משרד הבריאות, שהנו סקר אפידימיולוגי הדו"ח שלותרתו "הערכת ההשפעה האפשרית של פליטות מאתר רמת חובב על בריאות האוכלוסיה הגרה באזור" מציג ממצאים שהתיאור "עגומים" אין בו אף כדי להתחיל ולתאר את משמעותם

- תקציר דו"ח מטעם משרד הבריאות מצ"ב כנספת "ד" לבקשה זו.

17 במסגרת הדו"ח מוצגים נתונים חמורים בנוגע לרמת התחלואה באזור הנגב, ובכלל זאת כי אפשר ויש קשר בין זיהום האוויר שמקורו ברמת חובב, לבין עלייה בשיעורי התחלואה והתמותה בקרב אוכלוסיית נפת באר שבע עוד נקבע כי ישנו הכרח לבצע סקר מעמיק יותר, שיבדוק אף את זיהום האוויר באזור על תחלואת הסרטן בקרב תושבי האזור

- הודעת דובר משרד הבריאות מצ"ב כנספת "ה" לבקשה זו.

- כתבה מאתר YNET מצ"ב כנספת "ו" לבקשה זו.

18 אכן כך נעשה משרד הבריאות הורה על ביצוע סקר מקיף יותר, שתוצאותיו פורסמו בימים אלו ממש.

19 ביום 24.9.07, פורסם בעיתון ידיעות אחרונות, פרטים ראשוניים לגבי תוצאות הדו"ח המקיף שנערך ביחס לתחלואת הסרטן בקרב תושבי האזור, והקשר לזיהום האוויר, ובו נתונים קשים ביותר

- צילום הכתבה מצ"ב כנספת "ז" לבקשה זו.

20 בחודש אוקטובר 2007, פורסם ע"י משרד הבריאות, הדו"ח המקיף שנערך ביחס למיפוי תחלואת הסרטן והמחלות הממאירות בישראל, בחלוקה גיאוגרפית לנפות, בדבר נתוני 2005-2001

- העתק הדו"ח מצ"ב כנספת "ז-1" לבקשה זו.

21 הדוח קובע כי החל משנת 2001 ועד לשנת 2005, תחלואת הסרטן והמחלות הממאירות באזור באר -שבע עלתה ב- 26% יותר מכל אזור אחר, הן בקרב הנשים והן בקרב הגברים.

22 ד"ר מיכה בר-חנא, מנהל מחלקת רישום הסרטן הלאומי, המרכז הלאומי לבקורת מחלות במשרד הבריאות העתק את הדו"ח, מצוטט בכלי התקשורת אומר: "הגורם היחיד שמייחד את באר שבע ועלול לגרום לעודף כזה

של תחלואה הוא רמת חובב". בנוסף אמר ד"ר בר-חנא, כי הסיכוי שהמזהמים והחומרים המסוכנים המצויים במפעלי רמת חובב, תורמים לתחלואה בבאר שבע "הוא מאד הגיוני".

- כתבה מאתר קשת מצ"ב כנספת "ח" לבקשה זו

- כתבה מאתר קשת מצ"ב כנספת "ט" לבקשה זו.

23 ביום 07 8 7, פרסמה עמותת אדם טבע ודין, מאמרה, ובו קובעת היא, כי באתר רמת חובב, נפלטים מזהמי אויר יתודיים כדלהלן:

- א. חומצה הידרוברומית.
- ב. חומצה הידרוכלורית.
- ג. פחמן ארבע כלורי
- ד. מתיל איזובוטיל קטון.
- ה. טולאן
- ו. קסילן
- ז. מתנול
- ח. זיכלורואתאן.
- ט. כלור.

- פרסום אדם טבע ודין בדבר מזהמים מצ"ב כנספת "י" לבקשה זו.

24 בחודש פברואר פרסמה אוניברסיטת בן גוריון, המחלקה לגאוגרפיה, מרכז הנגב לפיתוח אזורי, נייר עבודה הנושא את הכותרת "ההשלכות הסביבתיות של משטר הרוחות ב"מכתשים" וברמת חובב

- פרסום המחקר של אוניברסיטת בן גוריון מצ"ב כנספת "יא" לבקשה זו.

25 בהתאם למחקר, עולה כי מספר התלונות על ריח רע של תושבי באר שבע, כפי שנרשם במועצה האזורית רמת נגב אינו קטן בדוח נקבע כי ב- 79% מהמקרים, על פי כיווני הרוח, נמצא שמקור הריח הרע בעיר באר שבע, הנו ברמת חובב, שכן שם הרוחות הצפון מערביות שולטות בשעות אחה"צ והערב, ומהירותן גבוהה. עוד נקבע כי בקיץ ובסתיו, שכחות הופעתן של רוחות אלו עולה

26 ביום 02 9 2, פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ח בדבר מפגעי תברואה באזור רמת חובב

- פרסום המחקר מצ"ב כנספת "יב" לבקשה זו

27. בדוח נקבע, כי "כיום יש באזור עשרה מפעלים שפולטים סוגים שונים של זיהום לסביבה סקרים ובדיקות פתע של המועצה המקומית ושל המשרד לאיכות הסביבה הצביעו על מגמה קבועה של חריגות מתקנים שנקבעו למפעלים במסגרת רישיונות העסק, או מרמת זיהום סביבתי שהמועצה קבעה שיש לעמוד בהן".

28. ביום 12.5.03, פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ח בדבר חריגה מהתקן המותר בזיהום אוויר במפעלי רמת חובב

- פרסום המחקר מצ"ב בנספח "ג" לבקשה זו

29. בדוח נקבע, כי "מפעלי התעשייה ברמת חובב, רובם ככולם, הם מקורות פונציאליים לזיהום אוויר...".

עוד נקבע כי "זיהום האוויר גורם בין היתר למטרדי ריח קשים בישובים הסמוכים לאתר התעשייה" ולסחרחורות, בחילות הקאות וקוצר נשימה.

30. ד"ר רעיה וולקן - יו"ר ועדת איכות הסביבה המועצה אזורית רמת נגב, פרסמה מאמר, בדבר זיהום סביבתי מרמת חובב.

- פרסום המאמר מצ"ב בנספח "ד" לבקשה זו

31. במאמר, קובעת ד"ר וולקן, כי:

"לאחר מאבק של שנים למען שקיפות ציבורית של המידע הנוגע לפליטות חומרים מארובות המפעלים, תוך שימוש בחוק חופש המידע, התקבלו חלק מהנתונים הנוגעים לפליטות מארובות המפעלים ברמת חובב מידי המשרד לאיכות הסביבה.

ריכוזי החומרים בארובות המפעלים נמדדים אחת לשנה בהתאם לתנאים המיוחדים ברישיון העסק. בנוסף, המשרד לאיכות הסביבה החל לערוך ביקורות פתע במפעלים.

בבדיקות שהתבצעו לאחרונה (אפריל 2002) נמצאו חריגות קשות (עד פי 150 מהתקן המותר ברישיון העסק בריכוזי חומרים כימיים, חלקם ידועים כמסרטנים, במפעל "תרכובות ברום". תופעה זו נמשכת לאורך השנים ונראות חריגות בפליטות ארובות המפעלים גם בבדיקות הפתע שנערכו בחודשים נובמבר ודצמבר 2001 בפעלים "מכתשים"

"תרכובות ברום". תופעות אלו ידועות שנים רבות ומצורף תיעוד של חריגות קשות לצורך קבלת רישיון העסק בשנים 98, 99 ו-2000. גם בבדיקות לצורך מילוי לרישיון העסק שבוצעו בשנת 2001 לא נראה שיפור משמעותי

בנתונים לפליטות ארובות קהתי חומרים מסוכנים

ו- בבדיקות התנאים המיוחדים במספר מפעלים בחריגות, ומספר מפעלים בריכוזים שמעל למותר.

אפשר לציין על פי הנתונים כי חלק מהמפעלים ברמת חובב אינם עומדים בתנאים המיוחדים בתנאי רישיון העסק מזה שנים, ולא נראה כי יש שיפור משמעותי גם האחרות.

(...)

בהמשך מפורטות ההשפעות הבריאותיות של מספר חומרים שנמצאו בריכוזים החורגים מהמשך בארובות המפעלים.

(...)

מתילן כלוריד – נפלט בריכוז מעל התקן ממפעלי 'תרכובות ברום', גם בבדיקות באפריל 2002 - מסווג בקבוצה B2 של דירוג IARC, קיימת הייתכנות כמסרטן באדם ונמצא מסרטן בעלי חיים.

(...)

מתילן ברומיד – נמצא בריכוזים חריגים מאד במפעלי הברום בבדיקות 98-99. מאז לא הוגשו לועדת איכות אויר מ.ת. רמת חובב מדידות שמראות שיפור. חומר שנאסר לשימוש אמנות בינלאומיות. הורשה לשימוש באופן חריג במספר מדינות למספר שנים במערכת העצבים המרכזית וכן בלב, בריאות, בכבד ובכליות.

32 בשנת 2003, פרסם מבקר המדינה בדוח 54 ב', את הדוח מטעמו, בדבר זיהום סביבתי ברמת חובב

- פרסום העמודים הרלוונטיים מהדוח מצ"ב כנספת "טו" לבקשה זו.

33 הדוח קובע ממצאים חמורים ביותר בקשר לזיהום האוויר, והסכנה הממשית לחיי התושבים באזור, ובין היתר על מעללי המשיבה.

34 ביום 17 5 04, התכנסה וועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, ודנה בנושא הטיפול בשפכים וזיהום האוויר ממפעלי רמת חובב.

- פרוטוקול הישיבה מצ"ב כנספת "טז" לבקשה זו

35 בישיבה נחשפו, עובדות חמורות ביותר, ביחס לזיהום האוויר שנעשה, בין היתר ע"י המשיבה

36 ביום 15 1 05, פרסם השר לאיכות הסביבה, ד"ר יצחק גולד, את דוחו על זיהום האוויר ברמת חובב

- הודעת דובר המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "טז-1" לבקשה זו.

"כי קיצוץ בתקציב המשרד לאיכות הסביבה משמעותו: פגיעה אנושה ביכולת המשרד להיאבק מול מפעלי התעשייה המזהמים... ובמאבק לצמצום זיהום האוויר בישראל ממנו 1000 איש מידי שנה..."

מתים מעל ל-

38 וועדת מומחים בינלאומית, כתבה בשנת 2006, דו"ח בקשר לבריאות הסביבה בישראל

- תקציר הדו"ח מצ"ב כנספת "יז" לבקשה זו

39 המומחים, שהנם מהמומחים הגדולים ביותר בעולם, בנושא של זיהום סביבה, קבעו בין היתר את הממצאים הבאים:

"...הוועדה מעריכה כי קיים בישראל קשר משמעותי בין תחלואה וגורמים סביבתיים. הוועדה סבורה כי בישראל חסר הניסיון הנדרש לכימות רמת התחלואה הנובעת מגורמים אלו, וחסרה המומחיות הרצויה ומדיניות סביבתית ובריאותית מקיפה לצמצום נזקים בריאותיים הנגרמים ממפגעים סביבתיים".

40 ביום 9.9.07 פרסמו עמותות שונות, דין וחשבון מקיף שנקרא "חיים על הקצה", שהנו דין וחשבון של תושבים וארגונים לבחינת ההגנה על אזרחים בשעת אירוע חומר מסוכן שהתרחש במפעל מכתשים באתר רמת חובב ביום 13.8.07

- העתק הדוח מצ"ב כנספת "יח" לבקשה זו

41 הדוח קובע ממצאים חמורים ביותר בקשר לזיהום האוויר, והסכנה הממשית לחיי התושבים באזור, שנגרמו להם ע"י המשיבה.

42 מכל האמור עולה, כי גם מבחינה של יעילות כלכלית, הרי שזיהום האוויר גורם נזק כלכלי עצום למשק הישראלי וזאת בין השאר בשל עלויות הטיפול במחלות הקשורות לזיהום.

43 אחת הבעיות הקיימות היא, כי התקנים במדינת ישראל הינם מקלים מידי עם המזהמים ביחס למקובל במדינות העולם המערבי. קיימים בנוסף חומרים מסכנים רבים שאין להם תקן ואשר אינם נבדקים בנוסף קיימות בעיות של תת-אכיפה מצד רשויות הפיקוח

על יתקן ותזמור ל... קיימות תלונות... לא יתקן בתחום... המוטלים עליהם, שהם כאמור איסורים מקלים.

44. אחת הבעיות המונעות אכיפה יעילה של התקנים וההגבלות על זיהום האוויר, היא כי למפעלים משתלם כלכלית לזהם את האוויר. בהעדר ענישה מספקת וללא שיאותרו מרבית מקרים של חריגות מתקנים, קיים תמריץ אינהרנטי לכל מפעל ומפעל לחרוג מתקנים ובכך להשיא את רווחיו תוך המנעות מנקיטה באמצעי זהירות שעלותם רבה.

45. אם נניח למשל כי התועלת הכספית למפעל המזהם מאי-נקיטת אמצעי זהירות נדרשים הינה 25 מיליון ש"ח בשנה, והסיכוי כי המפעל ייתפס הינו 10% - ברי כי במקרה כזה למפעל יהא משתלם לזהם אם במידה וייתפס הוא יידרש לשלם סך הפחות מ-250 מיליון ש"ח, כפי שמוזגם להלן במסגרת טבלה מס' 1

טבלה מס' 1 – תחשיב סיכונים ע"י מפעל מזהם

עלות אמצעי זהירות	סיכויי התפיסה	סך פיצוי במקרה של תפיסה	תוחלת הנזק למפעל	האם ינקטו אמצעי זהירות?
25 מיליון	10%	50 מיליון	5 מיליון	לא
25 מיליון	10%	150 מיליון	15 מיליון	לא
25 מיליון	10%	300 מיליון	30 מיליון	כן

46. במצב הדברים הקיים, בהעדר אכיפה מספקת, זיהום האוויר הינו משתלם. מצב דברים זה ביכולתה של התובענה הייצוגית למנוע. כעת, ובמיוחד כעת, הגיעה העת לעשות שימוש בכלי הייצוגית על מנת לשנות את המשוואה ולהפוך את הזיהום לבתי משתלם מבחינה כלכלית. כעת, הגיעה העת לממש את האמרה: "המזהם ישלם".

47. כפי שיובהר להלן, תביעה זו מוגשת כנגד אחד מהמזהמים הגרועים מכולם, אם לא הגרוע מכולם, אשר רק פיצוי משמעותי בסך מאות מליונים יגרום לו, ולשכמותו, לשנות מדרכיהם ולחדול מסיכון חייהם של תושבי אזור נפת באר שבע והנגב בפרט, ומדינת ישראל בכלל.

(2) פרטים עובדתיים בנוגע לפעילות המשיבה

48. המשיבה, הינה חברת ענק לה חברת אם, וחברות אחיות רבות אחרות, ואשר עיסוקה המוצהר הינו ייצור ושיווק של מוצרי ברום לתעשייה ולחקלאות.

49. תיק המוצרים של החברה כולל כ-70 מוצרים. לחברה מספר רב של לקוחות, בפיזור גדול על פני מדינות רבות בעולם.

- דף מאתר ויקיפדיה בדבר המשיבה מצ"ב כנספת "כ" לבקשה זו.

- עמי רלוונטיים מדו"ח תקופתי לשנת 2006 של החברה האם החברה לישראל בע"מ מצ"ב כנספת "כא" לבקשה זו.

50 לחברה האם מחזור מכירת שנתי עצום המוערך בסך של 1 מיליארד ₪, אשר מהם ממכירת מוצרי ברום מעל חצי מיליארד ₪

51 במרכז פעילותה, מפעילה המשיבה את המפעל הידוע בשם "תרכובות ברום" (להלן: "המפעל" או "מפעל תרכובות ברום") המדובר במפעל לייצור, חומרי הברום

52 כאמור המשיבה מוכרת את תוצרתה ברחבי במדינות רבות בעולם.

53 המשיבה מזהמת באופן יוצר דופן, תוך סיכון חיי אדם יום ביומו את כלל אוכלוסיית הנגב, בכלל, ואת תושבי הישובים כאמור בבקשה זו.

54 מפעל המשיבה, סווג ע"י המשד' לאיכות הסביבה, בסיווג החמור מכולם, ביחס לסיווג מפעלים עפ"י פוטנציאל זיהום אויר.

- טבלת סיווג מפעלים לפי פוטנציאל זיהום אוויר מצ"ב כנספת "כז" לבקשה זו.

55 כאמור, החומרים אותם פולטת כל יום המשיבה, ובכמויות ניכרות ביותר, בהתאם לבדיקות הפתע שנעשו בפעל תרכובות ברום, ברמת חובב, הנם מהמסוכנים והמסרטנים ביותר, והנם מוגדרים כרעלנים ברמה גבוהה ביותר, וכדלהלן:

א. המתילן בלוריד, ידוע כחומר בעל השפעה על מערכת העצבים המרכזית, פגיעה בתפקודי הראיה והשמיעה וגרימת סרטן. חומר זה גורם לגירוי לעיניים, לעור ולדרכי הנשימה העליונים. בנוסף, גורם הוא לזיכוי מערכת העצבים המרכזית, כאבי ראש, בחילה והקאות. חשיפה אקוטית, יכול ותגרום להפרעות התנהגותיות, הפרעות בתגובה החושית, בצקת בריאות, הפרעות קצב לב ואובדן הכרה. החומר עובר מטבוליזם בכבד, תוך שמשיפה הוא ניכרות על מערכת העצבים המרכזית. החומר יכול לגרום להרעלה ולנזקים בלתי הפיכים במח העצם, בכבד ובכליות. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ב. האמוניה הנו חומר הגורם לגירוי לעיניים ולמערכת הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לדלקת בעיניים, דלקת של הלרינגס תוך יצירת הרגשת חנק ובצקת בריאות. חולי אסטמה רגישים במיוחד לחומר זה ולבד מעובדת היותו גורם לתחושת מתנק, גורם הוא לנזק בעור. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 22 לתוספת השניה לחוק רעלנות המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ג הכלורוברומומתאן הנו חומר מסוכן, העלול לגרום לנזקים בלתי הפיכים לכבד ולכליות.

ד הדיברומומתאן הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993

ה הטולאן, הנו חומר הגורם לגירוי בעיניים ובדרכי הנשימה חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לפגיעה במערכת העצבים המרכזית, הפרעות קצב לב, ולנזק בלתי הפיך לכבד ולכליות. לטולאן השפעה על מערכת הרבייה, על ההתפתחות, השפעות נוירולוגיות והשפעות טרטוגניות. בילדים לאמהות שנחשפו לטולאן בזמן ההריון – הפרעות בהתפתחות וחוסר ריכוז. חומר זה, הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 97 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993

ו התרכובות האורגניות הנדיפות (VOC), הן תערובת של פחמימנים רוויים, פחמימנים בלתי רוויים, פחמימנים ארומטיים ותרכובות נוספות, והינם חומרים רעילים ביותר (גם בריכוזים נמוכים), העלולים לגרום בין השאר לסרטן וכלולות הן ברשימת 189 החומרים המסוכנים ע"י USEPA (הממשל האמריקאי).

- עותק רלוונטי מועדת החומרים המסרטנים מצ"ב כנספח "כה" לבקשה זו

56. ביום 20.4.98, חתמה המשיבה, כתנאי לרישיון העסק שלה, בין היתר, על אמנה ליישום תקנים בדבר פליטת מזהמים לאוויר.

- העתק האמנה מצ"ב כנספח "כו" לבקשה זו

- העתק אישור חתימת המשיבה על האמנה מצ"ב כנספח "כז" לבקשה זו.

57. כפי שיובחר להלן, המשיבה לא נקטה את אמצעי הזהירות הדרושים על-מנת להבטיח מניעה של פליטת חומרים רעילים בכמויות חריגות מהמפעל.

58. בדיוק להפך, המשיבה נתנה דרור למעשיה, ובפועל זיהמה את האוויר, וחרגה בחריגות הנעות בן מאות אחוזים לעשרות אלפי אחוזים, ובכך סכנה ועודה מסכנת היא את תושבי נפת באר שבע, והאזור כולו.

59. יודגש, כי מפעל תרכובות ברום, מצוי בקרבת רבה ליישובי הפזורה הבדואית, שגב שלום, קיבוץ רביבים והעיר באר שבע, ותושבי ישובים אלו, סובלים במיוחד מפליטת החומ"ס. האוויר המזוהם מהמפעל משפיע במיוחד גם על תושבי באר שבע.

60. מתוך כל האמור לעיל, לרבות כלל הראיות, עולה כי האוויר המזוהם היוצא ממפעל "תרכובות ברום" משפיע גם על יישובים במרחק 15 ק"מ מהמפעל

לתחן טבלה הכוללת את היישובים בקרבת המפעל, מספר התושבים ומרחק מהמפעל:

טבלה מס' 2 – מרחק יישובים ממפעל "תרכובות ברום"

שם ישוב	מרחק מהמפעל	כמות אוכלוסין מוערכת
פזורה בדאווית אל גרגואי	800 מ'	6,000 איש
פזורה בדאווית אל דנפירי	800 מ'	6,400 איש
פזורה בדאווית אבו עפאש	2500 מ'	כ-7,000 איש
פזורה בדאווית עזאמה	3000 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאווית א-סאנה	3500 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאווית אל ולידי	4000 מ'	כ-5,600 איש
פזורה בדאווית אל כלאב	4600 מ'	כ-3,700 איש
פזורה בדאווית אחירומי	5400 מ'	כ-6,000 איש
שגב שלום	6700 מ'	כ-6,300 איש
פזורה בדאווית אל חמדי	9000 מ'	כ-6,700 איש
פזורה בדאווית א-רובעיה אלחמידי	9,200 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאווית אבו קוידר אל עפאוי	10000 מ'	כ-5,500 איש
באר שבע	10200 מ'	כ-201,000 איש
קיבוץ רביבים	10200 מ'	כ-800 איש

- מפת האזור בצירוף מיקום היישובים מצ"ב כנסת "כז" לבקשה זו.

61 ביום 6.2.03, פרסם המשרד לאיכות הסביבה, תוצאות בדיקות הפתע בארובות המפעלים בשנת 2001, וקבע כי במפעל תרכובות ברום נמדדו חריגות.

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנסת "כח" לבקשה זו

המנהל יודע כי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים

- 63 ביום 01 11 6 נמצאה חריגה של 13,217% (!!!), של החומר המסוכן אמוניה, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 64 ביום 01 11 6 נמצאה חריגה של 15,133% (!!!), של החומר המסוכן אמוניה, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 65 במהלך שנת 2002 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים
- 66 כך למשל, ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 220%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 67 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 292%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 68 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 1,385%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 69 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 679%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 70 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 281%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 71 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 411%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 72 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 1,384%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 73 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 820%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 74 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 169%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 75 ביום 02 4 25 נמצאה חריגה של 202%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- 76 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 941%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 77 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 509%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 78 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 10,685% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 79 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 5,777% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 80 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 9,269% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 81 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 376% (!!!), של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 82 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 258%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 83 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1300% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 84 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 2,605% (!!!), של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 85 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,670%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 86 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 722%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 87 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,361%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 88 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,361%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- 89 ביום 11 9 02 נמצאה חריגה של 290%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 90 ביום 11 9 02 נמצאה חריגה של 322%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 91 ביום 11 9 02 נמצאה חריגה של 349%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2002 מחוז דרום מצ"ב כנספת "בט" לבקשה זו
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "ל" לבקשה זו
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לא" לבקשה זו
- 92 תרכובות ברום המשך גם המשך, כפי שעודו עושה לזהם את האוויר, ולסכן את חיי התושבים הגרים באזור
- 93 אף שימוע בהתאם לחוק רישוי עסקים וע"פ החוק למניעת מפגעים שנעשה למנהל המפעל, מהמשרד לאיכות הסביבה, בגין הזיהום - לא עזר.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לב" לבקשה זו
- 94 ביום 10.11.03, הגיש המשרד לאיכות הסביבה, כתב אישום כנגד תרכובות ברום ומנהל המפעל.
- העתק כתב האישום מצ"ב כנספת "לג" לבקשה זו.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לג-1" לבקשה זו
- 95 ביום 9.5.04, הודתה תרכובות ברום, בכל העובדות המתוארות בכתב האישום (במסגרת עסקת טיעון).
- 96 ביום 20.5.04, נתן ביהמ"ש תוקף של פסק דין, להסדר הטיעון, וגזר על תרכובות ברום, קנס 500,000 ₪ בנוסף, חתמה תרכובות ברום על התחייבות בסך של 800,000 ₪ למשך 3 שנים, בכך שתמנע מגרימת זיהום אויר
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לד" לבקשה זו

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לד-1" לבקשה זו.

- 97 האמת, לא שימוע שנערך למנהל תרכובות ברום, לא כתב אישום לא הרשעה ולא קנס שהשית ביהמ"ש כנגד המשיבה, לא שינה מהרגלה המשתלם לזהם את איכות האוויר, וזו המשיכה גם המשיכה בשלה
- 98 המשיבה המשיכה אף בשנת 2003 במעשיה החמורים, והמשיכה לסכן את חיי התושבים, אשר בינתיים, רבים מהם נפטרו ממחלות שונות, מבלי שיודעים המה, שמחלות אלו קשורות, באופן ישיר או עקיף לזיהום אותו מבצעת המשיבה
- 99 במהלך שנת 2003 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
- 100 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 344%, של החומר זיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 101 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 420%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 102 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,500%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 103 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 906%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 104 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,170%, של החומר זיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 105 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 358%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 106 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,660%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 107 ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 927%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2003 מחוז דרום מצ"ב כנספת "לה" לבקשה זו.

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לו" לבקשה זו.

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לו" לבקשה זו.

108 ואם לא די בכך, הרי שהמשיבה המשיכה אף בשנת 2004 במעשיה החמורים, והמשיכה לסכן את חיי התושבים, אשר בינתיים, רבים מהם נפטרו ממחלות שונות, מבלי שיודעים המה, שמחלות אלו קשורות, באופן ישיר או עקיף לזיהום אותו מבצעת המשיבה.

109 במהלך שנת 2004 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משתרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.

110. ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 554%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

111. ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 628%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

112. ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 1,437%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

113. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 127%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

114. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 486%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

115. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 280%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

116. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 380%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

117. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 20%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

118. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 172%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

119 ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 97%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.

120 ביום 19 9.04 נמצאה חריגה של 391%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.

121 ביום 19 9 04 נמצאה חריגה של 208%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיין העסק של המשיבה.

- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2004 מחוז דרום מצ"ב כנספת "לח" לבקשה זו.

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לט" לבקשה זו.

122 כתוצאה מבדיקות הפתע דלעיל, הרי שמנהל המפעל הוזמן לשימוע, ובו הובהר לו – כי זיהום נוסף של מי מהחומרים יגרום לסגירת המפעל.

- כתבה מהעיתון האלקטרוני YNET מצ"ב כנספת "מ" לבקשה זו.

123 מצב דברים זה אין לקבל: ביהמ"ש הנכבד יתבקש להורות למשיבה לפצות את תושבי האזור בפיצוי משמעותי בגין הפגיעה באוטונומיה וההעמדה בסיכון בריאותי, וכמו כן בגין הוצאות פיקוח רפואי ("Medical Monitoring").

ג. הטיעון המשפטי

א. כללי

124 חוק תובענות ייצוגיות – שנכנס לתוקף בעת האחרונה – נועד להסדיר באופן ממצה את הדינים החלים על הגשת תביעות ייצוגיות בישראל.

125 המטרות שביסוד החוק מפורטות בו בסעיף 1, וכוללות בין השאר את המטרות של "אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו", "ימימוש זכות הגישה לבית המשפט", "מתן סעד חולם לנפגעים מהפרת הדין" וכן "ציהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות".

126 חוק תובענות ייצוגיות מתיר הגשת תביעה ייצוגית בעניינים המנויים בתוספת השניה לחוק, או בעניינים בהם נקבע בהוראת חוק מפורטות נוספות. וכן מתיר תביעות ייצוגיות גם בעניינים המנויים בתוספת השנייה לחוק.

" לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית "

127. התוספת השניה לחוק כוללת רשימה של אותם עניינים בהם ניתן להגיש תביעה ייצוגית לענייננו, העילה הקבועה בסעיף 3 לתוספת היא הרלוונטית

"תביעה בקשר למפגע סביבתי נגד גורם המפגע; לענין זה, "גורם המפגע", "מפגע סביבתי" - כמשמעותם בחוק למניעת מפגעים סביבתיים. "

128. חוק תובענות ייצוגיות מתיר כיום הגשת תביעות ייצוגיות בקשר למפגע סביבתי.

129. המדובר הוא בהסדר מרחיב לעומת המצב החקיקתי שהיה קיים טרם חקיקת חוק תובענות ייצוגיות, שכן בעבר ניתן היה להגיש תובענה ייצוגית בהקשר זה רק מכוח החוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב 1992, אשר בעיקרון הגביל את הסעדים אותם רשאי לבקש התובע הייצוגי לסעד של הוצאת צו מניעה (סעיף 10 לחוק) (ראה בהקשר זה רע"א 3126/00 מדינת ישראל נ' א.ש.ת. ניהול פרוייקטים וכוח אדם בע"מ פ"ד נו (3) 220)

130. המשמעות היא שכיום ניתן להגיש תובענה ייצוגית בקשר למפגע סביבתי, כמשמעותו בחוק מפגעים סביבתיים, גם בגין הפרתם של דברי חקיקה נוספים ובכללם כמובן פקודת הנוזיקין, וכן לתבוע את הסעדים המוקנים לתובע היחיד מכוח אותם דינים, במסגרת ההליך הייצוגי

131. סעיף 4 לחוק קובע את רשימת הזכאים להגיש בקשה לאישור תביעה ייצוגית. לענייננו, רלוונטי סעיף 4(א)(1) לחוק:

" אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה; "

132. כלומר, על מנת להיות זכאי להגיש בקשה לאישור תביעה ייצוגית, יש להוכיח קיומה של זכות תביעה באחד העניינים המנויים בתוספת השניה, וכן להראות כי התביעה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי קבוצת התובעים.

133. ליישום ענייננו, עלינו להראות כי עומדת לנו עילת תביעה בקשר למפגע סביבתי, וכי עילת התביעה מעוררת שאלות משותפות של עובדה ומשפט לכלל חברי קבוצת התובעים.

134. בהקשר להוכחת הנזק, החוק קובע כי די בהוכחת גרימה של נזק ברמה לכאורית כאמור בסעיף 4(ב)(1) לחוק:

"בבקשה לאישור שהוגשה בידי אדם כאמור בסעיף קטן 1(א) – די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק. "

135. סעיף 20(ה) לחוק קובע במפורש כי הגם שאין לפסוק פיצוי בתביעה ייצוגית ללא הוכחת נזק, הרי שאין מניעה לתבוע פיצוי בגין נזק שאינו ממוני:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני."

136. התנאים לאישור תביעה ייצוגית מנויים בסעיף 8(א) לחוק, הקובע כי:

8. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג ויגוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג ויגוהל בתום לב.

137. בהתאם להוראות שפורטו לעיל, הרי שהדיון משלב זה יחולק לשני שלבים. בשלב הראשון, נראה כי עומדת לנו עילת תביעה אישית כנגד המשיבה, וכי גרים לנו לכאורה נזק שאינו ממוני בשלב השני, נעמוד על התקיימות התנאים לאישור התביעה כייצוגית המנויים בסעיף 8 לחוק.

ב. קיום עילת תביעה אישית

138. תביעה זו היא בעיקרה תביעה נזיקית, ועילות התביעה העומדות למבקשים הן מכוח פקודת הנוזיקין, תשכ"ח 1968.

139. כבר מבראשית יש להבהיר כי חוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות) תשנ"ב-1992, המכיל הוראות שעניינן מפגעים סביבתיים, קובע במפורש, בסעיף 17 לחוק, כי "הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל חיקוק אחר ולא לגרוע מהן" מכאן, שאין כל מניעה לתבוע בתביעה נזיקית בהקשר של מפגע סביבתי

140. כפי שיפורט להלן, לנו עומדות עילות תביעה כנגד המשיבות מכוח עוולת רשלנות, הפרת חובה חקוקה וכן מטריד ליחיד.

(1) עוולת הרשלנות

141. סעיף 35 לפקודת הנוזיקין קובע באופן הבא:

"עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות, או לא עשה מעשה שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות, או שבמשלח יד פלוני לא השתמש במיומנות, או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול באותו משלח יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות — הרי זו התרשלות; ואם התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה."

סעיף 36 מוסיף בהקשר זה:

החובה האמורה בסעיף 35 מוטלת כלפי כל אדם וכלפי בעל כל נכס, כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות לראות מראש שהם עלולים במהלכם הרגיל של דברים להיפגע ממעשה או ממחדל המפורשים באותו סעיף.

142 עוולת הרשלנות מורכבת משלושה יסודות: קיום חובת זהירות, הפרת חובת הזהירות וגרימה של נזק, ראה ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פ"ד לז(1) 113, 122.

143 לעניין קיומה של חובת זהירות איש לא יחלוק כי המשיבה חבה בחובת זהירות, הן מושגית והן קונקרטית, כלפי התושבים המתגוררים בסביבת המפעל, כמו גם לנו, ובמסגרת זאת עליה לנקוט באמצעי הזהירות הנדרשים על מנת למנוע אירועים העשויים לגרום נזק – פיזי, ממוני, או בלתי ממוני – לנו ולתושבי האזור.

איש לא יחלוק כי היקפה של חובת הזהירות מושפע, בין היתר, מההוראות הקבועות בתקנים השונים המחייבות את המשיבה

144 המשיבה חבת בחובת זהירות, מושגית וקונקרטית, גם כלפינו.

145 בעניין ועקנין, נקבע כי קיומה של חובת זהירות מושגית וקונקרטית נקבעות בהתאם למבחן הצפיות, במסגרתו יש לבחון האם אדם סביר מסוגל לצפות את הנזקים שנגרמו.

146 לענייננו, איש לא יחלוק כי ניתן לצפות את האפשרות לפגיעה באוטונומיה והעמדה בסיכון בריאותי, שמקורה בהחשפות לא רצונית לאוויר מזוהם שלא כדין, שלנו ושל יתר חברי הקבוצה, כמו גם את האפשרות כי אנו וחברי הקבוצה ניזקק לפיקוח רפואי, כמפורט להלן.

147 עניין הפרת חובת הזהירות, הרי שאין כל ספק כי האירועים נשוא תובענה ייצוגית זו הינם פועל יוצא של התרשלות של המשיבה

148 אין זה מתיימשב ענה הגיון בריא כי כמות כה רבה של חומרים מסוכנים ורעילים – העולה על שיעור של בין מאות אחוזים לבין עשרות אלפי אחוזים בהמונים לבין ולקוח – יתקן את הנזקים הנגרמים על ידי חובת הזהירות הנדרשים על מנת למנוע זאת.

149 זאת ועוד במקרה זה, חל ללא כל שמץ של ספק הכלל המדבר על העברת חובת הראיה במקרים בהם "הדבר מעיד בעד עצמו", כאמור בסעיף 41 לפקודת הנוזקים:

"בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה כי לתובע לא היתה ידיעה או לא היתה לו יכולת לדעת מה היו למעשה הנסיבות שגרמו למקרה אשר הביא לידי הנזק, וכי הנזק נגרם על ידי נכס שלנתבע היתה שליטה מלאה עליו, ונראה לבית המשפט שאירוע המקרה שגרם לנזק מתיישב יותר עם המסקנה שהנתבע לא נקט זהירות סבירה מאשר עם המסקנה שהוא נקט זהירות סבירה — על הנתבע הראיה שלא היתה לגבי המקרה שהביא לידי הנזק התרשלות שיחוב עליה."

150 לענייננו, איש לא יחלוק כי המפעל ממנו נפלטו החומרים הרעילים מצוי בשליטת של המשיבת, וכי לנו אין כל יכולת לדעת בדבר הגורם לפליטת החומרים דלעיל.

151 מטבעם של דברים, מתיישבת פליטת חומרים רעילים בין מאות אחוזים לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר עם המסקנה כי המשיבה לא נקטה זהירות סבירה, וזו בלשון המעטה

152 נוסף על האמור, הרי שנטל הראיה להוכיח כי רשלנות לא התקיימה עובר אל המשיבות מכוח סעיף 39 לפקודת הנוזקים שעניינו חובת ההוכחה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים. כאמור בסעיף:

בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה שהנזק נגרם על ידי דבר מסוכן, למעט אם או חיה, או על ידי שנמלט דבר העלול לגרום נזק בהימלטו, וכי הנתבע היה בעלו של הדבר או ממונה עליו או תופש הנכס שמתוכו נמלט הדבר — על הנתבע הראיה שלא היתה לגבי הדבר המסוכן או הנמלט התרשלות שיחוב עליה.

153 לענייננו, החומרים הרעילים דלעיל "נמלטו" ממפעל המשיבה המצוי בשליטתה המלאה, ומכאן שיש תחולה גם לסעיף זה.

154 לעניין יסוד הנזק, הרי שנגרם לנו – כמו גם ליתר חברי הקבוצה – נזק בלתי ממוני המתבטא בפגיעה באוטונומיה של הפרט המוצאת ביטוי בהחשפות לא רצונית לאוויר מזוהם תוך העמדה בסיכון בריאותי חמור. כמו כן, יתבקש פיצוי בגין פיקוח רפואי והוצאות שיתלוו לכך בעתיד.

155 נזקים מסוג זה הוכרו בפסיקה ככני תביעה

156 סעיף 2 לפקודת הנוזקים מגדיר נזק באופן רחב כ-"אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה"

3

157 נוסף על הוראת החוק כאמור, הרי שנוזקים בלתי ממוניים כבתביעה דגן הוכרו כראויים להיתבע בתביעה ייצוגית גם בפסק-דינו של ביהמ"ש העליון בעניין תנובה (פסקה 11 לפסק-דינה של כבי השופטת נאור):

"החדרת תוספת של סיליקון לחלב בניגוד לתקן היא פגיעה באוטונומיה של הפרט... אינני סבורה שעלינו לקבוע, כי רק נזק ממוני יכול להצדיק תביעה ייצוגית. לתובע נגרם, לכאורה, נזק לא ממוני שאיננו עניין של מה בכך, ודי בכך כדי להכשיר את תביעתו כתביעה ייצוגית."

158. בפסק-דינו של ביהמ"ש העליון בע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' אלי גורדון, פ"ד לט(1) 113, נאמרו הדברים הבאים בהקשר להגדרת נזק (בעמ' 140):

הגדרה זו רחבה היא הן לעניין הפגיעות הנזכרות ברישא והן לעניין אלה הנזכרות בסיפא... היא כוללת את כל סוגי הנזק, בין פיסי ובין שאינו פיסי, בין ממוני ובין שאינו ממוני. ביסוד ההגדרה עומדת המציאות המוחשית. היא משתרעת הן על נזק פיסי והן על נזק כספי; הן על פגיעה בתחושות גופניות ונחות, שיש להן ביטוי פיסי, והן על פגיעה בתחושות גופניות ונחות, שיש להן ביטוי פיסי. לא היה מקום, על-כן, מבחינת היקפו של המושג "נזק", שלא לכלול בחובו שלילת נוחות גופנית, סבל נפשי ופחד, שאין להם ביטוי פיסי.

159. כאמור, סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות קובע במפורש כי אין מניעה לתבוע בתביעה ייצוגית פיצוי בגין נזק שאינו ממוני:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני."

160. לענייננו, נגרמה לנו ולחברי הקבוצה פגיעה באוטונומיה, בחשיפתנו הלא רצונית לחומרים מסוכנים, החומרים המבוארים דלעיל, תוך העמדתם בסיכון בריאותי חמור, והכול ללא היתר, ללא רשות, ובניגוד מוחלט לדין

161. הפגיעה באוטונומיה של הפרט הוכרה כבת-פיצוי בהקשרים שונים, ראה למשל ע"א 2871/93 מיאסה עלי דעקה נ' בית חולים כרמל, תק-על 99(3) 574 בהקשר של ביצוע הליך רפואי ללא הסכמה, ע"א 1338/97 תנובה נ' ראבי, פ"ד נו(4) 673 (להלן: "עניין תנובה") בהקשר של פגיעה ביכולתו של הצרכן להחליט מה להכניס לפיו. בעניין דעקה נאמרו הדברים הבאים באשר לראש נזק זה (עמ' 672-673):

"השאלה הראשונה אשר יש להתייחס אליה בעניין זה היא, אם הנזק הכרוך בפגיעה בכבודה של המערערת ובאוטונומיה שלה הוא 'נזק' כמובנו בפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. לדעתי, יש להשיב לשאלה זו בחיוב. המונח "נזק" מוגדר בסעיף 2 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש). הגדרה זו היא רחבה, ומתייחסת ל-'אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה'.

במסגרת הגדרה זו, ניתנה הגנה לאינטרסים בלתי מוחשיים רבים. כך, ניתן פיצוי בגין נזק לא רכושי - למשל, כאב וסבל - הכרוך בנזק גוף שנגרם לניזוק. נוכח רוחבה

הניכר של הגדרה זו, נפסק כי פגיעה בנוחות גופנית, סבל וכדומה, גם אם אין להם כל ביטוי פיזי, וגם אם אין הם מתלווים לפגיעה פיזית כלשהי, עשויים להוות נזק בר פיצוי בנזיקין (ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון, (להלן - עניין גורדון, בעמ' 139). על פי גישה זו, מגנה פקודת הנזיקין [נוסח חדש] גם '... על האינטרס של הניזוק בנפשו, בנוחותו ובאשרו' (שם, בעמוד 141). לפיכך, נקבע כי למי שהוטרה כתוצאה מהליך פלילי אשר נבע כתוצאה מנקיטה רשלנית של הליך פלילי מוטעה כנגדו, עומדת זכות לפיצוי בגין פגיעה זו כלפי הרשות התובעת (שם).

בשורה של פסקי דין שניתנו לאחר אותה פרשה, הלכו בתי המשפט בדרך דומה ופסקו פיצויים בגין פגיעות באינטרסים לא מוחשיים של תובעים בנזיקין. כך נקבע כי הנזק המוראלי ועוגמת הנפש שנגרמו לבעל זכות יוצרים עקב הפרת זכותו, הינו נזק בר פיצוי (ראו פסק-דינו של המשנה לנשיא, השופט ש' לוי, בע"א 4500/90 הרשקו נ' אורבך, בעמ' 432). כך נפסק גם לגבי הפגיעה בכבודו ובחירותו של אדם, הטבועה בעצם אשפוז בכפייה ושלא כדין בבית חולים לחולי נפש (פסק דינה של השופטת נתניהו בע"א 558/84 כרמלי נ' מדינת ישראל, (להלן - עניין כרמלי), בעמ' 772). באופן דומה, נקבע כי הסבל שנגרם לאשה, הטבוע בעצם העובדה שבעלה גירש אותה בעל כורחה, מהווה נזק בר פיצוי (ראו פסק דינו של השופט גולדברג בע"א 1730/92 מצראווה נ' מצראווה, בפסקה 9 לפסק הדין).

הוא הדין בפגיעה בכבודו של אדם וברגשותיו, אשר מהווים ראש נזק עיקרי בעוולת התקיפה ובעוולה של כליאת שווא (ראו McGregor On Damages at p 1024, 1026).

(H)

אני סבור, על רקע זה, כי יש לראות גם בפגיעה בכבודו של אדם ובזכותו לאוטונומיה, הטבועה בביצוע פרוצדורה רפואית בגופו שלא בהסכמתו המודעת, משום נזק בר פיצוי בדיני הנזיקין. הפגיעה, שלא כדין, ברגשותיו של אדם כתוצאה מאי כיבוד זכותו היסודית לעצב את חייו כרצונו, מהווה פגיעה ברווחתו של אותו אדם, והיא נכנסת לגדר הגדרת 'נזק' האמורה זאת, בין אם נראה בה משום פגיעה ב'נוחותו' של אדם, ובין שנראה בה משום 'אבדן או חיסור כיוצאים באלה', כלשון הגדרת נזק בסעיף 2 לפקודה. אכן, עמדנו על מרכזיותה של הזכות לאוטונומיה בעיצוב זהותו וגורלו של האדם בחברה בה אנו חיים. ראינו את חשיבותה של זכות זו ליכולתו לחיות כפרט חושב ועצמאי. מתבקשת המסקנה כי זכות זו היא חלק חיוני, בלתי נפרד, באינטרס של אדם בנפשו, בנוחותו ובאשרו'...

162 דברים דומים באשר לזכות לאוטונומיה נאמרו ע"י כב' השופטת נאור בעניין תנובה, בעמ' 692:

"הטעיה בדבר תכולת החלב במקורו וזה הינו לטעמי הנכונה... אני סבור, על רקע זה, כי יש לראות גם בפגיעה בכבודו של אדם ובזכותו לאוטונומיה, הטבועה בביצוע פרוצדורה רפואית בגופו שלא בהסכמתו המודעת, משום נזק בר פיצוי בדיני הנזיקין. הפגיעה, שלא כדין, ברגשותיו של אדם כתוצאה מאי כיבוד זכותו היסודית לעצב את חייו כרצונו, מהווה פגיעה ברווחתו של אותו אדם, והיא נכנסת לגדר הגדרת 'נזק' האמורה זאת, בין אם נראה בה משום פגיעה ב'נוחותו' של אדם, ובין שנראה בה משום 'אבדן או חיסור כיוצאים באלה', כלשון הגדרת נזק בסעיף 2 לפקודה. אכן, עמדנו על מרכזיותה של הזכות לאוטונומיה בעיצוב זהותו וגורלו של האדם בחברה בה אנו חיים. ראינו את חשיבותה של זכות זו ליכולתו לחיות כפרט חושב ועצמאי. מתבקשת המסקנה כי זכות זו היא חלק חיוני, בלתי נפרד, באינטרס של אדם בנפשו, בנוחותו ובאשרו'..."

תוך הטעיה איננו כזה, יחוש תחושת גועל ופגיעה באוטונומיה שלו. כך יחוש גם מי שצורך רק מזון אורגני והסתבר לו בדיעבד שמזון שפורסם כמזון אורגני איננו כזה. מי שמבקש לקנות חלב דל שומן דווקא, לא יסכין עם כך שימכרו לו תוך הטעיה חלב שבו אחוזי השומן גבוה, ולהפך. בכל המקרים הללו ובמקרים רבים אחרים שניתן להעלות על הדעת, ישנה פגיעה באוטונומיה של הפרט, אף שאין עמה נזק גוף או סכנה ממשית לנזק גוף. לכל צרכן וצרכן העדפות בנוגע למזונותיו, העדפות המבטאות לעתים את האידיאולוגיה בה הוא מאמין כדרך לחיים נכונים או בריאים. אכן, זה שאינו שומר כשרות יוכל לומר לשומר הכשרות: מה קרה אם אכלת מזון שאינו כשר; לא נגרם לך כל נזק. לא זו השקפתו של מי שמבקש לשמור על כשרות או לאכול רק מזון אורגני או מזון דל שומן."

163 לעניינו, קיימת פגיעה חמורה באוטונומיה של הפרט המוצאת ביטוי בהחשבות לא רצונית לאוויר המזוהם בחומרים מסוכנים. אכן, כפי שקיימת לצרכן הזכות לאוטונומיה בדבר מה שייכנס לפיו, כך יש גם לתושב זכות לאוטונומיה בדבר האויר אותו הוא נושם: זכותו של התושב היא להימנע מחשיפה לחומרי מסוכנים הנפלטים שלא כדין ובניגוד לתקנים ממפעלים מזהמים פגיעה זכות יסודית זו דינה לזכות את הנפגע בפיצוי כספי וזאת בהתאם לעיקרון "המזהם ישלם".

164 הפגיעה באוטונומיה לעניינו היא חמורה בהרבה מזו שבגינה אושרה בקשת לאישור תביעה ייצוגית בעניין תנובה: באותו עניין, החומרים שהוחדרו לגופו של התובע הוכחו כלא מזיקים. לעניינו, את האוויר המזוהם נשמנו אנו וחברי הקבוצה תוך שאנו מועמדים באל-כורחו בסיכון בריאותי חמור.

165 בנוסף, עומדת לנו עילת תביעה בראש נזק נוסף, שהינו עלות פיקוח רפואי ("Medical Monitoring"). מדובר בראש נזק מוכר וידוע בפרט בשיטת המשפט האמריקאי בהקשר של תביעות ייצוגיות שעניין מפגעים.

166 בשל זיהום האוויר, ברי כי זכותם של התושבים המתגוררים בסמיכות לאזור הזיהום לבצע בדיקות רפואיות על כל העלויות הכרוכות בכך ובכלל זאת עלויות הבדיקה, אובדן ימי עבודה, עלות הנסיעות, וכיוצא בזה והכול לאורך תקופת זמן ממושכת. בעלויות אלו על המשיבה לשאת בשל חשיפת התושבים לחומרים מסוכנים.

167 במשפט האמריקאי המדובר בסעד מקובל במקרים בהם טרם נתגלו נזקים כתוצאה מחשיפה לחומרים מסוכנים כך למשל, בהסכם פשרה שהושג בעניין - Smith ed Al V. ABC Corporation (Case No. CV-00-1234) דובר בתביעה ייצוגית כנגד חברה שמוצריה כללו רכיבי אסבסטוס.

168 הפיצוי באותו עניין ניתן הן למי שסבל ממחלות כתוצאה מהשימוש, אך גם נפסק פיצוי בשיעור 1000 דולר לכל מי שנחשף למוצרים אך טרם נתגלו בו תסמיני מחלה. הפיצוי הנ"ל ניתן בעבור השגחה רפואית

169 לעניינו, יש להורות למשיבה להעמיד קרן אשר תכסה את העלויות הכרוכות בהשגחה רפואית ובכלל זה הבדיקות הנ"ל. זוהי הגלגול לכך. יש אף להורות למשיבה לייזע ולתמרץ את חברי הקבוצה לבצע בדיקות כאמור מעת לעת

170 לענין הקשר הסיבתי, איש לא יחלוק כי מבחן הצפיות מתקיים, שכן נזקים מהסוג שנגרמו ניתנים בנקל לצפייה מקום בו פולט מפעל חומרים מסוכנים לאוויר באזורים מאוכלסים

171. הקשר הסיבתי נתקיים גם בהתאם למבחן הסיכון, שכן הנזק מצוי במתחם הסיכון אותו יצרה המשיבה בפליטת החומרים המסוכנים, והן בהתאם למבחן "השכל הישר"

172. המסקנה המתחייבת היא כי עילת הרשלנות עומדת למבקשים.

(2) עוולת הפרת חובה חקוקה

173. סעיף 63 לפקודת הנזיקין קובע באופן הבא:

(א) מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק - למעט פקודה זו - והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.

(ב) לענין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני, אם לפי פירושו הנכון הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני.

174. לעוולת הפרת חובה חקוקה חמישה יסודות (ראה פס"ד ועקנין בעמ' 139): (א) קיום חובה המוטלת על המזיק מכוח חיקוק (ב) החיקוק נועד לטובתו של הנזוק (ג) המזיק הפר את החובה המוטלת עליו, (ד) ההפרה גרמה לניזוק נזק (ה) הנזק אשר נגרם הוא מסוג הנזקים אליו נתכוון החיקוק.

175. לענייננו, הפרה המשיבה את הנזק הוראת סעיף 4 לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א 1961 הקובעת כי:

(א) לא יגרום אדם לזיהום חזק או בלתי סביר של האויר, מכל מקור שהוא, אם הוא מפריע, או עשוי להפריע, לאדם המצוי בקרבת מקום או לעוברים ושבים.

(ב) זיהום אויר, לענין סעיף זה - זיהום על ידי עשן, גזים, אדים, אבק וכיוצא בזה.

176. בנוסח הפרה המשיבה את ההוראות הקבועות בתקן הנכלל ברשיון העסק של המפעל כדוע - תקנים דינם כחוק אם לא די בכך, הפרה המשביתת את ההגנתו של הנזוק, היא הפרה חקוקה.

177 בנוגע להיותו של חיקוק כזה שנועד לטובת הניזוק נקבע בעניין ועקנין כי "חיקוק בא לטובתו או להגנתו של אחר, אם אותו חיקוק קובע נורמות ודמות התנהגות, אשר נועדו להגן על האינטרסים של הפרט" (שם, בעמ' 141).

178 לענייננו, אין כל ספק כי דברי החקיקה שצוינו לעיל נועדו לטובת ואף להגנת הציבור - ובכלל זאת לטובתנו ולהגנתנו - וזאת ניתן ללמוד בנקל גם מנוסח הסעיפים עצמם כמו גם מתכלית החוק

179 בהקשר לתכלית ההוראה שברישיון העסק, הרי שעל היותן מיועדות להגן עלינו ועל חברי הקבוצה ניתן גם ללמוד מנוסחו של סעיף 10א לחוק רישוי עסקים, שכותרתו "תקנות איכות הסביבה":

"10א. השר לאיכות הסביבה, בהתייעצות עם שר הבריאות, רשאי להתקין, לכלל העסקים טעוני הרישוי או לסוגים מהם, תקנות להבטחת איכות נאותה של הסביבה ולמניעת מפגעים ומטרדים, ולרבות תקנות שענינן הוראות בנוגע להדרכת מועסקים, לצורך הבטחת המטרות האמורות."

איכות
T
בה
I
מי
(T
4-ד
I
מנ
1998-ח

180 לעניין התנאי כי ייגרם לניזוק נזק, הרי שהנזקים שנגרמו פורטו דלעיל בקשר לעוולת הרשלנות. נזקים אלו מקורם בפועלה של המשיבה ומכאן שמתקיים קשר סיבתי כנדרש, כמפורט לעיל

181 לעניין התנאי החמישי לקיום העוולה, הרי אין כל ספק כי הנזקים מהסוג שנגרמו הינם נזקים אותם התכוונו החיקוקים המצוינים לעיל למנוע, ואין כל סיבה להניח אחרת

(3) עוולת מטרד ליחיד

182 סעיף 44(א) לפקודת הנוזקים קובע באופן הבא:

"מיטרד ליחיד הוא כשאדם מתנהג בעצמו או מנהל את עסקו או משתמש במקרקעין התפושטים בידו באופן שיש בו הפרעה של ממש לשימוש סביר במקרקעין של אדם אחר או להנאה סבירה מהם בהתחשב עם מקומם וטיבם; אך לא ייפרע אדם פיצויים בעד מיטרד ליחיד אלא אם סבל ממנו נזק."

ד. ג. ז.

183 לענייננו, אין כל ספק כי החומרים המסוכנים שנפלטו ממפעל של המשיבה מהווים מטרד ליחיד וכי כתוצאה נגרם לנו נזק.

184 יצוין בהקשר זה כי סעיף 13 לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א 1961 מצוין במפורש כי לעניין פקודת הנוזקים "דין כל הפרה של הוראת חוק זה כדין מטרד ליחיד", ומכאן שהפרת סעיף 4(א) לאותו חוק מהווה מטרד ליחיד לענייננו.

ג. התקיימות התנאים לאישור התביעה כייצוגית

185 סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי:

9. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בתום לב.

186 להלן נעמוד על התקיימות תנאים אלו כסדרם.

187 יובהר ראשית, כי בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות תפקידו של בית המשפט הנכבד הוא להגדיר את קבוצת התובעים, כאמור בסעיף 10(א) לחוק בו מצויין כי "אישר בית המשפט תובענה ייצוגית, יגדיר בהחלטתו את הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה"

188. אנו ניטען כי על קבוצת התובעים לכלול את התושבים בפזורות הבדואיות השונות, באר שבע, רביבים ושגב שלום.

189. לענין גודל הקבוצה, אנו ניטען כי ככל שידוע לנו, כוללת הקבוצה כ-260,200 איש.

190. התנאי הראשון לאישור התביעה הייצוגית הינו כי התובענה מעוררת שאלות משותפות – לכלל חברי הקבוצה – של עובדה ומשפט.

191. לעניינו, איש לא יחלוק כי התובענה מעוררת שאלות רבות המשותפות לכלל חברי הקבוצה, שכן:

- (א) חברי הקבוצה כולם סבלו משך תקופה ארוכה מפגיעה באוטונומיה המוצאת ביטוי בחשיפתם הלא רצונית לחומרים מסוכנים ובהעמדתם בסיכון בריאותי חמור
- (ב) המשיבה ביצעה כלפי כלל חברי הקבוצה את עוולות המפורטות לעיל, קרי: רשלנות, הפרת חובה חקוקה ומטרד ליחיד.
- (ג) חברי הקבוצה זכאים כולם לפיצוי מהמשיבה בשל הפגיעה באוטונומיה כמפורט לעיל, וכמו כן לפיצוי בגין השגתה רפואית

192. התנאי השני הוא כי התובענה הייצוגית היא הדרך ההוגנת והיעילה להכריע בסכסוך בנסיבות העניין.

193 בהקשר זה, מן הראוי לחזור ולציין המטרות שביסוד חוק תובענות ייצוגיות, המפורטות בו בסעיף 1, וכוללות בין השאר את המטרות של 'אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו', 'מימוש זכות הגישה לבית המשפט', 'יותן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין' וכן 'ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות'

194. לענייננו, יש באישור התביעה הייצוגית כדי להגשים את המטרות שצוינו לעיל בכללותן

195. ראשית, יש בהגשת תביעה ייצוגית זו בכדי לתרום משמעותית להרתעה של המשיבה – ומעולים כדוגמתה – מלפגוע בצורה חמורה בציבור במקרים כדוגמת המקרה נשוא תובענה זו.

196. אנו סבורים כי נושא איכות הסביבה הינו אולי המשמעותי ביותר בו עשוי כלי התובענה הייצוגית לשמש בכדי להוביל לשיפור חייהם של תושבי מדינת ישראל, ובפרט אלו המתגוררים בקרבה למפעלים בעלי פוטנציאל גבוה לזיהום אוויר

בתובענות ייצוגיות כדוגמת זו יהא בכדי לתמרץ מפעלים מזהמים לנקוט באמצעי זהירות מראש, ולא בדיעבד לאחר שנגרם כבר הנזק. בתובענות ייצוגיות מסוג זה יהא על מנת לנטרל את התמריצים הכלכליים להמשיך ולזהם.

197. שנית, תובענה זו היא הכרחית על מנת לממש את זכאותם לפיצוי של חברי הקבוצה כלפי המשיבות.

198. כפי שיובהר להלן, בית המשפט הנכבד יתבקש לפסוק פיצוי בסכומי כסף, כאמור בטבלה שלהלן. סכומים אלו אין זי בו על מנת לתמרץ תובע לפתוח בהליך משפטי מורכב ומסובך כנגד גופים עוצמתיים במיוחד כדוגמת המשיבה, וראה בהקשר זה את הדברים שנאמרו ברע"א 4556/94 טצת ואח' נג' זילברשץ ואח', פ"ד מט (5) 774, בעמ' 784

199. לעניין הייצוג ההולם, הרי שאנו הינם בעל אמצעים כלכליים הנדרשים לשם ניהול ההליך. אנו ניוצג ע"י עו"ד יוחי גבע עו"ד יוחי גבע, מבטיח להעמיד לרשות הקבוצה ייצוג משפטי ככל שיידרש על מנת לממש את זכויות החברים בקבוצה

200. לעניין זרישת תום-הלב, הרי שתביעה זו הוגשה בתום-לב בידינו, שכן, אנו נפגענו בצורה קשה ממעשיה של המשיבה, ומעוניינים אנו לזכות בפיצוי המגיע לנו, וכן לפעול על מנת להרתיע את המשיבה מפני מעשים דומים בעתיד

ד. על הסעדים המבוקשים

201. כאמור לעיל, נגרם נזק לתושבים אשר התגוררו החל משנת 2001 בסמיכות למפעל המזהם "יתרכובת ברום" שינויר הנוקיה: מפורט בטבלה מס' 3 המצ"ב להלן:

טבלה מס' 3 – פיצוי לחברי הקבוצה בהתאם למרחק מהמפעל

ישוב	מרחק מהמפעל	מס' תושבים	פיצוי- אוטונומיה	פיצוי- השגחה רפואית	סה"כ לאדם	סה"כ לישוב
פזורה בדואית אל גרגואי	800 מ'	6,000 איש	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	15,000 ש"ח	90,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אל דניפירי	800 מ'	6,400 איש	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	15,000 ש"ח	96,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אבו עפאש	2500 מ'	7,000-כ איש	8,000 ש"ח	4,000 ש"ח	12,000 ש"ח	84,000,000 ש"ח
פזורה בדואית עזאמה	3000 מ'	6,000-כ איש	7,500 ש"ח	3,500 ש"ח	11,000 ש"ח	66,000,000 ש"ח
פזורה בדואית א-סאנה	3500 מ'	6,000-כ איש	7,000 ש"ח	3,000 ש"ח	10,000 ש"ח	60,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אל ולידי	4,000 מ'	5,600-כ איש	6,000 ש"ח	2,500 ש"ח	7,500 ש"ח	42,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אל כלאב	4600 מ'	3,700-כ איש	4,800 ש"ח	2000 ש"ח	6,800 ש"ח	25,160,000 ש"ח
פזורה בדואית אחירומי	5400 מ'	6,000-כ איש	4,000 ש"ח	1800 ש"ח	5,800 ש"ח	34,800,000 ש"ח
שגב שלום	6,700 מ'	6,300-כ איש	3000 ש"ח	1500 ש"ח	4,500 ש"ח	28,350,000 ש"ח
פזורה בדואית אל חמדי	9000 מ'	6,700-כ איש	2,200 ש"ח	1,200 ש"ח	3,400 ש"ח	22,780,000 ש"ח
פזורה בדואית א-רזבעיה אלחמדי	9200 מ'	6,000-כ איש	2,000 ש"ח	1,000 ש"ח	3,000 ש"ח	18,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אבו קוידר	10000 מ'	6,000-כ איש	1,800 ש"ח	1000 ש"ח	2,800 ש"ח	

אל עפאוי						
באר שבע	10200 מ'	כ-201,000 איש	1,700 ש"ח	800 ש"ח	2,500 ש"ח	502,500,000 ש"ח
קיבוץ רביבים	10200	כ-800 איש	1,700 ש"ח	800 ש"ח	2,500 ש"ח	2,000,000 ש"ח
סך כולל	---	260,200 איש	---	---	---	1,086,440,000 ש"ח

202. ככל שידוע לנו – וכמפורט בטבלה 3 – כוללת קבוצת התובעים כ-260,200 איש.

203. אנו ניטען, כי יש לפצות כל תושב בגין הפגיעה באוטונומיה והעמדה בסיגון כמפורט לעיל. בנוסף, יש לפצות כל חבר בקבוצה בגין השגחה רפואית בעתיד והעלויות הכרוכות בכך. גובה הפיצוי לכל חבר בקבוצה משתנה בהתאם למקום מגוריו, כמפורט בטבלה מס' 3.

204. בחישוב כולל של כלל התובעים, בהתאם למקום המגורים המשתנה, מדובר בפיצוי בסך 1,086,440,000 ש"ח.

205. בתביעה זו, ניתן יהיה לאתר את הזכאים לפיצוי, באמצעות רישומים המצויים בידי הרשויות המקומיות ו/או משרד הפנים באזור ולפצות את התושבים באופן אינדוידואלי.

206. "דרך המלך", במתן סעד במסגרת תביעה ייצוגית, הינה באמצעות פסיקת פיצוי אינדוידואלי לכל חבר בקבוצת התובעים.

207. בהקשר זה, קובע סעיף 20(א) לחוק תובענות ייצוגיות באופן הבא:

(א) הכריע בית המשפט בתובענה הייצוגית, כולה או חלקה, לטובת הקבוצה שבשמה נוהלה התובענה הייצוגית, כולה או חלקה, רשאי הוא במסגרת החלטתו על מתן פיצוי כספי או סעד אחר לחברי הקבוצה להורות, בין השאר, הוראה כמפורט להלן, לפי הענין, ובלבד שלא יהיה בכך כדי להכביד במידה העולה על הנדרש על חברי הקבוצה או על בעלי הדין:

(1) על תשלום פיצוי כספי או על מתן סעד אחר, בשיעור ובאופן שיקבע, לכל אחד מחברי הקבוצה שהוכחה זכאותו לפיצוי או לסעד כאמור;

(2) על כך שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לפיצוי כספי או לסעד אחר;

(3) על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל ועל אופן חישוב חלקו של כל חבר קבוצה, ובלבד שסכום הפיצוי הכולל ניתן לחישוב מדויק על יסוד הראיות שבפני בית המשפט; הודות להחלטת בית המשפט על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל ולפיכך שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לפיצוי או לסעד, לא יתרת הסכום שתיוותר אם חבר קבוצה, אחד או יותר, לא דרש את חלקו, לא הוכיח את זכאותו לפיצוי או לסעד, לא אותר או שלא ניתן לחלק לו את חלקו מסיבה אחרת, ובלבד שחבר קבוצה

לא יקבל פיצוי כספי או סעד אחר מעבר למלוא הפיצוי או הסעד המגיע לו; נותרה יתרת סכום לאחר החלוקה לחברי הקבוצה כאמור, יורה בית המשפט על העברתה לאוצר המדינה.

208. החוק קובע מנגנון גמיש במסגרתו יהא רשאי ביהמ"ש לקבוע כיצד ניתן יהיה להוכיח את נזקם האישי של החברים בקבוצה, כאשר בהתאם לסעיף 20(א)(3) יתרת הכספים – אשר לא יידרשו – תועבר לאוצר המדינה

209. לחילופין, במידה ויתגלו קשיים באיתור חברי קבוצת התובעים, ניתן יהיה ליישם את עקרונות "הפיצוי לטובת הציבור" הקבועים בסעיף 20(ג) לחוק:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין."

210. פסיקת סעד לטובת הציבור הוכרה גם כסעד ראוי בפסק-דינה של כבוד השופטת נאור בענין תנובה נ' ראבי (בעמ' 687):

"שאלת הסעד ושאלת הגדרתה של "הקבוצה" הן שאלות שיש ביניהן, כפי שנראה, קשר גומלין הדוק. בית המשפט עמד בצדק על כך שאין דרכם של צרכנים לשמור קבלות בגין רכישת החלב, ויהיה קושי במשפט עצמו בהבאת ראיות בידי תובעים פוטנציאליים. נראה לי שפתרון אפשרי לקושי בזהווי חברי הקבוצה שסביר שאכן יתעורר הוא שייקבע פיצוי לטובת הקבוצה או לטובת הציבור...."

לבית המשפט סמכות רחבה לקבוע את הסעד, ועמדתי היא שגם בתביעות לפי חוק הגנת הצרכן ניתן לקבוע סעד לטובת הציבור או סעד לטובת הקבוצה."

211. אנו סבורים, כי מן הראוי שהפיצוי לטובת הציבור – לפחות בחלקו, יוקצה לגופים שמטרתם המוצהרת היא הגנת איכות הסביבה, ובפרט גופים הפועלים בישובים אשר נפגעו כאמור לעיל.

ה. סיכום

212. תביעה זו – והבקשה לאשרה כייצוגית – עניינן באחת הפרשות התמורות ביותר שנתגלו בישראל בהקשר של מפגעים סביבתיים

213. בבדיקות פתע שנתבצעו בארובות המפעל "תרכובות ברום" שבבעלות המשיבה, נתגלו חריגות מהתקן הקבוע ברשיון העסק של המפעל בסוגים שונים של רעלנים שנעו בין מאות לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר בתקן כעת, לאחר חקיקת חוק תובענות ייצוגיות נפתחת הדרך בפני המבקש – וכלל חברי הקבוצה – להשיג את הפיצוי המגיע להם במסגרת ההליך הייצוגי.

214. לעת סיום, מן הראוי להביא מדבריו המאלפים של כב' השופט מגן בב"ש 276/05 מדינת ישראל נ' מילועוף (מצ"ב כנספח " " לבקשה זו):

עד עתה היינו עסוקים ב"בנית הארץ" ולא התפנינו לקטנות כגון הטיפול במוצרי הפסולת וניקוי הזיהום שנוצר. כעת, כשמפרץ חיפה מכוסה בענני פסולת רעילה שנפלטת מארובות המפעלים בסביבה, כאשר הנחלים ספוגים חומרים רעילים, כאשר האדמה מלאה חומרים מסוכנים (אזכיר רק את שאריות האסבסט בסביבות נהריה) וכאשר הים מלא חומרים מסוכנים, הגיעה העת לומר עד כאן שבת הגדול. כל עוד ניתן להציל לפחות חלק מארצנו ולהחזירה למצב שיאפשר חיים בריאים, ראוי לפעול. ברור שיש לכך מחיר, כשם שיש מחיר לטיפול בזיהום. אם בחיים רצוננו, אין מנוס מלהתחיל לפעול ולו בשעה מאוחרת זו.

215. מכל האמור לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד :

(א) להורות כי המשיבה תשלם לכל אחד מחברי הקבוצה פיצוי כספי בגין הפגיעה באוטונומיה של הרצון והעמדה בסיכון בריאותי, וכמ כן להורות כי המשיבה תעמיד קרן למטרת השגחה רפואית ("Medical Monitoring") לחברי הקבוצה שה"כ הפיצוי הכולל הינו 1,086,440,000 ש"ח.

(ב) להורות כי יתרת הכספים שלא יידרשו מהקרון כאמור בסעיף (א) לעיל תועבר למטרות ציבורית הקשורות לאיכות הסביבה.

(ג) להורות על פסיקת פיצוי מיוחד לנו המבקשים, ועל תשלום שכר טרחת עורך-דין לעורך הדין המייצג בהתאם לשיקול דעתו של ביהמ"ש הנכבד וכן על תשלום והוצאות משפט.

מוחמד אלגראוני

אישור

אני הח"מ, עו"ד יוחי גבע, מאשר בזה, כי היום, _____, הופיע בפני מר מוחמד אלגראוני, שהזדהה עפ"י ת"ז מס' 54413489, ולאחר שהזהרתיו, כי עליו לומר את האמת, וכי יהא צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, קרא את הצהרתו דלעיל, אישר את נכונותה וחתמה עליה בפני.

יוחי גבע, עו"ד
מ"ר 30122

תצהיר

אני הח"מ, אחמד אלגראוי, נושא ת.ז. מס' 059940072, לאחר שהוזהרתי לומר אמת, וכי אהיה צפוי לעונשים בחוק, אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב ואומר:

תצהירי זה ניתן בתמיכה לתביעתי ולבקשתי לאישור תביעתי כתובענה ייצוגית, אותה אני מתעתד להגיש לביהמ"ש המחוזי בבאר שבע, כנגד תרכובות ברום בע"מ.

תצהירי זה ניתן למיטב ידיעתי ולמיטב אמונותי וכן בהתאם לייעוץ משפטי אותו קיבלתי.

א. מבוא:

1. תביעה זו – והבקשה לאשרה כייצוגית – עניין באחת הפרשות החמורות ביותר שנתגלו בישראל בהקשר של זיהום אוויר בחומרים מסוכנים
2. בבדיקות פתע שנתבצעו בארובות המפעל "תרכובות ברום" שבבעלות המשיבה, נתגלו חריגות, בפליטות מזהמים מסוג מתילן כלוריד (דיכלורמתאן), אמוניה, כלורוברוממתאן, דיברומומתאן, טולאן, ותרכובות אורגניות נדיפות, מהתקן הקבוע ברשיון העסק של המפעל, בשיעור הנע בין מאות אחוזים לעשרות אלפי אחוזים מהמותר בתקן.
3. המתילן כלוריד, ידוע כחומר בעל השפעה על מערכת העצבים המרכזית, פגיעה בתפקודי הראיה והשמיעה וגרימת סרטן. חומר זה גורם לגירוי לעיניים, לעור ולדרכי הנשימה העליונים. בנוסף, גורם הוא לדיכוי מערכת העצבים המרכזית, כאבי ראש, בחילה והקאות. חשיפה אקוטית, יכול ותגרום להפרעות התנהגותיות, הפרעות בתגובה החושית, בצקת בריאות, הפרעות קצב לב ואובדן הכרת. החומר עובר מטבוליזם בכבד, תוך שמשפיעה הוא ניכרות על מערכת העצבים המרכזית. החומר יכול לגרום להרעלה ולנזקים בלתי הפיכים במח העצם, בכבד ובכליות. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
4. האמוניה הנו חומר הגורם לגירוי לעיניים ולמערכת הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לדלקת בעיניים, דלקת של הלרינגס תוך יצירת הרגשת חנק ובצקת בריאות. חולי אסטמה, רגישים במיוחד לחומר זה, ולבד מעובדת היותו גורם לתחושת מחנק, גורם הוא לנזק בעור. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 22 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
5. הכלורוברוממתאן הנו חומר מסוכן, העלול לגרום לנזקים בלתי הפיכים לכבד ולכליות.
6. הדיברומומתאן הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.
7. הטולאן, הנו חומר הגורם לגירוי בעיניים ובדרכי הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לפגיעה במערכת העצבים המרכזית, הפרעות קצב לב, ולנזק בלתי הפיך לכבד ולכליות. טולאן השפעה על מערכת הרבייה, על ההתפתחות, השפעות נוירולוגיות והשפעות טרטוגניות. בילדים לאמהות שנחשפו לטולאן בזמן ההריון – הפרעות בהתפתחות וחוסר ריכוז. חומר זה, הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 97 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

- 8 התרכובות האורגניות הנדיפות (VOC), הן תערובת של פחמימנים רוויים, פחמימנים בלתי רוויים, פחמימנים ארומטיים ותרכובות נוספות, והינם חומרים רעילים ביותר (גם בריכוזים נמוכים), העלולים לגרום בין השאר לסרטן וכלולות הן ברשימת 189 החומרים המסוכנים ע"י USEPA (הממשל האמריקאי)
- 9 המשיבה מזהמת את האוויר זה שנים ארוכות, ולמרות כל ההתראות, השימועים למנהליה, הקנסות שהושתו עליה, הקובלנה הפלילית פרטית וכתב האישום שהוגשו כנגדה והרשעתה עפ"י הודייתה – ממשיכה היא לזהם את האוויר, ולהעמיד בסיכון חיים ממשי ומוחשי, את תושבי באר שבע, הפזורה הבדואית, קיבוץ רביבים ותושבי שגב שלום
- 10 יודגש, כי בקרבה למפעל "תרכובות ברום" מתגוררים כ- 6,000 תושבי שבט בדואי אל גרגואי וכ- 6,400 תושבי שבט בדואי אל דנפירי האוויר המזוהם מהמפעל משפיע בנוסף על מאות אלפי תושבי הנגב לרבות תושבי העיר באר שבע, ישוב שגב שלום, קיבוץ רביבים ועוד עשרות אלפי תושבים נוספים משבטים בדואים נוספים קבוצת התובעים בתביעה דן מן הראוי שתכלול לפחות את הקבוצה הנ"ל.
- 11 אני, הינו תושב היישוב "ואדי אל נעם". אני התגוררתי באזור במשך השנים האחרונות ונחשפתי לרעלים אשר השתחררו לאוויר ממפעל "תרכובות ברום" במהלך אותה תקופה.
- 12 הבקשה מתייחסת לזיהום האוויר וחשיפת התושבים לרעלים בתקופה שמיום 1.1.01 ועד ליום הגשת בקשה זו (להלן – "התקופה").
- 13 בית המשפט הנכבד יתבקש בזאת לאשר לי לנהל תביעה ייצוגית בשמה של הקבוצה כאמור, ולפסוק לכל אחד ואחד מחברי הקבוצה את הסעדים הבאים:

(א) פיצוי כספי לכל חבר בקבוצה בגין פגיעה באוטונומיה של הרצון והעמדה בסיכון בריאותי

(ב) העמדת קרן בנוגע לכל חבר בקבוצת התובעים למטרת השגחה רפואית ("Medical Monitoring")

(ג) כל סעד אחר שייראה לביהמ"ש הנכבד כראוי בנסיבות העניין.

אך זה כללם של דברים ולהלן פירוטם:

ב. רקע עובדתי

(1) מעט על בעיית זיהום האוויר באזור רמת חובב בנגב

14 בעיית זיהום האוויר בישראל הינה לא פחות מאשר מכת מדינה

15 מכת מדינה זו מתחדדת ומתחזקת כאשר מדובר על אזור רמת חובב: אזור זה שימש ועודו משמש משנת 1989

תנו להחליט כתל

סקירה כללית על רמת חובב מתוך "ויקפדיה" מצ"ב כנספת "א" לבקשה זו

- רקע כללי על רמת חובב מתוך אתר "נגב בר קימא" מצ"ב כנספת "ב" לבקשה זו

- צילומים ומפות האתר ומפעליו מצ"ב כנספחים "ג" לבקשה זו

16. ביום 04 6.7 פורסם דו"ח מטעם משרד הבריאות, שהנו סקר אפידמיולוגי. הדו"ח שכותרתו "הערכת ההשפעה האפשרית של פליטות מאתר רמת חובב על בריאות האוכלוסייה הגרה באזור" מציג ממצאים שהתיאור "עגומים" אין בו אף כדי להתחיל ולתאר את משמעותם.

- תקציר דו"ח מטעם משרד הבריאות מצ"ב כנספת "ד" לבקשה זו.

17. במסגרת הדו"ח מוצגים נתונים חמורים בנוגע לרמת התחלואה באזור הנגב, ובכלל זאת כי אפשר ויש קשר בין זיהום האוויר שמקורו ברמת חובב, לבין עלייה בשיעורי התחלואה והתמותה בקרב אוכלוסיית נפת באר שבע. עוד נקבע כי ישנו הכרח לבצע סקר מעמיק יותר, שיבדוק אף את זיהום האוויר באזור על תחלואת הסרטן בקרב תושבי האזור.

- הודעת דובר משרד הבריאות מצ"ב כנספת "ה" לבקשה זו.

- כתבה מאתר YNET מצ"ב כנספת "ו" לבקשה זו.

18. אכן כך נעשה. משרד הבריאות הורה על ביצוע סקר מקיף יותר, שתוצאותיו פורסמו בימים אלו ממש

19. ביום 07 9 24, פורסם בעיתון ידיעות אחרונות, פרטים ראשוניים לגבי תוצאות הדו"ח המקיף שנערך ביחס לתחלואת הסרטן בקרב תושבי האזור, והקשר לזיהום האוויר, ובו נתונים קשים ביותר.

- צילום הכתבה מצ"ב כנספת "ז" לבקשה זו.

20. בחודש אוקטובר 2007, פורסם ע"י משרד הבריאות, הדו"ח המקיף שנערך ביחס למיפוי תחלואת הסרטן והמחלות הממאירות בישראל, בחלוקה גיאוגרפית לנפות, בדבר נתוני 2001-2005.

- העתק הדו"ח מצ"ב כנספת "ז-1" לבקשה זו.

21. הדוח קובע כי החל משנת 2001 ועד לשנת 2005, תחלואת הסרטן והמחלות הממאירות באזור באר -שבע עלתה ב- 26% יותר מכל אזור אחר, הן בקרב הנשים והן בקרב הגברים.

22. ד"ר מיכה בר-חנא, מנהל מחלקת רישום הסרטן הלאומי, המרכז הלאומי לבקרת מחלות במשרד הבריאות שערך את הדו"ח, מצוטט בכלי התקשורת אומר: "הגורם היחיד שמייחד את באר שבע ועלול לגרום לעודף כזה

של תחלואה הוא רמת חובב" בנוסף אמר ד"ר בר-חנא, כי הסיכוי שהמזהמים והחומרים המסוכנים המצויים במפעלי רמת חובב, תורמים לתחלואה בבאר שבע "הוא מאד הגיוני"

- כתבה מאתר קשת מצ"ב כנספת "ח" לבקשה זו

- כתבה מאתר קשת מצ"ב כנספת "ט" לבקשה זו

23 ביום 7 8 07, פרסמה עמותת אדם טבע ודין, מאמרה, ובו קובעת היא, כי באתר רמת חובב, נפלטים מזהמי אויר יחודיים כדלהלן:

א. חומצה הידרוברומית.

ב. חומצה הידרוכלורית

ג. פחמן ארבע כלורי.

ד. מתיל איזובוטיל קטון.

ה. טולאן.

ו. קסילן.

ז. מתנול.

ח. דיכלורואתאן.

ט. כלור.

- פרסום אדם טבע ודין בדבר מזהמים מצ"ב כנספת "י" לבקשה זו.

24 בחודש פברואר פרסמה אוניברסיטת בן גוריון, המחלקה לגאוגרפיה, מרכז הנגב לפיתוח אזורי, נייר עבודה הנושא את הכותרת "ההשלכות הסביבתיות של משטר הרוחות ב"מכתשים" וברמת חובב.

- פרסום המחקר של אוניברסיטת בן גוריון מצ"ב כנספת "יא" לבקשה זו

25 בהתאם למחקר, עולה כי מספר התלונות על ריח רע של תושבי באר שבע, כפי שנרשם במועצה האזורית רמת נגב אינו קטן בדוח נקבע כי ב- 79% מהמקרים, על פי כיווני הרוח, נמצא שמקור הריח הרע בעיר באר שבע, הנו ברמת חובב, שכן שם הרוחות הצפון מערביות שולטות בשעות אחה"צ והערב, ומהירותן גבוהה עוד נקבע כי בקיץ ובסתיו, שכוחות הופעתן של רוחות אלו עולה.

26 ביום 2.9 02, פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ח בדבר מפגעי תברואה באזור רמת חובב

27. בדוח נקבע, כי "כיום יש באזור עשרה מפעלים שפולטים סוגים שונים של זיהום לסביבה. סקרים ובדיקות פתע של המועצה המקומית ושל המשרד לאיכות הסביבה הצביעו על מגמה קבועה של חריגות מתקנים שנקבעו למפעלים במסגרת רישיונות העסק, או מרמת זיהום סביבתי שהמועצה קבעה שיש לעמוד בהן".

28. ביום 12.5.03, פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דו"ח בדבר חריגה מהתקן המותר בזיהום אוויר במפעלי רמת חובב.

- פרסום המחקר מצ"ב כנספת "יג" לבקשה זו.

29. בדוח נקבע, כי "מפעלי התעשייה ברמת חובב, רובם ככולם, הם מקורות פונציאליים לזיהום אוויר...".

עוד נקבע כי "זיהום האוויר גורם בין היתר למטרדי ריח קשים בישובים הסמוכים לאתר התעשייה" ולסחרחורות, בחילות הקאות וקוצר נשימה.

30. ד"ר רעיה וולקן – יו"ר ועדת איכות הסביבה המועצה אזורית רמת נגב, פרסמה מאמר, בדבר זיהום סביבתי מרמת חובב.

- פרסום המאמר מצ"ב כנספת "יד" לבקשה זו.

31. במאמר, קובעת ד"ר וולקן, כי:

"לאחר מאבק של שנים למען שקיפות ציבורית של המידע הנוגע לפליטות חומרים מארובות המפעלים, תוך שימוש בחוק חופש המידע, התקבלו חלק מהנתונים הנוגעים לפליטות מארובות המפעלים ברמת חובב מידי המשרד לאיכות הסביבה.

ריכוזי החומרים בארובות המפעלים נמדדים אחת לשנה בהתאם לתנאים המיוחדים ברישיון העסק. בנוסף, המשרד לאיכות הסביבה החל לערוך ביקורות פתע במפעלים.

בבדיקות שהתבצעו לאחרונה (אפריל 2002) נמצאו חריגות קשות (עד פי 150 מהתקן המותר ברישיון העסק בריכוזי חומרים כימיים, חלקם ידועים כמסרטנים, במפעל "תרכובות ברום". תופעה זו נמשכת לאורך השנים ונראות חריגות בפליטות ארובות המפעלים גם בבדיקות הפתע שנערכו בחודשים נובמבר ודצמבר 2001 בפעלים "מכתשים" -

בבדיקות "תרכובות ברום". תופעות אלו ידועות שנים רבות ומצורף תיעוד של חריגות קשות

לתנאים המיוחדים לצורך קבלת רישיון העסק בשנים 98, 99 ו-2000. גם בבדיקות לצורך מילוי לרישיון העסק שבוצעו בשנת 2001 לא נראה שיפור משמעותי בחריגות, ומספר מפעלים בריכוזים שמעל למותר.

מס' עסקה לפליטת לאוויר: תאריך קבלת הרישיון: מס' עסקה

אפשר לציין על פי הנתונים כי חלק מהמפעלים ברמת חובב אינם עומדים בתנאים המיוחדים בתנאי רישיון העסק מזה שנים, ולא נראה כי יש שיפור משמעותי גם באחרות.

(...)

בהמשך מפורטות ההשפעות הבריאותיות של מספר חומרים שנמצאו בריכוזים החורגים מערכי הסף בארובות המפעלים.

(...)

מתילן כלוריד – נפלט בריכוז מעל התקן ממפעלי 'תרכובות ברום', גם בבדיקות באפריל 2002 - מסווג בקבוצה B2 של דירוג IARC, קיימת הייתכנות כמסרטן באדם ונמצא מסרטן בבעלי חיים.

(...)

מתיל ברומיד – נמצא בריכוזים חריגים מאד במפעלי הברום בבדיקות 98-99. מאז לא הוגשו לועדת איכות אויר מ.ת. דמת חובב מדידות שמראות שיפור. חומר שנאסר לשימוש אמנות בינלאומיות. הורשה לשימוש באופן חריג במספר מדינות למספר שנים במערכת העצבים המרכזית וכן בלב, בריאות, בכבד ובכליות.

32. בשנת 2003, פרסם מבקר המדינה בדות 54 ב', את הדוח מטעמו, בדבר זיהום סביבתי ברמת חובב

- פרסום העמודים הרלוונטיים מהדוח מצ"ב כנספת "טו" לבקשה זו.

33. הדוח קובע ממצאים חמורים ביותר בקשר לזיהום האוויר, והסכנה הממשית לחיי התושבים באזור, ובין היתר על מעללי המשיבה

34. ביום 17.5.04, התכנסה וועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, ודנה בנושא הטיפול בשפכים וזיהום האוויר ממפעלי רמת חובב

- פרוטוקול הישיבה מצ"ב כנספת "טז" לבקשה זו.

35. בישיבה נחשפו, עובדות חמורות ביותר, ביחס לזיהום האוויר שנעשה, בין היתר ע"י המשיבה.

36. הודעת דובר המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "טז-1" לבקשה זו

- הודעת דובר המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "טז-1" לבקשה זו

"כי קיצוץ בתקציב המשרד לאיכות הסביבה משמעותו: פגיעה אנושה ביכולת המשרד להיאבק מול מפעלי התעשייה המזהמים... ובמאבק לצמצום זיהום האוויר בישראל ממנו מתים מעל ל- 1000 איש מידי שנה..."

38. וועדת מומחים בינלאומית, כתבה בשנת 2006, דו"ח בקשר לבריאות הסביבה בישראל.

- תקציר הדו"ח מצ"ב בנספח "יז" לבקשה זו.

39. המומחים, שהנם מהמומחים הגדולים ביותר בעולם, בנושא של זיהום סביבה, קבעו בין היתר את הממצאים הבאים:

"...הוועדה מעריכה כי קיים בישראל קשר משמעותי בין תחלואה וגורמים סביבתיים. הוועדה סבורה כי בישראל חסר הניסיון הנדרש לכימות רמת התחלואה הנובעת מגורמים אלו, וחסרה המומחיות הרצויה ומדיניות סביבתית ובריאותית מקיפה לצמצום נזקים בריאותיים הנגרמים ממפגעים סביבתיים".

40. ביום 9.9.07, פרסמו עמותות שונות, דין וחשבון מקיף שנקרא "חיים על הקצה", שהנו דין וחשבון של תושבים וארגונים לבחינת ההגנה על אזרחים בשעת אירוע חומר מסוכן שהתרחש במפעל מכתשים באתר רמת חובב ביום 13.8.07.

- העתק הדוח מצ"ב בנספח "יח" לבקשה זו.

41. הדוח קובע ממצאים חמורים ביותר בקשר לזיהום האוויר, והסכנה הממשית לחיי התושבים באזור, שנגרמו להם ע"י המשיבה

42. מכל האמור עולה, כי גם מבחינה של יעילות כלכלית, הרי שזיהום האוויר גורם נזק כלכלי עצום למשק הישראלי וזאת בין השאר בשל עלויות הטיפול במחלות הקשורות לזיהום.

43. אחת הבעיות הקיימות היא, כי התקנים במדינת ישראל הינם מקלים מידי עם המזהמים ביחס למקובל במדינות העולם המערבי. קיימים בנוסף חומרים מסכנים רבים שאין להם תקן ואשר אינם נבדקים. בנוסף קיימות בעיות של תת-אכיפה מצד רשויות הפיקוח.

על רקע זה נמנו בע"פ קיימות יחסית יעילות כלכלית, הרי שזיהום האוויר גורם נזק כלכלי עצום למשק הישראלי וזאת בין השאר בשל עלויות הטיפול במחלות הקשורות לזיהום. עליהם, שהם כאמור איסורים מקלים.

44 אחת הבעיות המונעות אכיפה יעילה של התקנים והחמגבלות על זיהום האוויר, היא כי למפעלים משתלם כלכלית לזהם את האוויר. בהעדר ענישה מספקת וללא שיאותרו מרבית מקרים של חריגות מתקנים, קיים תמריץ אינהרנטי לכל מפעל ומפעל לחרוג מתקנים ובכך להשיא את רווחיו תוך המנעות מנקיטה באמצעי זהירות שעלותם רבה.

45 אם נניח למשל כי התועלת הכספית למפעל המזהם מאי-נקיטת אמצעי זהירות נדרשים הינה 25 מיליון ש"ח בשנה, והסיכוי כי המפעל ייתפס הינו 10% - ברי כי במקרה כזה למפעל יהא משתלם לזהם אם במידה וייתפס הוא ידרש לשלם סך הפחות מ-250 מיליון ש"ח, כפי שמוזגם להלן במסגרת טבלה מס' 1.

טבלה מס' 1 – תחשיב סיכונים ע"י מפעל מזהם

עלות אמצעי זהירות	סיכויי התפיסה	סך ביצוי במקרה של תפיסה	תוחלת הנזק למפעל	האם ינקטו אמצעי זהירות?
25 מיליון	10%	50 מיליון	5 מיליון	לא
25 מיליון	10%	150 מיליון	15 מיליון	לא
25 מיליון	10%	300 מיליון	30 מיליון	כן

46 במצב הדברים הקיים, בהעדר אכיפה מספקת, זיהום האוויר הינו משתלם. מצב דברים זה ביכולתה של התובענה הייצוגית למנוע. כעת, ובמיוחד כעת, הגיעה העת לעשות שימוש בכלי הייצוגית על מנת לשנות את המשוואה ולהפוך את הזיהום לבתי משתלם מבחינה כלכלית. כעת, הגיעה העת לממש את האמרה: "המזהם ישלם".

47 כפי שיובהר להלן, תביעה זו מוגשת כנגד אחד מהמזהמים הגרועים מכולם, אם לא הגרוע מכולם, אשר רק פיצוי משמעותי בסך מאות מליונים יגרום לו, ולשכמותו, לשנות מדרכיהם ולחדול מסיכון חייהם של תושבי אזור נפת באר שבע והנגב בפרט, ומדינת ישראל בכלל.

(2) פרטים עובדתיים בנוגע לפעילות המשיבה

48 המשיבה, הינה חברת ענק לה חברת אם, וחברות אחיות רבות אחרות, ואשר עיסוקה המוצהר הינו ייצור ושיווק של מוצרי ברום לתעשייה ולחקלאות.

49 תיק המוצרים של החברה כולל כ-70 מוצרים. לחברה מספר רב של לקוחות, בפזורה גדולה על פני מדינות רבות בעולם.

- דף מאתר ויקיפדיה בדבר המשיבה מצ"ב כנספת "כ" לבקשה זו

- עמ' רלוונטיים מדו"ח תקופתי לשנת 2006 של החברה האם החברה לישראל בע"מ מצ"ב כנספת "כא" לבקשה זו

50 לחברה האם מתזור מכירת שנתי עצום המוערך בסך של 1 מיליארד ₪, אשר מהם ממכירת מוצרי ברום מעל חצי מיליארד ₪

51 במרכז פעילותה, מפעילה המשיבה את המפעל הידוע בשם "תרכובות ברום" (להלן: "המפעל" או "מפעל תרכובות ברום"). המדובר במפעל לייצור, חומרי הברום

52 כאמור המשיבה מוכרת את תוצרתה ברחבי במדינות רבות בעולם

53 המשיבה מזהמת באופן יוצר דופן, תוך סיכון חיי אדם יום ביומו את כלל אוכלוסיית הנגב, בכלל, ואת תושבי הישובים כאמור בבקשה זו.

54 מפעל המשיבה, סווג ע"י המשרד לאיכות הסביבה, בסיווג החמור מכולם, ביחס לסיווג מפעלים עפ"י פוטנציאל זיהום אוויר.

- טבלת סיווג מפעלים לפי פוטנציאל זיהום אוויר מצ"ב כנספת "כד" לבקשה זו.

55 כאמור, החומרים אותם פולטת כל יום המשיבה, ובכמויות ניכרות ביותר, בהתאם לבדיקות הפתע שנעשו בפעל תרכובות ברום, ברמת חובב, הנם מהמסוכנים והמסרטנים ביותר, והנם מוגדרים כרעלנים ברמה גבוהה ביותר, וכדלהלן:

א. המתילן כלוריד, ידוע כחומר בעל השפעה על מערכת העצבים המרכזית, פגיעה בתפקודי הראיה והשמיעה וגרימת סרטן. חומר זה גורם לגירוי לעיניים, לעור ולדרכי הנשימה העליונים. בנוסף, גורם הוא לדיכוי מערכת העצבים המרכזית, כאבי ראש, בחילה והקאות חשיפה אקוטית, יכול ותגרום להפרעות התנהגותיות, הפרעות בתגובה החושית, בצקת בריאות, הפרעות קצב לב ואובדן הכרה. החומר עובר מטבוליזם בכבד, תוך שמשפיעה הוא ניכרות על מערכת העצבים המרכזית. החומר יכול לגרום להרעלה ולנזקים בלתי הפיכים במח העצם, בכבד ובכליות. חומר זה הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ב. האמוניה הנו חומר הגורם לגירוי לעיניים ולמערכת הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לדלקת בעיניים, דלקת של הלרינגס תוך יצירת הרגשת חנק ובצקת בריאות. חולי אסטמה, רגישים במיוחד לחומר זה, ולבד מעובדת היותו גורם לתחושת מחנק, גורם הוא לנזק ביעור. חומר זה הנו חומר מסוכן. עפ"י פריט 11 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ג. הכלורוברומומתאן הנו חומר מסוכן, העלול לגרום לנזקים בלתי הפיכים לכבד ולכליות.

ד. הדיברומומתאן הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 10 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ה. הטולאן, הנו חומר הגורם לגירוי בעיניים ובדרכי הנשימה. חשיפה אקוטית לחומר, גורמת לפגיעה במערכת העצבים המרכזית, הפרעות קצב לב, ולנזק בלתי הפיך לכבד ולכליות. לטולאן השפעה על מערכת הרבייה, על ההתפתחות, השפעות נירולוגיות והשפעות טרטוגניות בילדים לאמהות שנחשפו לטולאן בזמן ההריון – הפרעות בהתפתחות וחוסר ריכוז. חומר זה, הנו חומר מסוכן, עפ"י פריט 97 לתוספת השניה לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993.

ו. התרכובות האורגניות הנדיפות (VOC), הן תערובת של פחמימנים רוויים, פחמימנים בלתי רוויים, פחמימנים ארומטיים ותרכובות נוספות, והינם חומרים רעילים ביותר (גם בריכוזים נמוכים), העלולים לגרום בין השאר לסרטן וכלולות הן בשימת 189 החומרים המסוכנים ע"י USEPA (הממשל האמריקאי)

- עותק רלוונטי מועדת החומרים המסרטנים מצ"ב כנספת "כה" לבקשה זו

56. ביום 20.4.98, חתמה המשיבה, כתנאי לרישיון העסק שלה, בין היתר, על אמנה ליישום תקנים בדבר פליטת מזהמים לאוויר.

- העתק האמנה מצ"ב כנספת "כו" לבקשה זו.

- העתק אישור חתימת המשיבה על האמנה מצ"ב כנספת "כז" לבקשה זו

57. כפי שיובחר להלן, המשיבה לא נקטה את אמצעי הזהירות הדרושים על-מנת להבטיח מניעה של פליטת חומרים רעילים בכמויות חריגות מהמפעל

58. בדיוק להפך, המשיבה נתנה דרור למעשיה, ובפועל זיהמה את האוויר, וחרגה בחריגות הנעות בן מאות אחוזים לעשרות אלפי אחוזים, ובכך סכנה ועודדה מסכנת היא את תושבי נפת באר שבע, והאזור כולו

59. יודגש, כי מפעל תרכובות ברום, מצוי בקרבה רבה ליישובי הפזורה הבדואית, שגב שלום, קיבוץ רביבים והעיר באר שבע, ותושבי ישובים אלו, סובלים במיוחד מפליטת החומ"ס. האוויר המזוהם מהמפעל משפיע במיוחד גם על תושבי באר שבע.

60. מתוך כל האמור לעיל, לרבות כלל הראיות, עולה כי האוויר המזוהם היוצא ממפעל "תרכובות ברום" משפיע גם על יישובים במרחק 15 ק"מ מהמפעל

להלן טבלה הכוללת את היישובים בקרבת המפעל, מספר התושבים ומרחק מהמפעל:

טבלה מס' 2 – מרחק יישובים ממפעל "תרכובות ברום"

שם ישוב	מרחק מהמפעל	כמות אוכלוסין מוערכת
פזורה בדאווית אל גרגואי	800 מ'	6,000 איש
פזורה בדאווית אל דנפרי	800 מ'	6,400 איש
פזורה בדאווית אבו עפאש	2500 מ'	כ-7,000 איש
פזורה בדאווית עזאמה	3000 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאווית א-סאנה	3500 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאווית אל ולידי	4000 מ'	כ-5,600 איש
פזורה בדאווית אל כלאב	4600 מ'	כ-3,700 איש
פזורה בדאווית אח'רומי	5400 מ'	כ-6,000 איש
שגב שלום	6700 מ'	כ-6,300 איש
פזורה בדאווית אל חמדי	9000 מ'	כ-6,700 איש
פזורה בדאווית א-רובעיה אלחמידי	9,200 מ'	כ-6,000 איש
פזורה בדאווית אבו קוידר אל עפאוי	10000 מ'	כ-5,500 איש
באר שבע	10200 מ'	כ-201,000 איש
קיבוץ רביבים	10200 מ'	כ-800 איש

- מפת האזור בצירוף מיקום היישובים מצ"ב כנספת "כז1" לבקשה זו

61. ביום 6.2.03, פרסם המשרד לאיכות הסביבה, תוצאות בדיקות הפתע בארובות המפעלים בשנת 2001, וקבע כי במפעל תרכובות ברום נמדדו תריגות

- חודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "כח" לבקשה זו

62. במהלך שנת 2001 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור זכאגו גאיסונות ברום. לפיכך ל צורך בביצוע מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים

63. ביום 6.11.01 נמצאה חריגה של 13,217% (!!!), של החומר המסוכן אמוניה, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
64. ביום 6.11.01 נמצאה חריגה של 15,133% (!!!), של החומר המסוכן אמוניה, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
65. במהלך שנת 2002 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
66. כך למשל, ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 220%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
67. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 292%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
68. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 1,385%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
69. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 679%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
70. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 281%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
71. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 411%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
72. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 1,384%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
73. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 820%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
74. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 169%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
75. ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 202%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- 76 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 941%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 77 ביום 25.4.02 נמצאה חריגה של 509%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 78 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 10,685% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 79 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 5,777% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 80 ביום 28.5.02 נמצאה חריגה של 9,269% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 81 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 376% (!!!), של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 82 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 258%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 83 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1300% (!!!), של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 84 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 2,605% (!!!), של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 85 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,670%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 86 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 722%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 87 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 1,361%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 88 ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 921%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

89. ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 290%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
90. ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 322%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
91. ביום 11.9.02 נמצאה חריגה של 349%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2002 מחוז זרום מצ"ב כנספת "כט" לבקשה זו
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "ל" לבקשה זו
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לא" לבקשה זו.
92. תרכובות ברום המשך גם המשך, כפי שעודו עושה לזהם את האוויר, ולסכן את חיי התושבים הגרים באזור.
93. אף שימוע בהתאם לחוק רישוי עסקים וע"פ החוק למניעת מפגעים שנעשה למנהל המפעל, מהמשרד לאיכות הסביבה, בגין הזיהום - לא עזר.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לב" לבקשה זו
94. ביום 10.11.03, הגיש המשרד לאיכות הסביבה, כתב אישום כנגד תרכובות ברום ומנהל המפעל.
- העתק כתב האישום מצ"ב כנספת "לג" לבקשה זו
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לג-1" לבקשה זו.
95. ביום 9.5.04, הודתה תרכובות ברום, בכל העובדות המתוארות בכתב האישום (במסגרת עסקת טיעון).
96. ביום 20.5.04, נתן ביהמ"ש תוקף של פסק דין, להסדר הטיעון, וגזר על תרכובות ברום, קנס 500,000 ₪ בנוסף, חתמה תרכובות ברום על התחייבות בסך של 800,000 ₪ למשך 3 שנים, בכך שתמנע מגרימת זיהום אוויר.
- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לד" לבקשה זו.

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לז-1" לבקשה זו

97. האמת, לא שימוע שנערך למנהל תרכובות ברום, לא כתב אישום לא הרשעה ולא קנס שהשית ביהמ"ש כנגד המשיבה, לא שינה מהרגלה המשתלם להם את איכות האוויר, וזו המשיכה גם המשיכה בשלה.
98. המשיבה המשיכה אף בשנת 2003 במעשיה החמורים, והמשיכה לסכן את חיי התושבים, אשר בינתיים, רבים מהם נפטרו ממחלות שונות, מבלי שיודעים המה, שמחלות אלו קשורות, באופן ישיר או עקיף לזיהום אותו מבצעת המשיבה.
99. במהלך שנת 2003 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה יזעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
100. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 344%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
101. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 420%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
102. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,500%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
103. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 906%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
104. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,170%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
105. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 358%, של החומרים טולאן ודיברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
106. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 1,660%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
107. ביום 18.12.03 נמצאה חריגה של 927%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2003 מחוז דרום מצ"ב כנספת "לה" לבקשה זו

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לו" לבקשה זו

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספת "לו" לבקשה זו.

- 108 ואם לא די בכך, הרי שהמשיבה המשיכה אף בשנת 2004 במעשיה החמורים, והמשיכה לסכן את חיי התושבים, אשר בינתיים, רבים מהם נפטרו ממחלות שונות, מבלי שיודעים המה, שמחלות אלו קשורות, באופן ישיר או עקיף לזיהום אותו מבצעת המשיבה
109. במהלך שנת 2004 נערכה בדיקות פתע בארובות מפעל תרכובות ברום, ובבדיקות הפתע נתגלה מה שתושבי האזור וארגוני איכות הסביבה ידעו זה מכבר: כי מפעל תרכובות ברום, משחרר לאוויר כמויות מסוכנות ורבות של חומרים מסוכנים רעילים.
- 110 ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 554%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 111 ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 628%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 112 ביום 30.3.04 נמצאה חריגה של 1,437%, של החומר דיכלורומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 113 ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 127%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 114 ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 486%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 115 ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 280%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה
- 116 ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 380%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 117 ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 20%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.
- 118 ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 172%, של החומר כלורוברומומתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה.

119. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 97%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה

120. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 391%, של החומר כלורוברוממתאן, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה

121. ביום 19.9.04 נמצאה חריגה של 208%, של תרכובות אורגניות נדיפות, מהמותר, באמנה וברישיון העסק של המשיבה

- דו"ח בדיקות הפתע בארובות לשנת 2004 מחוז דרום מצ"ב כנספח "לח" לבקשה זו

- הודעה לעיתונות של המשרד לאיכות הסביבה מצ"ב כנספח "לט" לבקשה זו.

122. כתוצאה מבדיקות הפתע דלעיל, הרי שמנהל המפעל הוזמן לשימוע, ובו הובהר לו – כי זיהום נוסף של מי מהחומרים יגרום לסגירת המפעל

- כתבה מהעיתון האלקטרוני YNET מצ"ב כנספח "מ" לבקשה זו.

123. מצב דברים זה אין לקבל: ביהמ"ש הנכבד יתבקש להורות למשיבה לפצות את תושבי האזור בפיצוי משמעותי בגין הפגיעה באוטונומיה וההעמדה בסיכון בריאותי, וכמו כן בגין הוצאות פיקוח רפואי ("Medical Monitoring")

ג. הטיעון המשפטי

א. כללי

124. חוק תובענות ייצוגיות – שנכנס לתוקף בעת האחרונה – נועד להסדיר באופן ממצה את הדינים החלים על הגשת תביעות ייצוגיות בישראל.

125. המטרות שביסוד החוק מפורטות בו בסעיף 1, וכוללות בין השאר את המטרות של "אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו", "ימימוש זכות הגישה לבית המשפט", "צמתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין" וכן "עיהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות"

126. חוק תובענות ייצוגיות מתיר הגשת תביעה ייצוגית בעניינים המנויים בתוספת השניה לחוק, או בעניינים בהם וקנוצ נהור זת חוק מפורטת ב מור להרת תביעות ייצוגיות ל גמור פיר

135 סעיף 20(ה) לחוק קובע במפורש כי הגם שאין לפסוק פיצוי בתביעה ייצוגית ללא הוכחת נזק, הרי שאין מניעה לתבוע פיצוי בגין נזק שאינו ממוני:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני."

136 התנאים לאישור תביעה ייצוגית מנויים בסעיף 8(א) לחוק, הקובע כי:

8. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.

137. בהתאם להוראות שפורטו לעיל, הרי שהדיון משלב זה יחולק לשני שלבים. בשלב הראשון, נראה כי עומדת לנו עילת תביעה אישית כנגד המשיבה, וכי נגרם לנו לכאורה נזק שאינו ממוני בשלב השני, נעמוד על התקיימות התנאים לאישור התביעה כייצוגית המנויים בסעיף 8 לחוק.

ב. קיום עילת תביעה אישית

138 תביעה זו היא בעיקרה תביעה נזיקית, ועילות התביעה העומדות למבקשים הן מכוח פקודת הנויקין, תשכ"ח 1968.

139. כבר מבראשית יש להבהיר כי חוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות) תשנ"ב-1992, המכיל הוראות שעניינן מפגעים סביבתיים, קובע במפורש, בסעיף 17 לחוק, כי "הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל חיקוק אחר ולא לגרוע מהן". מכאן, שאין כל מניעה לתבוע בתביעה נזיקית בהקשר של מפגע סביבתי.

140 כפי שיפורט להלן, לנו עומדות עילות תביעה כנגד המשיבות מכוח עוולת רשלנות, הפרת חובה חקוקה וכן מטריד ליחיד

(1) עוולת הרשלנות

"עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות, או לא עשה מעשה שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות, או שבמשלח יד פלוני לא השתמש במיומנות, או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול באותו משלח יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות — הרי זו התרשלות; ואם התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה."

סעיף 36 מוסיף בהקשר זה:

החובה האמורה בסעיף 35 מוטלת כלפי כל אדם וכלפי בעל כל נכס, כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות לראות מראש שהם עלולים במהלכם הרגיל של דברים להיפגע ממעשה או ממחדל המפורשים באותו סעיף.

142. עוולת הרשלנות מורכבת משלושה יסודות: קיום חובת זהירות, הפרת חובת הזהירות וגרימה של נזק, ראה ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פ"ד לז(1) 113, 122

143. לעניין קיומה של חובת זהירות איש לא יחלוק כי המשיבה חבה בחובת זהירות, הן מושגית והן קונקרטית, כלפי התושבים המתגוררים בסביבת המפעל, כמו גם לנו, ובמסגרת זאת עליה לנקוט באמצעי הזהירות הנדרשים על מנת למנוע אירועים העשויים לגרום נזק – פיזי, ממוני, או בלתי ממוני – לנו ולתושבי האזור.

איש לא יחלוק כי היקפה של חובת הזהירות מושפע, בין היתר, מההוראות הקבועות בתקנים השונים המחייבות את המשיבה.

144. המשיבה חבת בחובת זהירות, מושגית וקונקרטית, גם כלפינו.

145. בעניין ועקנין, נקבע כי קיומה של חובת זהירות מושגית וקונקרטית נקבעות בהתאם למבחן הצפיות, במסגרתו יש לבחון האם אדם סביר מסוגל לצפות את הנזקים שנגרמו.

146. לענייננו, איש לא יחלוק כי ניתן לצפות את האפשרות לפגיעה באוטונומיה והעמדה בסיכון בריאותי, שמקורה בהחשפות לא רצונית לאוויר מזוהם שלא כדן, שלנו ושל יתר חברי הקבוצה, כמו גם את האפשרות כי אנו וחברי הקבוצה ניזקק לפיקוח רפואי, כמפורט להלן.

147. עניין הפרת חובת הזהירות, הרי שאין כל ספק כי האירועים נשוא תובענה ייצוגית זו הינם פועל יוצא של התרשלות של המשיבה.

148. אין זה מתיישב עם הגיון בריא כי כמות כה רבה של חומרים מסוכנים ורעילים – העולה על שיעור של בין מאות

הנדרשים על מנת למנוע זאת

149 זאת ועוד: במקרה זה, חל ללא כל שמץ של ספק הכלל המדבר על העברת חובת הראיה במקרים בהם "הדבר מעיד בעד עצמו", כאמור בסעיף 41 לפקודת הנוזקין:

"בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה כי לתובע לא היתה ידיעה או לא היתה לו יכולת לדעת מה היו למעשה הנסיבות שגרמו למקרה אשר הביא לידי הנזק, וכי הנזק נגרם על ידי נכס שלנתבע היתה שליטה מלאה עליו, ונראה לבית המשפט שאירוע המקרה שגרם לנזק מתיישב יותר עם המסקנה שהנתבע לא נקט זהירות סבירה מאשר עם המסקנה שהוא נקט זהירות סבירה — על הנתבע הראיה שלא היתה לגבי המקרה שהביא לידי הנזק התרשלות שיחוב עליה."

150 לענייננו, איש לא יחלוק כי המפעל ממנו נפלטו החומרים הרעילים מצוי בשליטת של המשיבה, וכי לנו אין כל יכולת לזעזע בדבר הגורם לפליטת החומרים דלעיל.

151 מטבעם של דברים, מתיישבת פליטת חומרים רעילים בין מאות אחוזים לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר עם המסקנה כי המשיבה לא נקטה זהירות סבירה, וזו בלשון המעטה.

152 נוסף על האמור, הרי שנטל הראיה להוכיח כי רשלנות לא התקיימה עובר אל המשיבות מכוח סעיף 39 לפקודת הנוזקין שעניינו חובת ההוכחה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים. כאמור בסעיף:

בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה שהנזק נגרם על ידי דבר מסוכן, למעט אש או חיה, או על ידי שנמלט דבר העלול לגרום נזק בהימלטו, וכי הנתבע היה בעלו של הדבר או ממונה עליו או תופש הנכס שמתוכו נמלט הדבר — על הנתבע הראיה שלא היתה לגבי הדבר המסוכן או הנמלט התרשלות שיחוב עליה.

153 לענייננו, החומרים הרעילים דלעיל "נמלטו" ממפעל המשיבה המצוי בשליטתה המלאה, ומכאן שיש תחולה גם לסעיף זה

154 לעניין יסוד הנזק, הרי שנגרם לנו – כמו גם ליתר חברי הקבוצה – נזק בלתי ממוני המתבטא בפגיעה באוטונומיה של הפרט המוצאת ביטוי בהחשפות לא רצונית לאוויר מזוהם תוך העמדה בסיכון בריאותי חמור. כמו כן, יתבקש פיצוי בגין פיקוח רפואי והחוצאות שיתלוו לכך בעתיד.

155 נזקים מסוג זה הוכרו בפסיקה כבני תביעה

156 סעיף 2 לפקודת הנוזקין מגדיר נזק באופן רחב כ-"אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה".

4

157 נוסף על הוראת החוק כאמור, הרי שנוזקים בלתי ממוניים כבתביעה דין הוכרו כראויים להיתבע בתביעה ייצוגית גם בפסק-דינו של ביהמ"ש העליון בעניין תנובה (פסקה 11 לפסק-דינה של כבי השופטת נאור):

"החזרת תוספת של סיליקון לחלב בניגוד לתקן היא פגיעה באוטונומיה של הפרט... אינני סבורה שעלינו לקבוע, כי רק נזק ממוני יכול להצדיק תביעה ייצוגית. לתובע נגרם, לכאורה, נזק לא ממוני שאיננו עניין של מה בכך, ודי בכך כדי להבשיר את תביעתו כתביעה ייצוגית."

158 בפסק-דינו של ביהמ"ש העליון בע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' אלי גורדון, פ"ד לט(1) 113, נאמרו הדברים הבאים בהקשר להגדרת נזק (בעמ' 140):

הגדרה זו רחבה היא הן לעניין הפגיעות הנזכרות ברישא והן לעניין אלה הנזכרות בסיפא... היא כוללת את כל סוגי הנזק, בין פיסי ובין שאינו פיסי, בין ממוני ובין שאינו ממוני. ביסוד ההגדרה עומדת המציאות המוחשית. היא משתרעת הן על נזק פיסי והן על נזק כספי; הן על פגיעה בתחושות גופניות ונחות, שיש להן ביטוי פיסי, והן על פגיעה בתחושות גופניות ונחות, שיש להן ביטוי פיסי. לא היה מקום, על-כן, מבחינת היקפו של המושג "נזק", שלא לכלול בחובו שלילת נוחות גופנית, סבל נפשי ופחד, שאין להם ביטוי פיסי.

159 כאמור, סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות קובע במפורש כי אין מניעה לתבוע בתביעה ייצוגית פיצוי בגין נזק שאינו ממוני:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני."

160 לעניינו, נגרמה לנו ולחברי הקבוצה פגיעה באוטונומיה, בחשיפתנו הלא רצונית לחומרים מסוכנים, החומרים המבוארים דלעיל, תוך העמדתם בסיכון בריאותי חמור, והכול ללא היתר, ללא רשות, ובניגוד מוחלט לדין

161 הפגיעה באוטונומיה של הפרט הוכרה כבת-פיצוי בהקשרים שונים, ראה למשל ע"א 2871/93 מיאסה עלי דעקה נ' בית חולים כרמל, תק-על 3)99 574 בהקשר של ביצוע הליך רפואי ללא הסכמה, ע"א 1338/97 תנובה נ' ראבי, פ"ד נו(4) 673 (להלן: "עניין תנובה") בהקשר של פגיעה ביכולתו של הצרכן להחליט מה להכניס לפיו בעניין דעקה נאמרו הדברים הבאים באשר לראש נזק זה (עמ' 672-673):

"השאלה הראשונה אשר יש להתייחס אליה בעניין זה היא, אם הנזק הכרוך בפגיעה בכבודה של המערערת ובאוטונומיה שלה הוא 'נזק' כמובנו בפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. לדעתי, יש להשיב לשאלה זו בחיוב. המונח "נזק" מוגדר בסעיף 2 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש). הגדרה זו היא רחבה, ומתייחסת ל-'אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה'.

במסגרת הגדרה זו, ניתנה הגנה לאינטרסים בלתי מוחשיים רבים. כך, ניתן פיצוי בגין נזק לא רכושי - למשל, כאב וסבל - הכרוך בנזק גוף שנגרם לניזוק. נוכח רחבה

הניכר של הגדרה זו, נפסק כי פגיעה בנוחות גופנית, סבל ופחד, גם אם אין להם כל ביטוי פיזי, וגם אם אין הם מתלווים לפגיעה פיזית כלשהי, עשויים להוות נזק בר פיצוי בנזיקין (ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון, (להלן - עניין גורדון, בעמ' 139). על פי גישה זו, מגנה פקודת הנזיקין [נוסח חדש] גם '... על האינטרס של הניזוק בנפשו, בנוחותו ובאשרו' (שם, בעמוד 141). לפיכך, נקבע כי למי שהוטד כתוצאה מהליך פלילי אשר נבע כתוצאה מנקיטה רשלנית של הליך פלילי מוטעה כנגדו, עומדת זכות לפיצוי בגין פגיעה זו כלפי הרשות התובעת (שם).

בשורה של פסקי דין שניתנו לאחר אותה פרשה, הלכו בתי המשפט בדרך דומה ופסקו פיצויים בגין פגיעות באינטרסים לא מוחשיים של תובעים בנזיקין. כך נקבע כי הנזק המוראלי ועוגמת הנפש שנגרמו לבעל זכות יוצרים עקב הפרת זכותו, הינו נזק בר פיצוי (ראו פסק-דינו של המשנה לנשיא, השופט ש' לוי, בע"א 4500/90 הרשקו נ' אורבך, בעמ' 432). כך נפסק גם לגבי הפגיעה בכבודו ובחירותו של אדם, הטבועה בעצם אשפוזו בכפייה ושלא כדין בבית חולים לחולי נפש (פסק דינה של השופטת נתניהו בע"א 558/84 כרמלי נ' מדינת ישראל, (להלן - עניין כרמלי), בעמ' 772). באופן דומה, נקבע כי הסבל שנגרם לאשה, הטבוע בעצם העובדה שבעלה גירש אותה בעל כורחה, מהווה נזק בר פיצוי (ראו פסק דינו של השופט גולדברג בע"א 1730/92 מצראווה נ' מצראווה, בפסקה 9 לפסק הדין).

הוא הדין בפגיעה בכבודו של אדם וברגשותיו, אשר מהווים ראש נזק עיקרי בעולת התקיפה ובעוללה של כליאת שווא (ראו *McGregor On Damages at p. 1024, 1026*) (H).

אני סבור, על רקע זה, כי יש לראות גם בפגיעה בכבודו של אדם ובזכותו לאוטונומיה, הטבועה בביצוע פרוצדורה רפואית בגופו שלא בהסכמתו המודעת, משום נזק בר פיצוי בדיני הנזיקין. הפגיעה, שלא כדין, ברגשותיו של אדם כתוצאה מאי כיבוד זכותו היסודית לעצב את חייו כרצונו, מהווה פגיעה ברווחתו של אותו אדם, והיא נכנסת לגדר הגדרת 'נזק' האמורה. זאת, בין אם נראה בה משום פגיעה ב'נוחותו' של אדם, ובין שנראה בה משום 'אבדן או חיסור כיוצאים באלה', כלשון הגדרת נזק בסעיף 2 לפקודה. אכן, עמדנו על מרכזיותה של הזכות לאוטונומיה בעיצוב זהותו וגורלו של האדם בחברה בה אנו חיים. ראינו את חשיבותה של זכות זו ליכולתו לחיות כפרט חושב ועצמאי. מתבקשת המסקנה כי זכות זו היא חלק חיוני, בלתי נפרד, באינטרס של אדם בנפשו, בנוחותו ובאשרו'...

162. דברים דומים באשר לזכות לאוטונומיה נאמרו ע"י כב' השופטת נאור בעניין תנובה, בעמ' 692:

"הטעיה בדבר תכולת החלב נמנעו רוב הילדים לשתות חלב. הילדים שתינוקות הפרט. אנו עוסקים במוצר מזון. זכותם של צרכנים היא לקבוע מה יכניסו לפיהם ולגופם וממה יימנעו. מי שרוצה, למשל, לצרוך רק מזון כשר, ויסתבר לו בדיעבד שהמזון שהוצג

170 לעניין הקשר הסיבתי, איש לא יחלוק כי מבחן הצפינות מתקיים, שכן נזקים מהסוג שנגרמו ניתנים בנקל לצפייה מקום בו פולט מפעל חומרים מסוכנים לאוויר באזורים מאוכלסים

171 הקשר הסיבתי נתקיים גם בהתאם למבחן הסיכון, שכן הנזק מצוי במתחם הסיכון אותו יצרה המשיבה בפליטת החומרים המסוכנים, והן בהתאם למבחן "השכל הישר"

172 המסקנה המתחייבת היא כי עילת הרשלנות עומדת למבקשים

(2) עוולת הפרת חובה חקוקה

173 סעיף 63 לפקודת הניקין קובע באופן הבא:

(א) מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק - למעט פקודה זו - והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.

(ב) לענין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני, אם לפי פירושו הנכון הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני.

174 לעוולת הפרת חובה חקוקה חמישה יסודות (ראה פס"ד ועקנין בעמ' 139): (א) קיום חובה המוטלת על המזיק מכוח חיקוק (ב) החיקוק נועד לטובתו של הנזוק (ג) המזיק הפר את החובה המוטלת עליו, (ד) ההפרה גרמה לניזוק נזק (ה) הנזק אשר נגרם הוא מסוג הנזקים אליו נתכוון החיקוק.

175 לענייננו, הפרה המשיבה את הוראת סעיף 4 לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א 1961 הקובעת כי:

(א) לא יגרום אדם לזיהום חזק או בלתי סביר של האויר, מכל מקור שהוא, אם הוא מפריע, או עשוי להפריע, לאדם המצוי בקרבת מקום או לעוברים ושבים.

(ב) זיהום אויר, לענין סעיף זה – זיהום על ידי עשן, גזים, אדים, אבק וכיוצא בזה.

176 בנוסף, הפרה המשיבה את ההוראות הקבועות בתקן הנכלל ברשיון העסק של המפעל. כידוע – תקנים זינם כחוק אם לא די בכך הפרה המשיבה גם את הוראת סעיף 14 לחוק רישיון חקיקה, תשנ"ג 1993.

177. בנוגע להיותו של חיקוק כזה שנועד לטובת הניזוק נקבע בעניין ועקנין כי "חיקוק בא לטובתו או להגנתו של אחר, אם אותו חיקוק קובע נורמות ורמות התנהגות, אשר נועדו להגן על האינטרסים של הפרט" (שם, בעמ' 141)

178. לענייננו, אין כל ספק כי דברי החקיקה שצוינו לעיל נועדו לטובת ואף להגנת הציבור - ובכלל זאת לטובתנו ולהגנתנו - וזאת ניתן ללמוד בנקל גם מנוסח הסעיפים עצמם כמו גם מתכלית החוק.

179. בהקשר לתכלית ההוראה שברישיין העסק, הרי שעל היותן מיועדות להגן עלינו ועל חברי הקבוצה ניתן גם ללמוד מנוסחו של סעיף 10א לחוק רישוי עסקים, שכותרתו "תקנות איכות הסביבה":

"10א. השר לאיכות הסביבה, בהתייעצות עם שר הבריאות, רשאי להתקין, לכלל העסקים טעוני הרישוי או לסוגים מהם, תקנות להבטחת איכות נאותה של הסביבה ולמניעת מפגעים ומטרדים, ולרבות תקנות שענינן הוראות בנוגע להדרכת מועסקים, לצורך הבטחת המטרות האמורות."

ת
בה
] מס' (10
ד'
1
] (15
ח-1008

180. לעניין התנאי כי ייגרם לניזוק נזק, הרי שהנזקים שנגרמו פורטו דלעיל בקשר לעוללת הרשלנות. נזקים אלו מקורם בפועלה של המשיבה ומכאן שמתקיים קשר סיבתי כנדרש, כמפורט לעיל.

181. לעניין התנאי החמישי לקיום העוולה, הרי אין כל ספק כי הנזקים מהסוג שנגרמו הינם נזקים אותם התכוונו החיקוקים המצוינים לעיל למנוע, ואין כל סיבה להניח אחרת.

(3) עוללת מטרד ליחיד

182. סעיף 44(א) לפקודת הניזוקין קובע באופן הבא:

"מיטרד ליחיד הוא כשאדם מתנהג בעצמו או מנהל את עסקו או משתמש במקרקעין התפוששים בידו באופן שיש בו הפרעה של ממש לשימוש סביר במקרקעין של אדם אחר או להנאה סבירה מהם בהתחשב עם מקומם וטיבם; אך לא ייפרע אדם פיצויים בעד מיטרד ליחיד אלא אם סבל ממנו נזק."

ד
יד

183. לענייננו, אין כל ספק כי החומרים המסוכנים שנפלטו ממפעל של המשיבה מהווים מטרד ליחיד וכי כתוצאה נגרם לנו נזק.

184. יצוין בהקשר זה כי סעיף 13 לחוק למניעת מפגעים, תשכ"א 1961 מצוין במפורש כי לעניין פקודת הניזוקין "דין כל הפרה של הוראת חוק זה כדין מטרד ליחיד", ומכאן שהפרת סעיף 4(א) לאותו חוק מהווה מטרד ליחיד לענייננו.

1. התקנות למנוע תופעות ייצוגיות קובעות כי:

185. סעיף 8(א) לחוק תופעות ייצוגיות קובע כי:

9. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.

186. להלן נעמוד על התקיימות תנאים אלו כסדרם

187. יובהר ראשית, כי בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות תפקידו של בית המשפט הנכבד הוא להגדיר את קבוצת התובעים, כאמור בסעיף 10(א) לחוק בו מצויין כי "אישר בית המשפט תובענה ייצוגית, יגדיר בהחלטתו את הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה".

188. אנו ניטען כי על קבוצת התובעים לכלול את התושבים בפזורות הבדואיות השונות, באר שבע, רביבים ושגב שלום

189 לעניין גודל הקבוצה, אנו ניטען כי ככל שידוע לנו, כוללת הקבוצה כ-260,200 איש

190 התנאי הראשון לאישור התביעה הייצוגית הינו כי התובענה מעוררת שאלות משותפות – לכלל חברי הקבוצה – של עובדה ומשפט

191 לענייננו, איש לא יחלוק כי התובענה מעוררת שאלות רבות המשותפות לכלל חברי הקבוצה, שכן:

(א) חברי הקבוצה כולם סבלו משך תקופה ארוכה מפגיעה באוטונומיה המוצאת ביטוי בחשיפתם הלא רצונית לחומרים מסוכנים ובהעמדתם בסיכון בריאותי חמור.

(ב) המשיבה ביצעה כלפי כלל חברי הקבוצה את עוולות המפורטות לעיל, קרי: רשלנות, הפרת חובה תקוקה ומטרד ליחיד.

(ג) חברי הקבוצה זכאים כולם לפיצוי מהמשיבה בשל הפגיעה באוטונומיה כמפורט לעיל, וכמו כן לפיצוי בגין השגחה רפואית

192 התנאי השני הוא כי התובענה הייצוגית היא הדרך ההוגנת והיעילה להכריע בסכסוך בנסיבות העניין

193 בהקשר זה, מן הראוי לחזור ולציין המטרות שביסוד חוק תובענות ייצוגיות, המפורטות בו בסעיף 1, וכוללות בין השאר את המטרות של "אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו", "מימוש זכות הגישה לבית המשפט", "מרתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין" וכן "ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות".

194 לענייננו, יש באישור התביעה הייצוגית כדי להגשים את המטרות שצוינו לעיל בכללותן

195 ראשית, יש בהגשת תביעה ייצוגית זו בכדי לתרום משמעותית להרתעה של המשיבה – ומעוולים כדוגמתה – מלפגוע בצורה חמורה בציבור במקרים כדוגמת המקרה נשוא תובענה זו.

196 אנו סבורים כי נושא איכות הסביבה הינו אולי המשמעותי ביותר בו עשוי כלי התובענה הייצוגית לשמש בכדי להוביל לשיפור חייהם של תושבי מדינת ישראל, ובפרט אלו המתגוררים בקרבה למפעלים בעלי פוטנציאל גבוה לזיהום אוויר

בתובענות ייצוגיות כדוגמת זו יהא לתמרץ מפעלים מזהמים לנקוט באמצעי זהירות מראש, ולא בזיעבד לאחר שנגרם כבר הנזק. בתובענות ייצוגיות מסוג זה יהא על מנת לנטרל את התמריצים הכלכליים להמשיך ולזהם

197. שנית, תובענה זו היא הכרחית על מנת לממש את זכאותם לפיצוי של חברי הקבוצה כלפי המשיבות.

198 כפי שיובהר להלן, בית המשפט הנכבד יתבקש לפסוק פיצוי בסכומי כסף, כאמור בטבלה שלהלן. סכומים אלו אין די בו על מנת לתמרץ תובע לפתוח בהליך משפטי מורכב ומסובך כנגד גופים עוצמתיים במיוחד כדוגמת המשיבה, וראה בהקשר זה את הדברים שנאמרו ברע"א 4556/94 טצת ואח' נג' זילברשץ ואח', פ"ד מט (5) 774, בעמ' 784.

199. לעניין הייצוג ההולם, הרי שאנו הינם בעל אמצעים כלכליים הנדרשים לשם ניהול ההליך. אנו ניוצג ע"י עו"ד יוחי גבע. עו"ד יוחי גבע, מבטיח להעמיד לרשות הקבוצה ייצוג משפטי ככל שידרש על מנת לממש את זכויות החברים בקבוצה.

200. לעניין דרישת תום-הלב, הרי שתביעה זו הוגשה בתום-לב בידינו, שכן, אנו נפגענו בצורה קשה ממעשיה של המשיבה, ומעוניינים אנו לזכות בפיצוי המגיע לנו, וכן לפעול על מנת להרתיע את המשיבה מפני מעשים דומים בעתיד.

ד. על הסעדים המבוקשים

201. כאמור לעיל, נגרם נזק לתושבים אשר התגוררו החל משנת 2001 בסמיכות למפעל המזהם "תרכובות ברום". שיעור הנזקים מפורט בטבלה מס' 3 המצויב להלן:

טבלה מס' 3 – פיצוי לחברי הקבוצה בהתאם למרחק מהמפעל

ישוב	מרחק מהמפעל	מס' תושבים	פיצוי- אוטונומיה	פיצוי- השגחה רפואית	סה"כ לאדם	סה"כ לישוב
פזורה בדואית אל גרגואי	800 מ'	6,000 איש	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	15,000 ש"ח	90,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אל דניפירי	800 מ'	6,400 איש	10,000 ש"ח	5,000 ש"ח	15,000 ש"ח	96,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אבו עפאש	2500 מ'	כ-7,000 איש	8,000 ש"ח	4,000 ש"ח	12,000 ש"ח	84,000,000 ש"ח
פזורה בדואית עזאמה	3000 מ'	כ-6,000 איש	7,500 ש"ח	3,500 ש"ח	11,000 ש"ח	66,000,000 ש"ח
פזורה בדואית א-סאנה	3500 מ'	כ-6,000 איש	7,000 ש"ח	3,000 ש"ח	10,000 ש"ח	60,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אל ולידי	4,000 מ'	כ-5,600 איש	6,000 ש"ח	2,500 ש"ח	7,500 ש"ח	42,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אל כלאב	4600 מ'	כ-3,700 איש	4,800 ש"ח	2000 ש"ח	6,800 ש"ח	25,160,000 ש"ח
פזורה בדואית אחירומי	5400 מ'	כ-6,000 איש	4,000 ש"ח	1800 ש"ח	5,800 ש"ח	34,800,000 ש"ח
שגב שלום	6,700 מ'	כ-6,300 איש	3000 ש"ח	1500 ש"ח	4,500 ש"ח	28,350,000 ש"ח
פזורה בדואית אל תמדי	9000 מ'	כ-6,700 איש	2,200 ש"ח	1,200 ש"ח	3,400 ש"ח	22,780,000 ש"ח
פזורה בדואית א-רובעיה אלחמדי	9200 מ'	כ-6,000 איש	2,000 ש"ח	1,000 ש"ח	3,000 ש"ח	18,000,000 ש"ח
פזורה בדואית אבו קודר	10000 מ'	כ-5,500 איש	1,100 ש"ח	500 ש"ח	1,600 ש"ח	11,150,000 ש"ח

אל עפאוי						
באר שבע	10200 מ'	כ-201,000 איש	1,700 ש"ח	800 ש"ח	2,500 ש"ח	502,500,000 ש"ח
קיבוץ רביבים	10200	כ-800 איש	1,700 ש"ח	800 ש"ח	2,500 ש"ח	2,000,000 ש"ח
סך כולל	---	260,200 איש	---	---	---	1,086,440,000 ש"ח

202. ככל שידוע לנו – וכמפורט בטבלה 3 – כוללת קבוצת התובעים כ-260,200 איש

203. אנו ניטען, כי יש לפצות כל תושב בגין הפגיעה באוטונומיה והעמדה בסיגון כמפורט לעיל בנוסף, יש לפצות כל חבר בקבוצה בגין השגחה רפואית בעתיד והעלויות הכרוכות בכך גובה הפיצוי לכל חבר בקבוצה משתנה בהתאם למקום מגוריו, כמפורט בטבלה מס' 3

204. בחישוב כולל של כלל התובעים, בהתאם למקום המגורים המשתנה, מדובר בפיצוי בסך 1,086,440,000 ש"ח.

205. בתביעה זו, ניתן יהיה לאתר את הזכאים לפיצוי, באמצעות רישומים המצויים בידי הרשויות המקומיות ו/או משרד הפנים באזור ולפצות את התושבים באופן אינדוידואלי

206. "דרך המלך", במתן סעד במסגרת תביעה ייצוגית, הינה באמצעות פסיקת פיצוי אינדוידואלי לכל חבר בקבוצת התובעים.

207. בהקשר זה, קובע סעיף 20(א) לחוק תובענות ייצוגיות באופן הבא:

(א) הכריע בית המשפט בתובענה הייצוגית, כולה או חלקה, לטובת הקבוצה שבשמה נוהלה התובענה הייצוגית, כולה או חלקה, רשאי הוא במסגרת החלטתו על מתן פיצוי כספי או סעד אחר לחברי הקבוצה להורות, בין השאר, הוראה כמפורט להלן, לפי הענין, ובלבד שלא יהיה בכך כדי להכביד במידה העולה על הנדרש על חברי הקבוצה או על בעלי הדין:

(1) על תשלום פיצוי כספי או על מתן סעד אחר, בשיעור ובאופן שיקבע, לכל אחד מחברי הקבוצה שהוכחה זכאותו לפיצוי או לסעד כאמור;

(2) על כך שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לפיצוי כספי או לסעד אחר;

(3) על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל ועל אופן חישוב חלקו של כל חבר קבוצה, ובלבד שסכום הפיצוי הכולל ניתן לחישוב מדויק על יסוד הראיות שבפני בית המשפט; הורה בית המשפט על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל כאמור, רשאי הוא להורות בדבר חלוקה בין חברי הקבוצה, באופן יחסי לנוזקיהם, של יתרת הסכום שתיוותר אם חבר קבוצה, אחד או יותר, לא דרש את חלקו, לא הוכיח את זכאותו לפיצוי או לסעד, לא אותר או שלא ניתן לחלק לו את חלקו מסיבה אחרת, ובלבד שחבר קבוצה

לא יקבל פיצוי כספי או סעד אחר מעבר למלוא הפיצוי או הסעד המגיע לו; נותרה יתרת סכום לאחר החלוקה לחברי הקבוצה כאמור, יורה בית המשפט על העברתה לאוצר המדינה."

208. החוק קובע מנגנון גמיש במסגרתו יהא רשאי ביהמ"ש לקבוע כיצד ניתן יהיה לחוכיה את נזקם האישי של החברים בקבוצה, כאשר בהתאם לסעיף 20(א)(3) יתרת הכספים – אשר לא ידרשו – תועבר לאוצר המדינה

209. לחילופין, במידה ויתגלו קשיים באיתור חברי קבוצת התובעים, ניתן יהיה ליישם את עקרונות "הפיצוי לטובת הציבור" הקבועים בסעיף 20(ג) לחוק:

"מצא בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין."

210. פסיקת סעד לטובת הציבור הוכרה גם כסעד ראוי בפסק-דינה של כבוד השופטת נאור בענין תנובה נ' ראבי (בעמ' 687):

"שאלת הסעד ושאלת הגדרתה של "הקבוצה" הן שאלות שיש ביניהן, כפי שנראה, קשר גומלין הדוק. בית המשפט עמד בצדק על כך שאין דרכם של צרכנים לשמור קבלות בגין רכישת החלב, ויהיה קושי במשפט עצמו בהבאת ראיות בידי תובעים פוטנציאליים. נראה לי שפתרון אפשרי לקושי בזהווי חברי הקבוצה שסביר שאכן יתעורר הוא שייקבע פיצוי לטובת הקבוצה או לטובת הציבור..."

לבית המשפט סמכות רחבה לקבוע את הסעד, ועמדתי היא שגם בתביעות לפי חוק הגנת הצרכן ניתן לקבוע סעד לטובת הציבור או סעד לטובת הקבוצה."

211. אנו סבורים, כי מן הראוי שהפיצוי לטובת הציבור – לפחות בחלקו, יוקצה לגופים שמטרתם המוצהרת היא הגנת איכות הסביבה, ובפרט גופים הפועלים בישובים אשר נפגעו כאמור לעיל.

ה. סיכום

212 תביעה זו – ותבקשה לאשרה כייצוגית – עניין באחת הפרשות החמורות ביותר שנתגלו בישראל בהקשר של מפגעים סביבתיים

213 בבדיקות פתע שנתבצעו בארובות המפעל "תרכובות ברום" שבבעלות המשיבה, נתגלו חריגות מהתקן הקבוע ברשיון העסק של המפעל בסוגים שונים של רעלנים שנעו בין מאות לבין עשרות אלפי אחוזים מהמותר בתקן כעת, לאחר חקיקת חוק תובענות ייצוגיות נפתחת הדרך בפני המבקש – וכלל חברי הקבוצה – להשיג את הפיצוי המגיע להם במסגרת ההליך הייצוגי

214 לעת סיום, מן הראוי להביא מדבריו המאלפים של כבי' השופט מגן בב"ש 276/05 מדינת ישראל נ' מילועוף (מצ"ב כנספח " " לבקשה זו):

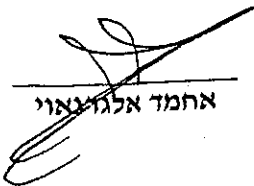
עד עתה היינו עסוקים ב"בנית הארץ" ולא התפנינו לקטנות כגון הטיפול במוצרי הפסולת וניקוי הזיהום שנוצר. כעת, כשמפרץ חיפה מכוסה בענני פסולת רעילה שנפלטה מארובות המפעלים בסביבה, כאשר הנחלים ספוגים חומרים רעילים, כאשר האדמה מלאה חומרים מסוכנים (אזכיר רק את שאריות האסבסט בסביבות נהריה) וכאשר הים מלא חומרים מסוכנים, הגיעה העת לומר עד כאן שבת הגדול. כל עוד ניתן להציל לפחות חלק מארצנו ולהחזירה למצב שיאפשר חיים בריאים, ראוי לפעול. ברור שיש לכך מחיר, כשם שיש מחיר לטיפול בזיהום. אם בחיים רצוננו, אין מנוס מלהתחיל לפעול ולו בשעה מאוחרת זו.

215 מכל האמור לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד:

(א) להורות כי המשיבה תשלם לכל אחד מחברי הקבוצה פיצוי כספי בגין הפגיעה באוטונומיה של הרצון והעמדה בסיכון בריאותי, וכמ כן להורות כי המשיבה תעמיד קרן למטרת השגחה רפואית (Medical Monitoring) לחברי הקבוצה. סה"כ הפיצוי הכולל הינו 1,086,440,000 ש"ח.

(ב) להורות כי יתרת הכספים שלא יידרשו מהקרן כאמור בסעיף (א) לעיל תועבר למטרות ציבוריות הקשורות לאיכות הסביבה.

(ג) להורות על פסיקת פיצוי מיוחד לנו המבקשים, ועל תשלום שכר טרחת עורך-דין לעורך הדין המייצג בהתאם לשיקול דעתו של ביהמ"ש הנכבד וכן על תשלום והוצאות משפט

אחמד אלגרגאוי

אישור

אני הח"מ, עו"ד יוחי גבע, מאשר בזה, כי היום, _____, הופיע בפני מר אחמד אלגרגאוי, שהודעה עפ"י ת"ז מס' 059940072, ולאחר שהזהרתיו, כי עליו לומר את האמת, וכי יהא צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, קרא את הצהרתו דלעיל, אישר את נכונותה וחתמה עליה בפני.

יוחי גבע, עו"ד
מ"ר 30122